

Hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi

Puheenjohtaja: Siirrymme työjärjestyksen 19. kohdan käsitte-
lyyn. Puheenvuoroja voidaan kuitenkin käyttää edelleen myös 18 §:ään
liittyen.

A) TALOUS- JA TYÖEHTOSOPIMUSPOLITIIKAN LÄHIAJAN TAVOITTEET

*(Talouspoliittinen ohjelma on lopullisessa muodossaan pöytäkirjan lii-
teosassa, mikäli se on valmistunut pöytäkirjan painoon mennessä. Muus-
sa tapauksessa vastaavalla paikalla julkaistaan ohjelman viimeksi val-
mistunut luonnos. Vrt. edustajakokouksen päätös s. 296. — Pöytäkirjan
laatijan huomautus)*

Nils Nilsson (SAK): Arvoisat kokousedustajat! SAK:n ylimääräi-
nen edustajakokous vuonna 1969 hyväksyi ohjelmallisen julkilausuman
ja hallituksen tehtäväksi jäi sitten laatia sen perusteella talouspoliitti-
nen ohjelmaluonnosesitys edustajakokoukselle esitettäväksi. Tätä on nyt
laadittu, jopa siitä on kaksi versiota, jotka ovat nyt molemmat edustaja-
kokouksen käsiteltävinä.

Valmisteluissa on ollut useitakin ongelmia, jotka nähdään jo luonnos-
ten pituudestakin ja joista johtuen myöskin hallitus joutui aikapulaan.
Tosiasiaa paperit tulivat sille siinä vaiheessa, että tuli todellakin aika-
pula. Ne syyt, jotka myötävaikuttivat tähän, eivät olleet ainoastaan toi-
mistotasolla, vaan liittyivät varsin läheisesti myös itse asiaan, nimittäin
kysymykseen, miten nyt tällaisessa vaiheessa SAK:lle pitäisi laatia ta-
louspoliittinen ohjelma.

SAK:n asema on nyt jo sellainen, että järjestö ei oikein enää voi tyy-
tyä siihen, että se laatii luettelon tavoitteista ja vaatimuksista yhteis-
kunnalle perustelematta niitä sen kummemmin. Sen on pakko perustella
sekä sisäänpäin että ulospäin paljon huolellisemmin kuin aikaisemmin.
On pakko tietää, mitä jäsenistön keskuudessa ajatellaan yhdestä ja toi-
sesta asiasta, ja näin on asianlaita myös silloin, kun keskusjärjestön
edustajat joutuvat esittämään järjestön kantaa valtiovallan ja muiden
järjestöjen ja elinten erilaisissa tilaisuuksissa. Ei voida vain esim. men-
nä sanomaan, että tämä on SAK:n kanta korkokysymyksessä, ellei jäse-
nistön piirissä ole keskusteltu siitä, mitä korkoasioista ajatellaan, kun to-
detaan, että toiset, jotka katsovat talletuksia, ovat ehkä korkeamman
korkokannan kannalla ja sellaiset, joilla on oman mökin korot makset-
tavana, ovat ehkä vähän toista mieltä. Kaikki tämä vaatii enemmän
perusteluja kuin aikaisemmin. Mutta jos niitä laaditaan niin kovin pit-
källe, niin ne tulevat liian pitkiksi ja monimutkaisiksi; mutta jos niitä
sitten lähdetään lyhentämään, niin silloin jää tärkeitä todistuskappaleita
pois ja silloin jäsenistö ei niitä ymmärrä. Tällaisia vaikeuksia on ohjel-
man laadinnassa ollut.

Toinen tärkeä kysymys on eri aikatahtainten soveltaminen toisiinsa.
Me voimme laatia vaikka kuinka pitkän ohjelman siitä, millä tavalla
näiden päivien vaihtotasepakettia pitäisi hoitaa, mutta sen jälkeen kun
nuo asiat ovat pois päiväjärjestyksestä, me olisimme ilman ohjelmaa,
ellei ohjelma sisällä mitään muuta kuin sen. Toinen äärimmäisyys on,
että laatisimme ohjelman vain pitkää tulevaisuutta varten, niin meillä
ei olisi mitään ohjelmaa siitä, millä tavalla työntekijöiden toimeentulo
pitäisi lähivuosina hoitaa. Näin ollen on pakko laatia ohjelma, joka ot-
taa tähtäykseen lähivuodet, mutta joka on kuitenkin siten rakennettu,
että se antaa ohjeet jokapäivän ongelmille, mutta samalla johdattaa ke-
hityksen siihen suuntaan, jota periaateohjelmassa edellytetään. Ja tämän
välivaiheen tai keskipitkän ohjelman laadinnassa on tähän niveltämi-
seen pyritty.

Kolmas vaatimus, joka meidän pitää asettaa itsellemme perusteluissa, on johdonmukaisuus. Tässä ohjelmassa olemme lähteneet niistä neljästä peruspilarista, jotka teistä kaikki jo tunnette, nimittäin täystyöllisyys, kiinteä hintataso, tuottavuuden mukainen reaali-palkkakehitys ja rästien ulosmittaaminen siten, että oikeudenmukaisempi tulonjako saavutetaan. Mutta näiden niin selvien tavoitteiden soveltuvuus toisiinsa ei ole kaikkien riitojen ja epäilyksien ulkopuolella. On vaikka kuinka paljon teoksia, satoja volyymeja, joissa yritetään perustella sitä näkemystä, että täystyöllisyyttä ja kiinteää hintatasoa ei voi yhdistää toisiinsa. Me emme ole lähteneet keskustelemaan lähemmin tästä vaan kuitanneet sen viidellä rivillä, siinäkin olisi tarvittu paljon enemmän.

Vaikeampi on kysymys palkkatason ja työllisyyden välisestä suhteesta. Ei ole puutetta niistä, jotka sanovat, että täystyöllisyys on mahdoton, ellei palkkoja pidetä kurissa, että työllisyys vaatii investointeja, että investointeja pitää rahoittaa, että tämä rahoitus voidaan saada ainoastaan sillä, että yritysten ylijäämät ovat liian suuret, ja väitetään sen lisäksi, että yritysten kaikki ylijäämät sijoitetaan yrityksiin ja sijoitetaan jopa hyödylliseen tuotantoon. Minä en mene nyt polemisoimaan tätä vastaan, mutta vaikkakin meidän pitää myöntää, että investointeja tarvitaan, niin kaikki nämä välivaiheet ovat varsin kiistanalaisia. Mutta me emme pääse niistä vain sillä, että sanomme: näin on. Meidän pitää sekä jäsenistölle että muille osoittaa, että me pystymme todistamaan, ettei tämä pidä paikkaansa. Me joudumme ns. taloudellisen tasapainon ongelman eteen, joka myöskin merkitsee sitä, että meidän pitää yrittää nähdä, millä tavalla omat tavoitteet ovat keskenään ristiriitaisia tai eivät ole. Muuten meillä on heikompi asema sekä sisäisesti että ulospäin eikä jäsenistöä saada silloin samalla tavalla mukaan samalla ponnella, kuin jos myöskin todistelut ovat jäsenistöille selvät ja loppuun **keskustellut**.

Vielä on eräs varsin tärkeä puoli. Kehitys ei tapahtu tasapainoisesti. Joskus muutamat ongelmat ovat enemmän etualalla, joskus toiset. Viime vuosina ja nyt muodostavat tällaisen keskipisteen rykelmän ne ongelmat, jotka liittyvät maksutaseeseen, ulkomaankauppaan, kilpailukykyyn, työttömien maastamuuttoon. Kaikki nämä ovat saman ongelma-rykelmän eri osia ja niihin pitää nyt varsinaisesti näinä vuosina keskittyä. On osoittautunut, että kilpailukyky, josta niin paljon puhutaan, on heikko. On myöskin osoittautunut, että monet tekijät, nimenomaan yritysten verotus, samalla rahalaitospolitiikka, kaikki nämä aiheuttavat sen, että yritysmaailmassa tapahtuu melkoista tuhlausta ja että tämä on sitten viime kädessä työttömyyden aiheuttajana. Näistä ongelmista voitaisiin puhua hyvin kovaakin kieltä, kyllä siihenkin tilaisuus tulee, mutta se, mikä on tässä olennaista, on että näissä suhteissa, yritysten verotuksessa, valtiovallan yrityksille antamassa tuessa, pönkittämisessä ja muussa on jouduttu sellaiseen tilanteeseen, että se huomataan muualakin kuin ammattiyhdistysliikkeessä, ja tämä antaa meille mahdollisuuksia keskittää hyökkäys määrättyihin lohkoihin, jotka ovat avainasemassa. Tässä alustavassa ohjelmaluonnoksessa on nimenomaan kiinnitetty huomiota näihin seikkoihin.

Tämä, että on tällainen painopiste ajankohtaisiin ongelmiin ja kysymyksiin, tietysti merkitsee sitä, että jokin muu sinänsä tärkeä puoli on jäänyt vähemmälle. Se koskee esimerkiksi verotusta, josta meillä oli kyllä aikomus kirjoittaa aikaisemmin paljon laajemmin, mutta sitten lyhentämistarpeen takia ja jotta pysyttäisiin johdonmukaisesti tässä peruslinjassa, tuli avainasemaan yritysverotus ja sen kritiikki. Valitettavasti siinäkin oli lyhennettävä liiankin paljon, jotta perustelut eivät olisi liian pitkät.

Sama koskee suhdannepolitiikkaa, se on jäänyt liian vähälle. **Juuri**

on ollut komitea, joka on tehnyt eräitä ehdotuksia. Me olemme kuitenkin ne melko lyhyesti sen takia, että kysymyksessä on kuitenkin melko ohimenevä päivän asia. Se suhdannevarauskomitean työ ei nyt riitä kovin pitkälle tulevaisuuteen. Siinä ei ole niitä tuotannonohjausmuutoksia, jotka ovat työllisyyden kiinteän rahanarvon ja työvoiman maassa pysymisen edellytyksiä. Mutta näistä muista ongelmista, jotka liittyvät maksutaseen syihin, on jo paljon jämerämpää ainesta, joka tulee menemään kyllä näitä suhdannevarauskomitean ehdotuksia pitemmälle.

Samanlainen ydinkysymys on suhtautuminen ulkomaankauppaan. Se on toisaalta ajankohtainen kysymys EEC-kysymyksen takia, toisaalta siinä on kysymys yleensä Suomen mahdollisuuksista selviytyä kansainvälisessä kilpailussa. Siinä on kysymys koko Suomen tulevaisuudesta. Tämä asia sekä ajankohtainen talousyhteisökyys ja sen liittäminen koko Suomen ulkomaankauppakysymykseen olisi vaatinut hyvin pitkälle meneviä perusteluja. On ollut pakko jäädä tähän liian lyhyeen, ja edustajakokous saa sitten itse katsoa, mitä olisi pitänyt laajemmin selittää, mitä lyhyemmin.

Edustajakokous joutuu sitten lähemmin keskustelemaan näistä kysymyksistä ja käsittelemään niitä formulaatioita, joita alustuksessa on. Pääasia on, että päästään suurempaan selvyyteen siitä, pyrimmekö yhdistämään talouselämän eri haaroja omissa poliittisissa pyrkimyksissämme vai emmekö siihen ryhdy.

Palkkapolitiikassa on edelleen tehtävä työtä yhdessä työehtosopimusjaoston kanssa. Palkkapolitiikassa osassa on vaikea käsitellä kaikkia niitä palkkapolitiittisia kysymyksiä, jotka esiintyvät liitoittain, jolloin se osa on lähinnä yhdistelmä niistä päätöksistä, joita aikaisemmin onyhtey. Mutta siinä on eräitä uusia piirteitä, jotka liittyvät tähän koko ydinrykelmään, nimittäin kysymys siitä, mikä on ei ainoastaan ammattiyhdistysliikkeen saavutus palkkapolitiikassa, vaan myöskin mitkä ovat talouden vaikutukset palkkapolitiikkaan nimenomaan missä määrin myöskin palkansaajiin kohdistuvia kustannuksia on otettava huomioon kustannuspuolella ja elinkustannusten puolella, elämän perhekustannusten puolella. Tämä on asia, joka voi viedä varsin pitkälle, jos ruvetaan katsomaan elinkustannuksia, työn tuotantokustannuksia samalla tavalla kuin yritys vetää omista tuloistaan kaikki omat kustannukset. Sama koskee toista markkamääräistä perustetta, nimittäin työn tuottavuutta, joka määrää, paljonko kapitalisti on valmis maksamaan ja sitten mitä näitä päämääriä ammattiyhdistysliike sisältää.

Sama koskee hintapolitiikkaa, siinäkin on pakko jäädä melko yleiseen tai vain säännöstelytarpeen alleviivaamiseen, koska tässä markkinataloudessa muita keinoja hintojen kurissa pitämiseksi ei ole toistaiseksi löydetty. Olemme kuitenkin katsoneet tarpeelliseksi siinä alleviivata sitä että sekä keskuspankin että valtiovarain hoidon pitäisi enemmän kuin tähän saakka tukea rahan arvoa, että siinä on esiintynyt suorastaan kevytmielisyyttä rahan arvoon nähden.

Hintapolitiikkaan liittyy myöskin samoin kuin yerotuspolitiikkaan kysymys lisäarvon verosta, joka on samalla varsin tärkeä kysymys siitä, mitä tuotantotekijöitä maassamme rasitetaan, työvoimaa vai pääomaa, ja jonka esitys voi viedä aivan viimeisiin, niinkuin yhteiskuntamme perimmäisiin kysymyksiin.

Sitten on kysymys ns. tulopolitiikasta, joka on tänään varsin ajankohdainen kysymys ja josta jopa sanastakin keskustellaan, kuten näemme edellisessäkin keskustelussa, ja monen mielestä pitäisi koko sana ja kaikki heittää yli laidan ilman muuta. Mutta toisaalta me emme pääse siitä ongelmasta, että millä tavalla meidän pitää yhdistellä pyrkimyksiämme talouspolitiikan eri osien välillä. Jos haluamme ajaa hintapoli-

tiikkaa tai työllisyyspolitiikkaa, niin nämä eri osat pitää yhdistää, ellemmme katso, että voisimme pärjätä yksinomaan sillä, että ajamme vain palkkapolitiikkaa eikä mitään hinta- tai työllisyys- tai valtiovarain politiikkaa jne.

Tämä on hieman uusi ote myöskin kauppapolitiikkaan nähden, ja toivoisinkin, että tämäkin keskustelu antaa osviittoja siitä ja edustajakokous lyö kiinni, missä määrin palkkapolitiikka on yksinomaan ammattiyhdistysliikkeen määrättävissä ja missä määrin markkinat siihen vaikuttavat. Silloin saisimme hieman syvemmän otteen myös palkkapolitiikkaamme.

Tässä paperissa on siis eräitä uusia aiheita, joita on edustajakokoukselle esitetty. Voi olla, että toiset on liian lyhyesti perusteltuja, toisia vähäisen liian pitkälle perusteltuja, mutta keskustelun jälkeen voidaan sitten valiokunnassa päättää, millä tavalla me saamme nämä sellaiseen kuntoon, että niistä on tulevaisuuttakin silmällä pitäen suurempaa hyötyä kuin ammattiyhdistysliikkeen tähänastisesta palkkapolitiikasta, joka ei ole ollut riittävästi perusteltu. (Suosionosoituksia).

B) SOSIAALIPOLIITTISET LÄHIAJAN TAVOITTEET

(Lopullisessa muodossaan hyväksytty ohjelma on pöytäkirjan liiteosassa.)

Matti Savola (SAK): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Ammattiyhdistysliike on joutunut kiinnittämään kasvavaa huomiota sosiaalipoliittisiin kysymyksiin. Lähivuosina viidennes kansantulostamme liittyy sosiaaliin tulonsiirtoihin. Tämä ei ole mikään yhdentekevä asia ammattiyhdistysliikkeen kannalta. Lisäksi yleensä sosiaalipoliittiset uudistukset ovat sellaisia, joita ei inflaation koi syö eikä ruoste raiskaa.

Sosiaalipoliittinen tavoiteohjelma ei ole vain tavoiteohjelma seuraavalle viisivuotiskaudelle, vaan se tähtää myös kauemmaksi. Tämä on yksi sosiaalipoliittinen tavoiteohjelma. Niitä voisi tehdä tuhansia eikä vielä-kään koko sosiaalipoliittinen kenttä olisi tyhjäksi ammennettu.

Tässä ohjelmassa on eräitä kohtia, jotka on harkittu tärkeiksi. Pääkohtina ovat sosiaaliturva, työturvallisuus ja työterveys, vajaakuntoisten kuntoutus, yritysdemokratia ja kansainvälinen solidaarisuus, jonka otosikko on tipahtanut painatusvaiheessa pois ja liittyy nyt välittömästi yritysdemokratiaan.

Eläketurvassa on kiinnitetty erikoista huomiota työeläkejärjestelmäohjelman keskittämiseen ja ennen kaikkea työntekijäin vaikutusmahdollisuuksien aikaansaamiseen hallinnossa. Tämä on suorastaan elinehto työeläkejärjestelmää kehitettäessä. Samoin kansaneläkelaitoksen hallintoon tulisi työväenjärjestöjen saada edustuksensa, jolla olisi todellista merkitystä.

Eläkepolitiikka samoin kuin maamme sosiaalipolitiikka on tilkkutäkki, joka on ammatti-ihmisellekin käsittämätön. Eläketurvan järkevä kokonaisuus kehittäminen vaatii, että eläkelajeja ja niiden suomien etuuksien yhdenmukaista — tietenkin jo saavutettuja etuja huonontamatta.

Eläkeikää koskevassa kohdassa on lähdetty siitä, että tällä hetkellä ei ole mahdollisuuksia yleiseen eläkeiän alentamiseen. Päämääränä, johon pyritään, on asteittain porrastettu eläkeikä.

Työntekijäin eläkeikää tutkitaan tällä hetkellä useassa eri laitoksessa maassamme. Esim. Eläketurvakeskus on saanut alustavasti näitä tietoja työntekijäin eläketoueista, ja tämä tutkimus osoitti hyvin sen, miten suuri paine tällä hetkellä on kentällä työeläkeikää kohtaan ja eläkeiän alentamiseen. On jopa työntekijäryhmiä, joissa ei päästä vanhuuselä-

keeseen, vaan siirrytään työkyvyttömyyseläkkeeseen. Näiden kohdalla on täysin järjetöntä pitää eläkeikärajana 65 vuotta.

Ohjelmassa on esitetty myös muutamia yksityiskohtaisia parannuksia työeläkkeisiin ja kansaneläkkeeseen. Näitä parannuksia tietysti voisi esittää satoja, ja sosiaalivaliokunnalle on tehty jo ensimmäisen metrin mittainen pinkka parannuksia ja lisäyksiä. Mutta alue on kuitenkin pakko jotenkuten rajata, jonkinlaiseen tärkeysjärjestykseen täytyy pyrkiä.

Turvallisuus- ja työterveyskohta on suhteellisen pitkä, koska ongelma on koko laajuudessaan ensimmäistä kertaa edustajakokouksen käsiteltävissä, ja on hirveän hyvä, että sitä täällä käsitellään. Mutta ohjelma kyllä olisi pitänyt käsitellä jo useita kokouksia sitten.

Lähtökohtana on se, että työntekijäin terveys ja turvallisuus on asia, jota ei voida markoilla mitata, jossa ei pidä markkoja säästää, siihen on uhrattava varoja.

Työsuojelun kohdalla todetaan, että on annettava uusi ammattientarkastuslaki viipymättä. Valtioneuvosto asetti tämän vuoden toukokuussa toimikunnan, jossa on myös SAK:n edustus ja jonka tehtävänä on laatia ehdotus uudeksi ammattientarkastuslaiksi, ja toimikunnan ehdotuksen tulee olla valmis syksyyn mennessä. On hyviä toiveita siitä, että ammattientarkastus todella voidaan nostaa siitä syvästä kuilusta, jossa se tällä hetkellä lepää ja syvässä unessa.

Mainittakoon myös vaatimus työsuojeluhallituksen perustamisesta, josta myös puheenjohtaja Hämäläinen mainitsi puheessaan. Jo vuonna 1968 SAK kirjelmällään vaati tällaisen hallituksen perustamista.

Työsuojelun kehittäminen tuntuu varmasti nopeasti työpaikoilla, ja tästä syystä nämä uudistukset on välittömästi toteutettava.

Taloudellista demokratiaa ja yritysdemokratiaa koskeva kohta lähtee siitä, ettei yritysdemokratia ole mikään erilliskysymys, vaan se liittyy elimellisesti ammattiyhdistysliikkeen muuhun yhteiskuntapolitiikkaan. Vaikka yritysdemokratiaa joudutaan luonnollisesti toteuttamaan osaratkaisuin, ammattiyhdistysliikkeellä tulee olla selkeä käsitys siitä, mitä osaratkaisuja missäkin vaiheessa toteutetaan, miten ne liittyvät toisiinsa ja miten yritysdemokratia kokonaisuutena liittyy muuhun valtarakenteiden muuttamista koskeviin vaatimuksiimme. Hallituksen esitys lähtee juuri tällaisesta kokonaisvaltaisesta tarkastelusta.

Kuten puheenjohtaja Hämäläinen toimintakatsauksessaan totesi, yritysdemokratiaohjelmaa tehtäessä on käytetty apuna mm. SAK:n työryhmän tekemää selvitystä ja yritysdemokratiakomitean mietintöä. SAK:n kannalta onkin arvokasta, että tätä monessa maassa erittäin tiiviin selvityksen kohteena olevaa kysymystä ohjelmoitaessa on ollut käytettävissä korkeatasoista tietoa-aineistoa. Myös monissa eri maissa suoritettut tutkimukset ovat antaneet meille arvokkaita viitteitä siitä, miten yritysdemokratiaa tulee maassamme hoitaa.

Yritysdemokratiaa koskeva ohjelmaesitys tulee nähdä lyhyen ajan tavoiteohjelmana, jonka toteuttaminen vaatii sekä lainsäädännöllisiä että sopimustoimia. Ohjelmassa esitetyt uudistukset ovat kuitenkin siinä määrin laajoja, että niiden vieminen käytäntöön vaatii aikaa. Tämän vuoksi ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi esittää yksityiskohtaisia vaatimuksia esimerkiksi työntekijäin edustajain valitsemisesta yritysten ylempiin hallintoelimiin. Tältä osinhan vaaditaan sitä paitsi nykyistä enemmän kokemuksia ja tietoa.

Ohjelmaehdotuksessa on lähdetty siitä, että tämä ohjelma rakennetaan konkreettisten uudistusesitysten pohjalta reaaliselle pohjalle ja että pitemmälle meneviä uudistuskysymyksiä ammattiyhdistysliikkeen piirissä jatkuvasti tutkitaan ja selvitetään. Sen jälkeen on aika vii^voittaa tietä[^] pitemmälle eteenpäin.

Kansainvälinen solidaarisuus on hänenhuippuna — työväenluokan

vastuu yli rajojen, Meillä ammattiyhdistysliikkeen alkulähteet ulottuvat sadan vuoden taakse. Päästäksemme lähes seitsemäsadantuhannen jäsenen laajuisen työväenliikkeen yhteiseen kokoukseen tänne Otaniemen Dipoliin on jouduttu vuosikymmenien varrella taistelemaan rajustikin. Näistä kokemusvarastoistamme voimme varmasti löytää kehitysmaiden ammattiyhdistysliikkeille viitteitä, sillä nämä maat ovat päässeet alkuun vasta 1950/60 luvuilla.

Sosiaalipoliittinen ohjelma ei pyri olemaan kokonaisuohjelma sosiaalipoliitikasta ja sen tavoitteista. Siinä on vain eräitä niitä kohtia, jotka on pidetty tärkeinä. (Suosionosoituksia).

C) AMMATTIYHDISTYSLIIKE JA RATIONALISOINTI

(Lopullisessa muodossaan hyväksytty ohjelma on pöytäkirjan liite-osassa.)

Ohjelmaluonnoksen laatijain esityksestä ei katsottu tarpeelliseksi käyttää erillistä asian esittelypuheenvuoroa.

D) AMMATTIYHDISTYSLIIKKEEN AIKUISKOULUTUSOHJELMA

(Lopullisessa muodossaan hyväksytty ohjelma on pöytäkirjan liite-osassa.)

Jussi Pikkusaari (SAK): Arvoisa puheenjohtaja, hyvät toverit. Koulutuspolitiikka on tullut maassamme ja koko maailmassa yhä tärkeämmäksi osaksi yhteiskuntapolitiikkaa ja aikuiskoulutuspolitiikka on tullut tasa-arvoiseksi osaksi koulutuspolitiikkaa. Jos nykytilanteessa, kun aikuiset ihmiset ovat rupeamassa vaatimaan itselleen yhteiskunnan koulutuspalveluksia, työväenliike ja ammattiyhdistysliike ei pidä huolta siitä, että sen näkemykset tulevat voimakkaasti esitetyksi, on olemassa vaara, että maahamme luodaan aikuiskoulutusjärjestelmä, joka jakaa yhteiskunnan koulutuspalveluksia voittopuolisesti niille henkilöille, jotka ovat näitä koulutuspalveluksia jo suhteellisen runsaasti saaneet lapsina ja nuorina. Tämän takia on erittäin perusteltua, että ammattiyhdistysliikkeellä on oma aikuiskoulutuspoliittinen ja aikuiskoulutusohjelmansa, vaikka se ei tietenkään merkitse sitä, etteikö ammattiyhdistysliike olisi kiinnostunut kaikesta koulutuksesta ja kaikesta koulutuspolitiikasta.

Se ohjelmaesitys, jonka hallitus on tälle kokoukselle tehnyt, jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa esitetään ammattiyhdistysliikkeen vaatimukset yhteiskunnalle elikkä siis koskien yhteiskunnan koko aikuiskoulutusjärjestelmää. Toisessa osassa käsitellään ammattiyhdistysliikkeen oman koulutustoiminnan kehittämisen suuntaviivoja.

Haluan lyhyesti tuoda esiin muutamia pääkohtia näistä kummastakin pääosasta.

Vaatimuksissa yhteiskunnalle korostetaan erittäin voimakkaasti koulutuksellista tasa-arvoisuutta ja vaaditaan, että niin yleissivistykselliset kuin ammatillisetkin aikuiskoulutuspalvelukset on suunnattava ensisijassa niille aikuisille, joille yhteiskunta on koulutuspalveluksia antanut suhteellisen vähän lapsina ja nuorina. Ensimmäinen alaluku onkin nimeltään "Koulutukselliseen tasapainoon". Toisessa alaluvussa tätä ensimmäistä pääosaa kiinnitetään huomio siihen, että käytännössä aikuisen ihmisen tiellä hänen osallistumisessaan koulutukseen on monenlaisia esteitä ja että yhteiskunnan aikuiset jäsenet elävät, niin kuin tietysti kaikki mautkin sen jäsenet hyvin erilaisissa olosuhteissa, mitä tulee mahdollisuuteen osallistua aikuiskoulutukseen, ja esitetään se vaatimus, että on myös käytännössä luotava reaaliset mahdollisuudet osallistua koulutukseen niille aikuisille, joille yhteiskunnan aikuiskoulutuspalve-

lukset on tarkoitettu. Ammattiyhdistysliike korostaa, että nämä täytyy tarkoittaa nimenomaan niille ryhmille, joihin olen aikaisemmin viitanut.

Konkreettisena tavoitteena esitetään tässä ensimmäisen pääosan toisessa alaluvussa "Osallistumisen esteet poistettava" kahden viikon koulutusvapaan järjestelmän aikaansaaminen elikä että vuodessa jokainen työssäkäyvä aikuinen saisi kahden viikon koulutusvapaan joko yhtämittaisena lomana tai sitten osoitettuna koulutukseen osallistumista varten. Voimavarojen suuntaamisessa koulutuksen tavoitteen ja sisällön mukaan korostetaan ammatillista aikuiskoulutusta sekä yhteiskunnallista ja poliittista koulutusta. On katsottu, että nämä kaksi tavoitetta ovat ensisijaisen tärkeitä koko ammattiyhdistysliikkeen yhteiskunnallisten pyrkimysten ja myös yksilöitä koskevien pyrkimysten kannalta.

Tässä yhteydessä esim. kiinnitetään huomio siihen, että yritysten henkilökuntakoulutuksen osalta ammattiyhdistysliike erityisesti vaatii, että sen on kohdistuttava myös työntekijä- ja alemman toimihenkilötason henkilökuntaan ja että siinä tällöin käsitellään laajasti yrityksen toimintaan vaikuttavia tekijöitä. Mehän tiedämme, että tähän asti yritysten henkilökuntakoulutus on Voittopuolisesti kohdistunut johtotasoon elikä siihen tasoon, jolle koulutusta on annettu jo aikaisemmin.

"Oman koulutustoiminnan kehittämisen suuntaviivojen" kohdalla haluaisin todeta sen, että tässä korostetaan ammattiyhdistysliikkeen oman koulutuksen tavoitteena sellaista jäsentä, joka kriittisesti ja oman harkintansa pohjalta osallistuu siihen päätöksentekoprosessiin, jossa kulloinkin ammattiyhdistysliikkeen toimintalinja määritellään; Edelleen todetaan, että ammattiyhdistysliikkeen oman koulutuksen perusannos peruskoulutuksessa on sisällöltään ja muodoiltaan suunniteltava sellaiseksi, että se on myös käytännössä mahdollista antaa periaatteessa kaikille jäsenille. Tämä merkitsee sitä, että ammattiyhdistysliikkeen omassa koulutustoiminnassa on erittäin voimakkaasti korostettava paikallisen tason koulutusta, sitä koulutusta, mikä voittopuolisesti tapahtuu ammattiosastoissa niiden omassa johdossa ja hallinnossa.

Edelleen korostetaan sitä, että oman koulutustoiminnan osalla on varottava, ettei luoda pysyviä eriarvoisuuksia ja koulutuskuiluja jäsenten välille ja ettei koulutuksen avulla taata sitä, että luottamustoimet esim. pysyvät aina varmasti ja taatusti samoissa käsissä, vaan että myös niiden ihmisten ja niiden jäsenten, joilla tällä hetkellä ei ole esim. luottamustoimia, on mahdollista niistä vakavasti kilpailla uusissa vaalitilanteissa. • • •

Ammattiyhdistysliikkeen omaan koulutukseen osallistumisen kohdalla todetaan, että ehdokkaat liittojen ja SAK:n opistojen yleisille kurseille tulisi valita ammattiosastoissa. Esitetään siis se periaate, että ammattiosastojen kautta tulisivat kaikki ehdokkaat näiden opistojen kurseille ja perustellaan tätä sillä, että ammattiosasto pystyy parhaiten arvioimaan oman koulutustarpeensa ja myös sen, keiden henkilöiden kouluttaminen tulisi todennäköisesti hyödyttämään niin osastoa kuin koko ammattiyhdistysliikettä. Konkreettisena tavoitteena tässä kohdassa asetetaan oman koulutusrahaston aikaansaaminen näiden opistojen kurssitoiminnan tukemiseksi. Tämä sisältää myös peitetyn arvostelun sitä järjestelmää kohtaan, joka nyt on saatu pyörimään työnantajien kanssa, mitä tähän koulutustukeen tulee. Tätä alkoon kuitenkin käsitelläkö niin, että tämä olisi ollut huono askel, mikä nyt on otettu. Se on ollut pään aukaiseminen ja askel hyvään suuntaan[^] mutta sitä ei voi pitää lopullisena hyvänä järjestelmänä.

Kaikkein lopuksi korostetaan sitä, että oman koulutuksen onnistumisen edellyttää koulutusmyönteisyyttä kaikilla tasoilla ja kaikkien ammattiyhdistysliikkeen jäsenten taholta.

e) JÄRJESTÖPOLIITTISET LÄHIAJAN TAVOITTEET

(Lopullisessa muodossaan hyväksytty ohjelma on pöytäkirjan liite-osassa.)

Aarne Etelä (SAK): Toveri puheenjohtaja, hyvät ammattiyhdistystoverit. Perusteluna SAK:n järjestöpoliittisesta tavoiteohjelmasta esitän seuraavaa.

Eheytyvä ammattiyhdistysliike viitoitti tien tehokkaaseen toimintaan ja suureen jäsenmäärän kohoamiseen. Hyväksytyt eheyttämissopimukset ovat olleet pohjana keskusjärjestön ja sen jäsenliittojen organisaatiota luotaessa. Tämä edustajakokous tarkastelee ja päättää uusista suuntaviivoista maamme ammattiyhdistysliikkeessä. Tällöin tulevat esille organisaatiomme sekä hyvät että heikot puolet. Näitä on voitava objektiivisesti tarkastella ja tehdä asianomaiset päätökset siitä, että ne ovat syntyneet monimutkaisten neuvottelujen ja sopimusten kautta ja sellaisina ovat velvoittavia.

Jäsenliittojemme johtavaksi ja ensisijaiseksi liittorakenneperiaatteeksi on hyväksytty teollisuusliittoperiaate. Sen asemaa on kuitenkin horjuttu, kun selviä päätöksiä liittorajoissa ei ole ollut riittävästi, joten liittojen keskeisiä valitettavia rajankäyntejä on tapahtunut tarpeettoman useasti, ja kun jäsenliittomme ovat hyvin itsenäisiä sääntöjensä puitteissa, ei ole aina löydetty keinoja erimielisyyksien nopeaan ratkaisemiseen. Eheytyssopimuksella on mahdollistettu ammattikuntaliittoperiaatteen mukaisen liittorakenteen hyväksyminen joissain tapauksissa. Tällä on kieltämättä merkitystä jäsenkenttämme kannalta. Silloin kun on mahdollista käyttää samanaikaisesti sekä teollisuusliittoperiaatetta että ammattikuntaliittoperiaatetta, aiheutuu organisaatioihin kielteisiä piirteitä, jotka aiheuttavat jäsenliittojemme keskuudessa erimielisyyttä sopimus- ja liittorajoista. Esimerkiksi: teollisuusliittoperiaattele rakentuva liitto voi toteuttaa teollisuusliittoperiaatetta silloin, kun se on voimakkaammassa asemassa jonkin työkohteen sisällä, mutta oltuaan toisen jäsenliittomme työkohteen sisällä se voi perustella oikeuksiaan ammattikuntaliittoperiaatteen pohjalta ja tällöin rikkoo toisen liiton teollisuusliittoperiaatteen toteutusta. Ammattikuntaliittoperiaattele rakentuva liitto voi taas vaatia teollisuusliittoperiaatteen toteuttamista silloin, kun sen asema on voimakas jonkin toisen jäsenliiton työkohteessa, vaikka itse vaatii oltuaan heikommassa asemassa oikeuttaan ammattikuntaliittoperiaatteen mukaiseen järjestäytymiseen. Tällöin loukaten toisten jäsenliittojen liittorakenteita.

Niin sanotuksi kokoojaliitoksi hyväksytyssä ammattiliitossa rakenneperiaatteet ovat liikkuvia ja sen vuoksi tarkoin rajattava. Tällaisella liitolla kuitenkin on niin paljon myönteisiä puolia järjestäytymisen kehitykselle, että se puolustaa hyvin paikkaansa jäsenliittojemme joukossa. Aikaisemmat kokemuksemme entisen Työläisliiton ajoilta muistetaan myönteisinä, jolloin Työläisliitto toimi erittäin tärkeänä kokoojaliittona aikansa hajoitakseen myöhemmin uusien muodostelmien tieltä, annettuaan sitä ennen voimakkaan perustan uusien liittojen syntymiselle.

SAK:n hallituksen järjestöpoliittisen tavoiteohjelman mukaan ensimmäiseksi toteutetaan teollisuusliittoperiaatetta. Toiseksi ammattikuntaliittoperiaatteen käyttäminen olisi tarkoin rajattava ja kolmanneksi kokoojaliiton toimialat selvitettävä.

Liittorajakysymyksissä ovat vaikuttajina vielä seuraavat tekijät: tuotannon ala, tehtävien tai palveluksien laatu, päätuotteen materiaali ja työehtosopimusten soveltuvuus neuvottelumekanismeissa toisen työmarkkinaosapuolen kanssa. Tuotannon ala, tehtävien tai palveluksien laatu asetetaan ensisijaiseksi tekijäksi liittorajoja asetettaessa. Niiden asema

tässä suhteessa lienee kiistaton. Päätuotteen materiaalin suhteen sitä vastoin voi jo esiintyä tulkintavaikeuksia. Työehtosopimusten soveltuvuus neuvottelumekanismissa toisen työmarkkinaosapuolen kanssa aiheuttaa useasti pettymyksiä liitoille, joiden asema työkohteessa ei ole erityisen vahva. Jonkin toisen jäsenliiton tai vieläpä toiseen keskusjärjestöön kuuluvan liiton sopimukseen yhtyminen tuntuu epämiellyttävältä ja tämän kohdan tulkinta onkin monasti hyvin vaikeata.

Tälle kokoukselle on jäsenliittojen toimesta tehty aloitteita, jotka tarkoittavat keskusjärjestön mahdollisuuksien lisäämistä puuttua jäsenliittojen keskeisiin erimielisyyksiin ja jäsenliittojen sisäisten asioiden käsittelyjärjestykseenkin.

Arvoisien kokousedustajien asiana on tehdä päätös näiden aloitteitten pohjalta, SAK:n hallituksen yhtyessä esitykseen, että keskinäisen sovittelulimen perustaminen on välttämätöntä ja sen päätöksillä tulisi olla velvoittavuutta.

SAK:n kenttätö on ollut keskustelun alaisena eheyttämiskokouksen jälkeen. On esitetty mahdollisuuksia jäsenliittojen ammattiosastojen paikallisen yhteistoiminnan yhdenmukaistamiseen. Jäsenliittomme ylläpitävät sääntöjensä ja päätöstensä voimalla sellaista kenttäorganisaatiota kuin ne hyväksi näkevät: on aluejärjestöjä, on piirijärjestöjä ja yhteisjärjestöjä, joiden asemasta he pitävät kiinni. Niiden uudelleen muokkaaminen koko keskusjärjestön kenttää kattavaksi paikallisjärjestöksi ei ole ollut mahdollista toteuttaa, jotenka jäsenliittojen taholta ei ole pidetty tarpeellisena organisaation muuttamista siten, että uudenlaiseen kenttäverkostoon olisi ollut mahdollisuuksia.

Yhteisten asioiden eteenpäin viemiselle on erittäin tärkeää, että SAK voi tavoittaa eri jäsenliittojen jäseniä paikallisessa yhteistoiminnassa. Ammatillisten paikallisjärjestöjen syntyminen tapahtuu useimmiten paikakunnalta tulevien aloitteiden pohjalta. Paikallisesti tunnetaan voimakkaasti tarvetta koota yhteen eri liittojen ammattiosastot toimimaan yhteisten tavoitteitten hyväksi ja toinen toisiansa tukien.

Kuten SAK:n hallituksen järjestöpoliittinen tavoiteohjelma esittää, ammatillisten paikallisjärjestöjen merkitys on kasvamassa. SAK:n hallitus esittää tälle edustajakokoukselle ammatillisten paikallisjärjestöjen ottamista SAK:n sääntöihin.

f) AMMATTIYHDISTYSNAISTEN LÄHIAJAN TAVOITTEET

(Lopullisessa muodossaan hyväksytty ohjelma on pöytäkirjan liitteessä.)

Helvi Raatikainen (SAK): Arvoisa puheenjohtaja, hyvät ammattiyhdistystoverit! Minun miellyttävänä tehtävänäni on esittää tälle edustajakokoukselle SAK:n hallituksen esitys ammattiyhdistysnaisten lähiajan tavoiteohjelmaksi.

Poiketen aikaisempien ohjelmien täällä tapahtuneesta esittelystä rohkenen ottaa Teidän luvallanne vapauden kertoa sen, miten tämä ohjelma itse käytännössä on syntynyt.

Useiden ammattiosastojen ja eri piirien taholta tehtiin esitys siitä että meidän tulisi järjestää suuret mitat käsittävä kokous, jossa käsiteltäisiin työelämän naisten ongelmia ja suomalaisen yhteiskunnan naisten kysymyksiä yleensä ja että me SAK:n naisvaliokuntana olisimme tämän asian hoitajia. Meillä ei kuitenkaan ollut tähän käytännöllisiä enempää kuin taloudellisiakaan mahdollisuuksia ja sen vuoksi järjestimme Kiljavan Kuntokeskuksessa seminaarin, johon osallistui eri ammattiliittojen korkeatasoisia edustajia ja joka muodostui niin, että jokainen liitto lähetti tähän seminaariin edustajia suhteessa naisten edustus koko liiton edus-

tukseen. Tämän seminaarin työskentelyä varten heti aluksi teimme tietysti jonkinlaisen alustavan luonnoksen ja siltä pohjalta suoritettiin työ.

Haluun korostaa sitä seikkaa, että nyt esilläoleva ohjelma on siis erittäin laajalla demokraattisella pohjalla syntynyt asiakirja. Sen tarkoituksena on, että me lähivuosina toimimme näiden periaatteitten ja tavoitteitten mukaan.

Haluaisin myös tässä vaiheessa kertoa sen, että olemme kai ottaneet naisina hieman varaslähtöä tämän ohjelman tekemisessä sillä tavalla, että kun edustajakokous on valinnut naisasiavaliokunnan, niin se on jo pitänyt alustavan kokouksensa tämän asiakirjan käsittelemiseksi ja tehnyt siihen alustavia huomautuksia. On luonnollisesti niin, että mikään ohjelma ei ole loppujen lopuksi ensimmäisessä vedoksessa ja esittelyssä muuta kuin luonnos ja keskustelun pohja. Järjestelyvaliokunta puolestaan on tälle kokoukselle esittänyt, että edustajien tulee jättää tähän päivään kello 12 mennessä kirjallinen esitys siitä, mitä muutoksia he haluavat täällä esitettyyn ohjelmaan. Niitä ei kylläkään ole tullut, mutta sen sijaan toivoisin, että esityksiä tulee käytävän keskustelun aikana tämän asian tiimoilta.

Sen jälkeen sallittaneen mennä suoraan asiaan. Toteamme ohjelmassa, että meidän maamme työelämässä naisten osuus jatkuvasti kasvaa. Emme katsovet asiaksemme lähteä tekemään laajaa analyysiä niistä tyistä, jotka ovat selvittelyä naisten suureen osuuteen meidän maamme työelämässä. Me vain toteamme sen, että kapitalistisista maista vain Englanti ja Itävalta ovat meihin rinnastettavissa naisten työvoiman käyttöön nähden. Toteamme myös että naisten ammatit ja miesten ammatit ovat eräs valintaperuste ja valitettavan suuressa määrässä valintaperuste silloin kun naiset tulevat työelämään. Toteamme sen ja tuomitsemme sen, että naiset ikään katsoen tulevat syrjäytetyiksi työelämässä. He tulevat syrjäytetyiksi myös sen vuoksi, että heillä on perheen huoltovelvollisuuksia joko aviovaimoina tai yksinäisinä perheen huoltajina. Riippumatta yleensä heidän sosiaalisesta asemastaan ga siviilisäädystään heillä on perheen huoltovelvollisuuksia ja tämä on eräs syy, minkä vuoksi työnantajat heitä syrjivät. Me katsomme, että tämä naisein kohdistuva syrjintä on erittäin syvästi epäoikeudenmukainen sekä loukkaus naisten ihmisarvoa kohtaan. Nämä ajatukset eivät ole suinkaan mikään lennokka ja runollinen lausunto ja ilmaus vain sen vuoksi, että me keskustelemme naisista vaan tässä haluamme myös yhtyä Yhdistyneitten Kansakuntien naisten syrjinnän kieltävään julistukseen. Näin ollen vaadimme tasa-arvoisuutta koko yhteiskunnassa, ennen kaikkea tietysti työelämässä.

Me toteamme, että viime aikoina on ollut erittäin paljon työttömyyttä meidän maassamme ja että tämän työttömyyden ohella ja sen sisässä naistyöttömyys on suuri ja syyt naisten työttömyyteen ovat monet. Naiset kuuluvat usein kouluttamattomaan aputyövoimaan. Naisten työllisyyteen vaikuttaa tapahtuva automatisointi ja lisää työttömyyttä erityisesti, koska naiset joutuvat ensimmäisinä työttömiksi.

Edelleen toteamme, että naisten työttömyyteen ei yleensä kuitenkaan suhtauduta yhtä vakavasti kuin miesten.

Me vaadimme naisille työturvallisuutta ja vaadimme työllisyyttä edistävän ammattikurssitoiminnan kehittämistä ja sen hoitamista niin, että sen avulla saatuja yleisiä varoja ei väärinkäytetä niinkuin tähän asti on tapahtunut. Työelämässä tapahtuva nopea automatisointi aiheuttaa sen, että ihmiset joutuvat yhä uudelleen ja uudelleen vaihtamaan ammattia. Näin on myös meidän maassamme tapahtumassa. Erittäin tärkeää tässä on se, että naiset, kun he joutuvat tämän teknisen kehityksen seurauksina työttömiksi, siirtyessään uuteen ammattiin, voivat myös saada itselleen ammattikoulutusta uuteen ammattiin kuin myös jo olemassa olevassa ammatissaan jatkokoulutusta.

Hyvät toverit, vaikka meidän maassamme vuonna 1962 ratifioitiin kansainvälisen työjärjestön samapalkkaisuussopimus, ei samapalkkaisuus kuitenkaan kaikilla aloilla ole toteutunut niin kuin sen tulisi tapahtua. Olemme pitäneet tärkeänä sitä, että samapalkkaisuuden toteutuminen on todellisuutta vasta sitten, kun naiset pääsevät osalliseksi samanlaisesta ammattikoulutuksesta. Ja niinkuin te kaikki tiedätte, samapalkkaisuuden toteutumiseen on liittynyt työarvostusmenetelmä ja me esitämme, jotta työarvostusmenetelmä puolestaan voisi johtaa samapalkkaisuuden toteutumiseen, että jokaisella ammattialalla on luotava oma työnluokitusjärjestelmänsä.

Tämän saman vaatimuksen esittävät myös meidän nuorisovaliokuntamme omassa ohjelmassaan.

Kaikkein vaikeimpia kysymyksiä tällä hetkellä on yötyökysymyksen hoitaminen. Meillä on aloja, joissa katsotaan, että naisten yötyö on poistettava. Meillä on aloja, joissa katsotaan, että naisten yötyötä on edelleen jatkettava. Pidämme tärkeänä, että ennen kuin naisten yötyökieltoa tässä maassa saadaan voimaan, tutkitaan se, millä aloilla yötyön tekeminen on välttämätöntä ja toiseksi että luodaan ulkonaiset mahdollisuudet ja edellytykset naisille osallistua tämänlaatuisen työhön.

Yksi kysymys, joka on myös työelämän keskeisiä ongelmia naisten kohdalla, on osa-aikatyö. Siitä on puhuttu hyvin paljon. Me toteamme sen, että tavoitteena on pidettävä naistyöntekijäin kokopäivätyötä. Kuitenkin osa-aikatyön suorittaminen eräillä julkisen sektorin aloilla ja palveluammateissa sen luonteen vuoksi on hyväksyttävissä. Ennen kaikkea osa-aikatyöntekijäin sosiaaliturva on saatava samojen oikeuksien piiriin kuin ne ovat muillakin työntekijöillä. Meidän työelämässämme elämme palveluammattien lisääntymisen aikaa nimenomaan esim. liike-elämän alalla ja työntekijäin työhön sidonnaisuus on erittäin suuri. Tämän epäkohdan korjaamiseksi me pidämme kiinni siitä, että kokopäivätyön aiheutonta jakamista osiin on vastustettava.

Työturvallisuus ja työterveys ovat kysymyksiä, jotka liittyvät tähän ammattiyhdistysnaisten lähiaikojen tavoiteohjelmaan, koska naisilla on omat ongelmansa, kuitenkin kaikkienkin työterveys ja työturvallisuusohjelman pääkohdat ovat ehdotetut jo aikaisemmin ja ne ovat tietysti yhteisiä niin miehille kuin naisillekin.

Sen jälkeen ammattiyhdistysliikkeen naisten ohjelmassa ja rohkenen sanoa ammattiyhdistysliikkeen koko ohjelmagalleriassa otetaan esille perhesuunnittelu. Pidämme tärkeänä, ja kaikkien työntekijäin aseman ja terveyden kannalta välttämättömänä, että annetaan valistusta sukupuolielämän hoitamiseksi. Tämän valistustyön tulee kohdistua niin tyttöihin kuin poikiinkin, niin miehiin kuin naisiin, kouluissa, opistoissa, sotaväessä ja yleensä perhekasvatuksessa, että välttyttäisiin aborttien suorittamisilta ja pelastettaisiin näin nainen yksin vastaanottamasta ei-toivottua lasta.

Sen jälkeen siirrymme arvoisat edustajat tässä ohjelmassamme puhumaan julkisista palveluksista ja niin kuin te Jtaikki tietysti hyvin valmistautuneina tullessanne tähän kokoukseen olette lukeneet, niin julkisen palvelun ala on aikamoinen. Olemme joutuneet SAK:ssa antamaan lausunnon kansainvälisen työjärjestön tietyille osastolle siitä, miten meidän maassamme julkiset palvelut ovat hoidetut. Tämä kysymys ei suinkaan ole vain nyt ajankohtainen, vaan minun sallittaneen sen verran vetää ylleni historian harmaata vaippaa, että katson tätä asiaa luokkataistelun punaisten silmien läpi. Meidän maassamme sosialidemokraattiset naiset ovat vaatineet näitä julkisia palveluja, joita tässä esitetään, jo vuodesta 1917 ja paljon aikaisemminkin, ja lasten päivähoitokysymyksessä ovat sosialidemokraattiset naiset tehneet oman esityksen esimerkiksi Helsingin kaupungissa ensimmäisenä vuonna 1919, toisin sanoen se että lasten päivähoitokysymys monine eri muotoisine esityksineen ja vaatimuksineen on

nykyisin niin paljon esillä, johtuu siitä, että naiset ovat yhä enemmän tulleet myös ns. paremmissa piireissä työelämän palvelukseen. Tosin heidän asemansa taloudellisesti koulutettuna on huomattavasti parempi kuin niiden naisten, joita meillä on tässä sanoisinko ei ainoastaan ilo, vaan myös kunnia edustaa ja ajaa meidän yhteisiä asioitamme.

Siirrymme kuluttajapolitiikkaan. Kuluttajapolitiikka on eräs nykyaikainen maailmanparannusoppi. Sanoisin, että kuluttajapolitiikka on ikäänkuin meidän elintasomakkaramme toinen pää. Toinen pää on palkka ja toinen pää on taito hoitaa rahamme niin, että ne on taloudellisesti ja käytännöllisesti hoidettu. SAK on hyväksynyt kuluttajapolitiittisen ohjelmansa, jossa mainitaan, mitä kuluttajapolitiikalla ymmärretään, miten kuluttajapolitiikan tulee välittömästi palvella jokaista kuluttajaa ja mitenkä yhteiskunta, so. kunnat ja valtio yhdessä, voi palvella kuluttajaa ja mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä. Se merkitsee a) kuluttajavalistuksen suorittamista, b) kuluttajatutkimusta ja myös eräitä hallinnollisia toimenpiteitä.

Täällä puhutaan tiedotustoiminnasta ja sen asemasta ammattiyhdistysliikkeessä. Me kaikki olemme tietysti sitä mieltä, että ay-liike on ennen kaikkea ihmisten kansanvaltaista monivivahteista liikettä. Ne, jotka eivät halua osallistua ammattiyhdistysnaisten toimintaan, toimivat jollakin muulla sektorilla mutta niille, jotka haluavat olla omassa piirissään koulutettavina, jotta he voisivat astua suuremmille foorumeille, sallittakoon tilaisuus myös naisten vapaaseen toimintaan. Ja annettakoon luottamus naisille ei ainoastaan ammattiosastoissa, paikallisjärjestöissä ja liitoissa tämän tasavallan, tämän rakkaan isänmaamme sisäpuolella, vaan myös kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen kaikilla sektoreilla. (Suosio-osoituksia)

g) AMMATTIYHDISTYSNUORTEN LÄHIAJAN TAVOITTEET

(Lopullisessa muodossaan hyväksytty ohjelma on pöytäkirjan liiteosassa.)

Lauri Ihalainen (SAK): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousedustajat, hyvät toverit. Nuoriso ei ole mikään itsenäinen kerros yhteiskunnassa. Se on luokkiin jakautuneen väestön eräs ryhmä ja työläisnuoriso on työväenluokan nuori osa. Näillä sanoilla alkaa SAK:n nuorisopoliittinen ohjelmaluonnos.

SAK:n kymmenes edustajakokous saa käsiteltäväkseen ensimmäistä kertaa oman nuorisopoliittisen tavoiteohjelman. Ohjelma on liitännäinen periaatteelliseen ohjelmaan. Sen sisältö on laadittu sen hengen mukaisesti, mitä uusi pitkälle tähtäimelle osoitettu periaatteellinen kannanotto ilmaisee. Ohjelmassa keskitytään nimenomaan työläisnuorten ja työelämään hakeutuvien nuorten yhteiskunnallisen aseman parantamiseen, nuorten erityisepäkohtien, kuten eripalkkaisuuden, iän tai sukupuolen tuomien rajoitusten voittamiseen irtisanomisessa, työturvallisuudessa, työolosuhteissa, jatkuvassa koulutuksessa ja vapaa-aikapoliitikassa. Samoin otetaan voimakkaasti kantaa nuorten aseman vahvistamiseksi ammattiyhdistysliikkeen sisällä aktiivomalla nuoret ay-toiminnan piiriin tarjoamalla koulutusmahdollisuuksia heikossakin taloudellisessa asemassa oleville.

Viimeaikainen voimakas järjestäytyneisyys on suureksi osaksi nuorten työelämään tulneiden aktiivista toimintaa. Ei yksin jäsenmäärältään vaan myös toimialueeltaan ay-liikkeen kasvavan järjestön on huomioitava entistä voimakkaammin tavoitteita asettaessaan työelämän nuoret. Kuitenkin, kuten ohjelman johdannossa korostetaan, ammattiyhdistysnuoriso-työn tulee edistää nuorten mahdollisuutta osallistua kaikkeen yhteiskun-

tatoimintaan. Nuorille työläisille tyypillisten ongelmien ratkaiseminen on yleisen yhteiskuntapolitiikan tehtävä, ja tähän politiikkaan vaikuttamisessa on ammattiyhdistysliikkeen nuorisotoiminnalla merkittävä tehtäväkenttä.

Ohjelmassa otetaan kantaa, tarkemmin yksityiskohtia selvittelemättä, "Nuoret ja työelämä" otsikon alla työvoimapolitiikkaan, ammatinvalinnanohjaukseen ja työnvälitykseen, ammattikoulutukseen, työhön tuloon, asemaan työelämässä ja työsuojeluun. Työvoimapolitiikan tärkeimmäksi tehtäväksi nuorten ja kaikkien muidenkin työväestön kannalta nähdään täystyöllisyyden saavuttaminen ja ylläpitäminen. Ammatinvalinnanohjaus ja työnvälitys koskettavat nimenomaan nuoria työelämään hakeutuvia, jolloin ohjelmassa on lyhyin, mutta varmasti perustelluin lausein otettu tavoitteeksi työnvälityksen ja ammatinvalinnanohjauksen tehostaminen. Ammattikoulutuksesta sanotaan, että ammattiyhdistysliikkeen tavoitteena tulee olla jatkuvan koulutuksen saattaminen työsuhteeseen liittyväksi perusoikeudeksi, jolloin jatkuvalle koulutukselle on luotava taloudelliset edellytykset. Samalla koulutuksen tulee palvella sisällöltään enemmän työväenluokan tarpeita. Esim. ammattikouluissa ja kaikissa muissakin kouluissa on pystyttävä puhumaan työmarkkinatoiminnasta, koska ne palvelevat nimenomaan nuoria työelämään tulevia. Yleissivistävien aineiden osuutta ja samoin itsenäisen opiskelun mahdollisuutta on ratkaisevasti lisättävä avoimen koulujärjestelmän pohjalta, niin että työläisnuorisollakin on mahdollisuus, jos haluaa riittää, ottaa osaa vaikka korkeakouluopiskeluun.

Riittämättömästi on kiinnitetty huomiota työntekijäin työturvallisuuteen ja terveydenhuoltoon. Nuorten suojelu työelämän vaaratekijöiltä on saatettava perusteellisen tutkimuksen kohteeksi. Lakia nuorten työntekijäin suojelusta on edelleen kehitettävä ja uudistettava sekä asetukset niistä vaarallisista töistä, joita nuorilla työntekijöillä ei saa teettää, olisi Vihdoinkin saatava sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Nuoret muodostavat työelämässä erityisryhmän, jota koskevat eriarvoisuusmääräykset eivät perustu mihinkään muuhun kuin ikään. Äsken mainittu samapalkkaisuusperiaate nuorisopoliittisen ohjelman mukaan tulee olla tavoiteohjelmaan sijoitettava ja pikaisesti toteutettava asia. Samoin oppisopimussuhteessa ja harjoittelijan asemassa olevien nuorten asema on selvitettävä täsmällisemmin työehtosopimuksissa, etteivät näillä nimikkeillä työnantajat pääse keinottelemaan halvalla alipalkatulla työvoimalla. Tämä koskee erityisesti alle 18 vuotiaita työelämän nuoria ja erityisesti nuoria tyttöjä. Samoin puhe irtisanomisesta irtisanomissuojasopimuksen mukaan ei koske alle 18 vuotiaita. Tässä esiintyy minimipalkkapykälän väärinkäyttöä. Kiertämistä tapahtuu nimittämällä työntekijä harjoittelijaksi. Ohjelmassa esitetään ikärajan poistamista sillä perusteella, että juuri tässä iässä nuori työelämään tuleva tarvitsee turvaa saavuttaakseen minimitoimeentulon. Samoin ohjelmassa esitetään nuorten huomioiminen ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa tehtäessä työehtosopimusratkaisuja.

Nuorten järjestäytymiseen vaikuttavina tekijöinä mainitaan mm. kotikasvatus, koulukasvatus ja ensimmäinen työpaikka. Voimme vaikuttaa koulukasvatukseen sisältöön vaatimuksillamme niin, että työmarkkinatoiminnasta ja ay-liikkeestä puhutaan kaikissa kouluissa, voimme tehdä ensimmäisen työpaikan olosuhteet mielekkäiksi nuorten työntekijäin kannalta. Nuorten vaikutusmahdollisuuksien vähentäjänä paikallisissa ammattiosasto- ja liittotoiminnassa- on järjestelmällisen nuorisotoiminnan puuttuminen.

Hyvät toverit. Nyt mielestäni tulemme periaatteellisesti erääseen tärkeään kannanottoon, minkä nuorisopoliittinen ohjelma pitää sisällään, sillä tässä esitetään järjestelmällisen ja määrätietoisen nuorisotoiminnan

käynnistämistä ammattiyhdistysliikkeen jokaisella porrastasolla.

SAK:ssa on nuorisovaliokunta, joka -on SAK:n hallituksen asettama, kuten sen muutkin valiokunnat. Ohjelmassa esitetään, että jokaiseen liittoon, missä toiminta yleensä on mahdollista tällä sektorilla, perustettaisiin liiton nuorisosaosto nuorisotyöläisistä ja sille nimettäisiin päätoiminen nuorisosihteeri. Näiden tehtävänä yhdessä SAK:n nuorisovaliokunnan kanssa on koordinoida ja organisoida liittonsa nuorisotyö. Kuten kokousedustajina hyvin tiedätte, on tämä toiminta osaksi jo oma-aloitteisesti käynnistynyt varsinkin eheytymisvuosien jälkeen. Kuten ohjelmaan tutustuessanne huomaisitte, ei ammattiyhdistysliikkeen nuorisotoiminta saa eristäytyä eikä eristäydy muusta ay-toiminnasta. Se on aktiivista ammattiosastotoimintaa. Se ei ole itsetarkoituksellista toimintaa. Nuorten saaminen ay-liikkeen riveihin on tulevaisuuden kannaltakin ay-liikkeelle mitä tärkeintä. Lähtökohtana on se, että ei riitä tänä päivänä enää pelkkä jäsenyys työläisille, jotta he voisivat valvoa etujaan työpäikoilla, vaan jokaisen täytyy pystyä ottamaan kantaa omiin asioihinsa.

Ammattiyhdistysliike on myös työväenliikkeen yhteistyöjärjestö. Niin myös nuorisotoiminnan kannalta on tärkeätä, että yhteydet nimenomaan vasemmiston nuorisojärjestöjen ja opiskelijajärjestöjen kanssa ovat erittäin hyvät. Tärkeänä yhteistyökumppanina SAK:n nuorisovaliokunta näkee ammattikoululaiset ja heidän liittonsa Ammattikoululaisten Liiton, Teiniliiton ja Ylioppilaskuntien Liiton ja sanoisin kaikki liitot ja järjestöt, jotka tukevat ay-liikkeen tavoitteita.

Ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön kasvatusta kansainvälisyyteen on koulutusteknillinen ja aatteellinen tehtävä, toteaa SAK:n nuorisopoliittinen ohjelmaluonnos. Nuorten kansainvälistä yhteistoimintaa tulee edistää. Ammattiyhdistysliikkeen nuorisoon kohdistuvassa koulutustoiminnassa tulee huomioida kansainväliset asiat. Se edellyttää mm. kieltenopiskelumahdollisuuksien parantamista työväestölle. Ay-liikkeen tulee suunnata nykyistä enemmän voimavaroja kansainväliseen toimintaan.

Ohjelma on laadittu erittäin typistettyyn muotoon sanoisinko vailla suurempia perusteluja. Ohjelmasta on karsittu ne kohdat, jotka ilmenevät vasussa tavoiteohjelmassa. Samoin tulee muistaa, että nimenomaan SAK:n periaateohjelma on se, joka on myös tietysti nuorten ohjelma, joka on runko nuorisopoliittiselle ohjelmalle ja nuorisotyölle.

Hyvät kokousedustajat. Toivon, että nuorisopoliittinen ohjelma ei jäisi muiden tärkeitten asioiden alle, vaan siitä keskusteltaisiin teidän suulanne ei yksin täällä kokouspaikalla vaan siellä kenttätyössä, jota joka päivä joudutte tekemään. Näin olette omalta osaltanne edesauttaneet työläisnuorison aseman esille tuomista ja tehneet mahdolliseksi huomioida nuoret asettaessanne tavoitteita kasvavalle ammattiyhdistysliikkeelle.

Puheenvuorojen rajoittaminen

Puheenjohtaja: Olemme kuulleet esityslistan 19. asiaan johtavat puheenvuorot. Jatkamme keskustelua asialistan kohdista 18. ja 19. Näihin molempiin on pyydetty yhteensä 56 puheenvuoroa. Jos me aiomme selvittää tästä kokouksesta huomenna eli neljäntenä kokouspäivänä määräkseen mennessä, niin on meneteltävä siten, että puheenvuorot rajoitetaan näihin 56:een. Voitaaneen hyväksyä?

Puheenvuorot rajoitettiin pyydettyihin 56:een puheenvuoroon.

Puheenjohtaja: Puhe-aika rajoitetaan 5 minuutiksi, ja toivotaan vielä, että jokainen puheenvuoron käyttäjä pyrkisi käymään puheenvuoronsa lävitse, että voisi sitä lyhentää tästäkin, niin että saisimme yleiskeskustelun asiakohdista 18. ja 19. loppuun käydyksi tänä iltana ja pääsisimme huomenna tekemään hyviä päätöksiä. Ensimmäinen puheenvuoro on Eila Rimmillä.

Puheenvuorot rajoitettiin 5 minuuttiin.

Keskustelu:

(Huomautus: lähiajan tavoiteohjelmia koskevia puheenvuoroja on myös 12 §:ään liittyvässä keskustelussa.)

Eila Rimi (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokoiusedustajatoverit. Yhteiskunnassamme puhutaan aivan yleisesti ja itsestään selvänä asiana miesten ja naisten ammateista. Tähän on olemassa vanhat perinteet, joista ei nykyään ole helppo päästä eroon. Naisten aseman demokratisoimiseksi työelämässä ja sen säilyttämiseksi nykyisen nopean teknillis-tieteellisen kehityksen aikana on myös ammattiyhdistysliikkeen paneuduttava niihin puutteisiin, joita esiintyy naisten sosiaalisen, koulutuksellisen ja työllisen aseman parantamisen tiellä tällä hetkellä ja varsinkin tulevaisuudessa rationalisoinnin ja automaation kehittyessä pitemmälle nyt vielä työvoimavaltaisilla ja samalla naisvaltaisilla aloilla.

Sen ohella, mitä tässä edellä esitettyyn ohjelmaan nähden on, haluaisin esittää ja tuoda korostetusti esiin sen tosiseikan, että saadaksemme asiassa korjauksia olisi meidän ammattiyhdistysliikkeenä vaikutettava ammatinvalinnanohjauksen kehittämiseen. Ammatinvalinnanohjauksesta vastuuta kantavien elinten ja henkilöiden piirissä olisi nähtävästi tarpeen saada aikaan henkilökohtainen asennemuutos. Sen havaitsee paljolti siitä, mille opintolinjoille he tyttö- ja poikaoppilaitaan ohjaavat. Tämän hetken tilanne on, että tytöt ohjataan ainoastaan ravintotalous-, tekstiili-, ompelu- ja eri palveluammatteihin, jotka juuri ovat heikoimmin palkattuja ammatteja.

Rationalisointi ja toimialan rationalisointi aiheuttavat sen, että naisten pysymiseksi ansiokehityksen kerkassa on uudelleen koulutukselle annettava entistä suurempi paino. Ja koska tämän uudelleen koulutuksen tarpeen synnyttävät nimenomaan tuotannossa tapahtuvat muutokset, on välttämätöntä, että siitä aiheutuvat kustannukset saadaan työnantajien maksettaviksi. Jotta kehityksen vaatimat uudistukset ammattikoulutuksessa voitaisiin toteuttaa, olisi myös lainsäädännössä saatava aikaan tätä palvelevia muutoksia. Onhan voimassa olevassa ammattioppilaitoksia koskevan lain toisen luvun 6 §:ssä velvoite, jonka mukaan jokainen kaupunki- tai kauppalakunta, jonka henkikirjoitettu asukasluku ylittää 20 000, on velvollinen pitämään yllä omaa ammattikoulua. Tällaisissa ammattikouluissa pitäisi olla asetuksen mukaan ainakin metalli-, konekorjaus-, sähkö-, puutyö-, rakennus-, ompelu- ja ravintolalousosastot. Näin tiukan kaavan lainsäädännöllisesti määrittelemisen muuttuvassa yhteiskunnassa tuo puolestaan esiin juuri sen turhan koulutuksen ongelman, jonka seurauksista etenkin heikkoina työllisyyskasuina kärsimme. Tästä syystä ammattikouluja ja niiden eri linjoja suunniteltaessa olisi otettava tarkemmin huomioon paikkakunnan ja sen lähiympäristön työvoimatarpeen ammatillinen jakautuminen.

Laki edellyttää, että tällainen 20 000 asukkaan kaupala- tai kaupunkikunnan pitää ottaa vuosittain kouluun yhdeksän oppilasta 2 000 asukasta kohden. Tilanne ei siis ole kehuttava, mutta vielä huoriompi se on kunnissa, niissä kaupunki- ja kauppalakunnissa, jotka eivät lain puitteissa ole velvollisia pitämään yllä omaa ammattikoulua, vaan niiltä edellytetään varattavaksi kolme ammattikoulupaikkaa valtion tai kuntainliiton ylläpitämissä kouluissa, kolme paikkaa 1 000 asukasta kohden. Ja vielä onnettomampi on tilanne maaseutukuntien kohdalla. Siellä laki määrää vain yhden ammattikoulupaikan, vuotuisen ammattikoulupaikan 1000 asukasta kohden.

Näin voimme todeta olevamme tilanteessa, jossa jo lakisääteisesti vahvistetaan ammattikoulutuksen eriarvoisuus maaseudun ja kaupunkien

välillä. Tästä lisäksi joutuvat eniten kärsimään ammattikoulutukseen hakeutuvat tytöt. Käytännössä tilanne onkin se, että kaupungeissa pääsee ammattikouluihin pyrkivistä sisään 70—80 % mutta kehitysalueilla vain 30-50 %.

Ammattiyhdistysliikkeen kannalta tärkeää on myös ay-tiedon opetuksen sisällyttäminen ammattikoulujen opetusohjelmaan. Tähän asiaan on Rakennustyöläisten Liitto tehnyt hyvän esityksen, jota on syytä kannattaa. Ay-tiedon saaminen ammattikoulujen tuntiopetukseen olisi varmaan myös eräs keino jolla naiset saadaan riittävän varhaisessa vaiheessa tietoisiksi ay-liikkeen olemassaolosta, tehtävistä ja päämääristä ,mikä olisi omiaan lisäämään naisten moitittua osallistumista ay-toimintaan.

Edellä esittämäni viitaten esitän, että edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen ryhtymään toimenpiteisiin ammattikoulutuksessa, ammatinvalinnanohjauksessa ja ay-tiedon kouluissa tunnetuksi tekemisessä ilmevien epäkohtien ja puutteiden korjaamiseksi.

Ilkka Nieminen (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit. Puuttuisin periaateohjelmassa kohtaan ensisijaiset tehtävät. Nähdäkseni siitä kohdasta on unohtunut erittäin tärkeä sana: tasapuolisuus, tasa-arvoisuus, mitä sanaa nyt halutaankin käyttää, mikä ketäkin miellyttää. Mutta on todettava tasapuolisuudesta, että sen puute on yleinen, ja sitä on korostettava. Mikään tässä yhteiskunnassa ei ole niin erittäin suurella tieteellä perusteltu kuin suuremmat tulot. Se on perusteltu hyvin, koska siinä on vahvaa tiedettä takana. Pienissä tuloissa ei ole koskaan tiedettä takana. Näin toteaisin, että köyhät edustavat aina suurempaa tasapuolisuutta tässä yhteiskunnassa.

Sivulla 60 sanotaan: hyvinvointia ei mitata palkalla. Hyvinvoinnilla ei ole mitään numerollista niittaa eikä numerollista mittakaavaa. Jos minä sanon, että minun on hyvä olla, niin totta kai minun on hyvä. Milläs te sen mittaatte? Vaikka minulla on joku määrätty palkka, sitä on mahdoton mitata. Ainoastaan julkisella sektorilla tapahtuvissa tulonsiirroissa ja sellaisissa toteutuu tasapuolisuus, ja siellä myöskin pystytään takaamaan se, että hyvinvointia todellisuudessa pystytään yhteiskuntaan kehittämään.

Sivulla 61 sanotaan: tuotannon tavoitteeksi ihmisen tarpeet. On kyllä aika omituista, että silloin kun joudutaan puhumaan täystyöllisyydestä ja ihmisiä on työttöminä, heitä joudutaan ajamaan sellaisille teollisuusaloille töihin, jotka valmistavat turhuustarpeita. En, en voi mitenkään yhtyä sellaiseenkaan käsitykseen, että ihmiset, jotka jossakin verstaassa tekevät autojen koristekapseleita, lisäisivät tämän yhteiskunnan onnellisuutta. Toki ammattiyhdistysliikkeen pitää pystyä suuntaamaan ja koordinoimaan ne tuotteet, joita tässä yhteiskunnassa tehdään, ettei täällä tehdä kaikkia hassutuksia ja himphamppuja ja pistetä ihmisiä hädässä niitä tekemään.

Kasvatuksesta ja koulutuksesta yleisesti toteaisin sen, että kaikista niistä puhuttaessa on tullut hyvin voimakkaasti se esiin, että ainoastaan sitä tietä on suurempi palkka oikeutettu. Ei kukaan ole tuonut sitä ilmiötä esille, että opiskellaan ihan sen takia, että halutaan tietää asioista, eikä haluta aina sen opiskelun palkaksi rahallista korvausta. Tätä aluetta yhteiskunnassa täytyy korostaa. (Suosionosoituksia)

Ilmoitusasia

P u h e e n j o h t a j a : Periaateohjelmatoimikunnan puheenjohtaja ilmoitti, että valiokunta kokoontuu aamulla kello 9 huoneessa 14. Talous-

poliittinen valiokunta kokoontuu aamulla kello 8 huoneessa 18. Naisten valiokunta kokoontuu aamulla kello 8 huoneessa 18.

Leevi Mäkelä: (Puuliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokous-edustajat. SAK:n 10. edustajakokousta on luonnehdittu ohjelmakokoukseksi. Siihen on perusteltua aihetta. Nyt käsitellään ja päätetään monista periaatteellisista ohjelmista. Ne tulevat antamaan sisällön SAK:n ja jäsenliittojen toiminnalle vuosiksi eteenpäin. SAK:n vuonna 1969 pidetty ylimääräinen edustajakokous ilmeisesti jää ammattiyhdistysliikkeen historiaan eheytykokouksena. Silloin päätettiin monista niistä keskeisistä periaatteista, jotka ovat nyt käsitellyssä oleviin ohjelmaluonnoksiin kirjatut. Huolimatta monista puutteista ja heikkouksista, joita työehtosopimus- ja muussa toiminnassa on ollut, voidaan kuitenkin todeta lyhyenä aikana saavutettu suuri jäsenmäärän lisäys. Se on todisteena siitä, että eri alojen työläiset sekä pieni- ja keskituloiset viranhaltijat ovat arvioineet SAK:n liitoissa olevan voiman, jonka avulla voidaan yhteisesti taistellen saavuttaa nykypäivää parempi huominen.

SAK:n vuonna 1969 pidetyn ylimääräisen edustajakokouksen keskeisiä asioita oli luonnollisesti järjestöpolitiikka. Siinä vahvistettiin keskusjärjestön eheytyminen pitäen perustana, että SAK:n ja SAJ:n jäsenliitot sulaututetaan toisiinsa noudattaen ns. suuremman liiton periaatetta teollisuus- ja toimialaliittoperiaatteen mukaisesti. Näin onkin päästy liittotason eheyttämiseen lukuun ottamatta mekaanista puunjalostusteollisuutta ja siihen läheisesti liittyviä sivualoja. Nahka-, jalkine- ja kumialalla sekä rakennus- ja rakennusaineteollisuudessa on järjestöpoliittinen asia ratkaisematta, viimeksi mainitulla alalla toimii vielä ammattikuntaperiaatteelle rakentunut Muurarien Liitto. Osastojen eheytyks on useilla aloilla vielä suorittamatta.

Kahdessa vuodessa on kuitenkin jo saatu runsaan vuosikymmenen ajoitustyön pahimmat rikkoutumiset paikatuksi. Suotuisat mahdollisuudet siihen antoi työväen poliittisten puolueitten yhteistyö hallituksessa ja eduskunnassa. Vaikka tätä vaihetta ja sen aikana tapahtuneita ratkaisuja on paljon ja osittain aiheellisesti arvosteltu, ei mielestäni ammatillisesti järjestäytynyt työväki saa unohtaa sitä tosiasiaa, että tämän yhteistyön aikana porvarillisia puolueita vastaan käydyssä poliittisessa taistelussa työväenpuolueiden jäsenten ja kannattajien yhteistyötahto parani ammattiosastoissa ja työpaikoilla.

Nyt käsiteltävänä olevassa SAK:n järjestöpoliittisessa tavoiteohjelmassa määritellään teollisuusliittoperiaate ensisijaiseksi ja ammattikuntaliittoperiaate toissijaiseksi järjestörakenteessa. Mekaanisen puunjalostusteollisuuden piirissä toimii vielä kaksi ammattiliittoa. Puuliitto r.y:n aloitteen mukaan, josta SAK:n hallitus on antanut lausuntonsa edustajakokoukselle, alan liitot pitää yhdistää teollisuusliittoperiaatteen perustalla. Puuliitto on sekä alan sovitteutoimikunnan että SAK:n hallituksen lausunnossa hyväksytty järjestöpoliittisen tavoiteohjelman edellyttämäksi kokoojaliitoksi. Muuten ei asia voi olla, sillä liittomme jäsenmäärän kasvun rinnakkaisliiton häirinnästä huolimatta on ollut erityisen voimakas. Vuoden 1970 jäsenlisäys oli liittossamme 7 155 jäsentä. Rinnakkaisliitossa siis väheni jäsenmäärä verrattuna vuoteen 1969 viime vuoden aikana 2 285 jäsenellä.

Väinö Ronkainen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. SAK:n uusi periaateohjelma on laaja asiakirja, jota täydentää talouspoliittinen toimintaohje. Näissä molemmissa asiakirjoissa ja aivan oikein korostetaan tuotannon kehittämistä, joka on lähtökohdana ihmisten kasvavien tarpeiden tyydyttämiselle, eikä yksityisen voiton tavoittelulle. Ensin mainitussa sanotaan tämä selvästi: "Tästä

lähtökohdasta katsoen ammattiyhdistysliike ei voi olla välinpitämätön myöskään siihen nähden, mitä tuotetaan ja kenelle tuotetaan." Samalla todetaan: "esimerkiksi kulutustavarain tuotantoa sääntelee liiaksi etuoikeutettujen ryhmien tarpeet."

Tämä pitää paikkansa vielä edelleenkin niissä suunnitelmissa, joita kapitalistinen talousjärjestelmä suunnittelee tuotantonsa kehittämiseksi. Niissä ei oteta huomioon kansan suuren enemmistön, työläisten tarpeita ja heidän elintonsa kehittämistä. Pääpaino asetetaan pääoman voittojen turvaamiselle ja lisäämiselle. Työläisessä ei nähdä ihmistä. Hänet käsitellään vain eräänän tuotantoelämän rattaan osana ja sellaisena häneen nähden tehdään suunnitelmia, kuinka hän voisi tuottaa enemmän uusia voittoja työnantajalle, suurpääomalle.

Rakennustyöläisten Liiton esityksessä n:o 1 mainitaan kehitysaluepoliittisista tavoitteista ja tehdään esitys, kuinka Itä- ja Pohjois-Suomen työläisille voidaan ehkä luoda mahdollisuus työn saantiin, toimeentulon turvaamiseen ja sen parantamiseen. Tämä onkin päivänpolttava kysymys meille tänä päivänä, näillä alueilla asuville työläisille. Edessämme eivät ole valoisat näkymät, vaan päinvastoin huoli tulevaisuudesta — onko edessä majan muutto. Pohjois-Karjalan väestö on synnyinseurarakasta ja muuttaa sieltä pois vasta pakon sanelemana.

SAK:n hallitus vastauksessaan viittaa ylimääräisen edustajakokouksen hyväksymään ohjelmaan ja nyt esillä olevaan talouspoliittiseen ohjelmaesitykseen. Ne ovatkin merkittäviä toimintaohjeita ja toteutettuina toisivat tarpeen vaatimia parannuksia. Mutta niissä ei mielestäni tarpeeksi selvästi osoiteta käytännön toimenpiteitä meille hyvin läheisen kysymyksen, kehitysaluepolitiikan, hoitamiseksi. Sitä vastoin Rakennustyöläisten Liiton esityksessä selvästi osoitetaan ne toimenpiteet, joilla nopeasti saataisiin parannus aikaan krooniseen työttömyyteen ja maakunnan autoitumiseen. Nähdäkseni ei ole muuta toteutamiskelpoista näköpiirissä, ei ainakaan nopeaa ja tarpeeksi tehokasta.

Liittomme esittää: "Valtion tuella järjestetään tuotantoa ja erikoisesti sellaista, joka vähentää tuontitarvetta läntisistä kapitalistimaista. — Myös näiden alueiden maaperärikkauksien tutkimisessa ja käyttöönottossa sa- moin kuin ammattikoulutuksella on yhä enemmän otettava huomioon koko kansantalouden edut ja lähtökohdaksi se, että näillä alueillakin asuvat ihmiset tarvitsevat työtä ja turvatun toimeentulon. — Ottaen huomioon näiden alueiden suuren rakennusalan työttömyyden on vakavasti pyrittävä edistämään myös Neuvostoliiton alueella näkyvissä olevien rakennustyökohteiden saamista suomalaisen rakennustyövoiman rakennettavaksi."

Neuvostoliiton puoleiset rakennustyökohteet toisivat helpotuksen vakavaa uhkaavaan työttömyyteen jo ensi työllisyyskautena. Pääjärven rakentamisesta lieneekin suunnitelmat olemassa ja neuvottelut käynnissä. Toivottavaa olisi, että SAK:n osuus siinä myös näkyisi ainakin vauhdittajana ja muutenkin. Tietämäni mukaan vastaavanlaisia muitakin suunnitelmia on olemassa, kun vain hyvää tahtoa riittäisi niiden toteuttamiseen. Nämä olisivat muutenkin meille edullisia jo kansantaloudellisesti, kun ne maksetaan puulla, josta alkaa olla kova pula. — Ainakin sahoilla, joita uhkaa tuotannon supistaminen, ellei saada sahausraaka-ainetta Neuvostoliiton puolelta.

Yksityinen pääoma ei ole kiinnostunut tulemaan alueelle. Siksi valtionjohtoista teollisuutta olisi lisättävä, muuta tapaa tuskin löytyy. Yrityksiä ovat tosin kunnat ja valtiokin tehneet, mutta hyvin huonolla menestyksellä, joka todetaan myös SAK:n esityksissä. Esimerkiksi Rääkkylän ja Juuan kunnat rakensivat teollisuuslaitokset, jopa niiden koneet ostettiin. Rääkkylässä yritys teki konkurssin ennen tuotannon aloittamista, ja johtajat olivat ryypänneet jopa pienteoisuuslainatkin. Juuassä tuli myös

konkurssi. Kunnan rakennettua teollisuuslaitoksen ja hankittua siihen yrittäjälle koneet, kävi samalla tavalla. Kunnalle jäi saamatta 130 000 markkaa, ja työläisille jäi maksamatta palkkoja yli 60 000 markkaa ...

Puheenjohtaja: Puheeseen käytettävä aika on loppunut.

Arvi Kallström (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Puuttuisin muutamalla sanalla tähän talouspoliittiseen ohjelmaluonnokseen.

Ohjelmaluonnos, joka edustajille lähetettiin, on mahdollisimman sekava ja valmistelematon. Oikeastaan puheenvuoron ensimmäinen lause jo sanoo olennaisimman, mutta asiaa on kuitenkin syytä tarkastella lähemmin. Tällöin voi todeta sen, että jos lukee pelkästään teesit, niin ei ole paljonkaan protestoitavaa, mutta se teksti, joka on näiden välillä, ei voi olla SAK:n arvon mukaista.

Esimerkiksi voin mainita, että työttömyys on toisaalla tässä paperissa poistettava ja toisaalla sitä taas on supistettava.

Sivulla 15 asetetaan kyseenalaiseksi se, miten SAK:n palkkapoliitiikka on vaikuttanut tulonmuodostukseen ja nimenomaan työtulojen ja pääomatulojen suhteeseen. Kyllä kai porvarilliseen tapaan tehtyä tilastoa voidaan tässä tapauksessa pitää suhteellisen luotettavana todisteena siitä, että palkkatulot ovat jääneet toiseksi siinä kisassa. Edellä mainittu kohta näyttää hyvin omituiselta, kun on kysymys ammattiyhdistysliikkeen arviosta vallitsevaan tilanteeseen.

Toisaalta taas vedotaan elinkustannusindeksiin, joka todistelee reaali-ansioden nousua. Toisin sanoen pidetään luotettavana sellaista tilastoa, joka jo perusteiltaan on totuuden vastainen. Vuokrien osuus mm. edellyttäisi pitkälti yli 2 000 markan kuukausituloja. Tällaiset virheet, jotka ihmiset selvästi tiedostavat, aiheuttavat kielteistä suhtautumista koko ammattiyhdistysliikkeeseen aina kun joku johtaja väittää, että reaali-ansiot ovat nousseet, elinkustannusindeksiin vedoten. Tähän asti on painetta ay-johtoa vastaan vähennetty sillä, että johtajia on vaihdettu. Nykypäivän työläinen alkaa kuitenkin olla jo niin valistunut, ettei tällainen keino enää tehoa. Ihmiset vaativat talouspolitiikan suunnan muuttumista ja ay-liikkeen muodostamista taistelujärjestöksi.

Talouspolitiikassa ohjelmassa kaavailaan myös ay-liikkeen kantaa maastamuuttoon ja esitetään, että muuttoliike pohjoismaisten työmarkkinain kesken hoidettaisiin kokonaisuudessaan työnvälityksen kautta. Ei kai tällaista toimenpidettä millään voi pitää suomalaisen työläisen etujen mukaisena, kun palkkojen väliset erot ovat suuret kuin esim. Ruotsin ja Suomen työmarkkinoilla. Toimenpide aiheuttaisi suorastaan orjuuttavan tilanteen työläisille ja olisi jarruna ansion kehitykselle sekä muille työehdoille meillä. Ammattiyhdistysliikkeellä ei käsittääkseni voi olla tämänkaltaisia päämääriä, joista pohjoismaalaisilla jo on kokemuksia.

Kuten alussa sanoin, paperi on erittäin sekava, ja jos me aiomme saada sen valmiiksi tämän kokouksen aikana, niin ori syytä varata jonkin verran enemmän aikaa — sanokaamme noin viikko.

Puheenjohtaja: Jos joillakin on kirjoitettu puhe eikä jaksa istua täällä, voi sen jättää kirjallisena puhemiehistölle. Pöytäkirjaan merkitään kaikki jätetyt puheenvuorot.

Auvo Salama: (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! Keskusjärjestömme viimeksi kuluneella edustajakokouskaudella on veropoliittinen perussuunta merkinnyt verokuorman vyörynomaista kaatamista kapitalistisilta yrityksiltä palkkatyöntekijäin harteille. Syksyllä 1967 vapautettiin yhtiöt omaisuusverosta. Seuraavan vuoden keväällä hyväksyi eduskunta elinkeinoverolain ja samassa yhteydessä siihen liittyvän tappiontasauslain. Nämä merkitsivät uusia

porsaanreikiä verotuksen kiertämiseksi ja erikoisesti suuryrityksille, jotka pystyvät parhaiten käyttämään hyväkseen ylisuuret poisto-oikeudet, varastojen arvostamisvapaudet, verovapaat siirrot säätiöille ja muihin rahastoihin. Samana vuonna alennettiin yhtiöiden verokantaa kuudella prosenttiyksiköllä.

Kun kaikki muut keinot verotuksen kiertämiseksi oli yhtiöiden taholta jo suurin piirtein loppuun käytetty ja kun yhtiöiden voitot vuosina 1968—70 valtavasti kasvoivat, otettiin käyttöön suhdannevarausjärjestelmät uutena veronkiertotienä. Yhtiöt tallettivat omalle tililleen verovapaata korkoa vastaan markat, jotka muuten olisivat joutuneet maksamaan verona.

Kaiken tapahtuneen lisäksi odottaa valmis komiteamietintö siirtymistä ns. lisäarvonveroon. Se merkitsi kaikkien tuotantohyödykkeiden ja liikepalvelusten vapauttamista liikevaihtoverosta ja vastaavaa kulutusveron lisäämistä. Ilman kerrannaisvaikutuksiaakin arvelaan sen kohottavan elinkustannuksia noin 4 % ja elintarvikkeiden hintoja kaksi pilkku kolme prosenttiyksikköä enemmän. Paitsi sitä, että tämä olisi ankar a isku reaali-palkkoja vastaan, olisi se erittäin kielteisistä sekä suhdanne- että maksutasepoliittisesti. Mikäli investointitarvaroiden hintoja vielä alennetaan 11 % siirtymällä lisäarvonveroon, lisääntyisivät veropoliittiset investoinnit niin, että vaikka työmiehen ostokyky vedettäisiin alle miniminkin, ei maksutaseen tasapainoa saavutettaisi.

STK:n, Teollisuuden, Puunjalostusteollisuuden Keskusliiton ym. suurkapitalistien organisaatioiden edustajat muistavat joka paikassa työntää esille vaatimusta lisäarvonverosta. Myös pääministeri ja kauppaministeri ovat luvanneet hallituksen taholta pikaisia toimenpiteitä tässä asiassa. Lisäarvonveroon siirtyminen toisi mahdollisuuden siirtyä asteittain verotuksessa kokonaan kulutusveroon ja jättää verottamatta ne tulot jotka yhtiöt tai yksityiset säästävät tai sijoittavat yritystoimintaan. Tämä~ siis entistä voimakkaampi ja perusteellinen siirtyminen valtion progressiivisesta verotuksesta regressiiviseen verotukseen on maamme veropoliittisen kehityksen perussuunta. Tämän kehityssuunnan kustannukset maksavat ennen kaikkea palkkatyöntekijät. Yksistään heidän palkastaan maksama välitön vero on kasvanut viiden vuoden aikana noin kuudella prosenttiyksiköllä. Samanaikaisesti ovat yhä pienemmät reaali-palkat joutuneet verotuksen kohteiksi.

Tavoiteohjelman laatijat eivät ole nähneet tätä kehityssuuntaa. Siitä ei puhuta sanaakaan. Sen vuoksi tälle edustajakokoukselle esitetyt veropoliittiset ponnet ovat näissä oloissa mitään sanomattomat. Aivan samantlaiset ponnet voisi STK hyväksyä edustajakokouksessaan.

Esitän, että edustajakokous suorittaa tosiasioiden perustuvan analyysin maamme nykyisestä veropoliittisesta suunnasta ja sen perusteella velvoittaa keskusjärjestön hallituksen koko ammattiyhdistysliikkeen painostusvoimaa hyväksikäyttäen toimimaan niin, että verotuksen painopistettä ei enää siirretä välilliseen verotukseen vaan päinvastoin välittömään verotukseen, ja siinä tarkoituksessa torjutaan siirtyminen ns. lisäarvonveroon; että verovapaan tulon alarajaa korotetaan ja veron progressiivisuutta pienemmissä tuloissa lievennetään; että yritysten käyttöomaisuuden poisto-oikeutta rajoitetaan, samoin varastojen aliarvostusta ja verovapaita siirtoja eri rahastoihin; että yhtiöiltä ryhdytään uudelleen kantamaan omaisuusveroja.

Ammattiyhdistysliikkeen on itsenäisesti määriteltävä veropoliittinen linjansa.

Kauko Vesi m ä k i (Puuliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! Puuttuisin tässä puheenvuorossani hiukan SAK:n lähivuosien talouspoliittiseen tavoiteohjelmaan. Se on asiantuntijain asiantuntemuk-

sella tekemä, joten siihen on vaikea kentän miehen konaisuutena puuttua. Se on verrattain laaja, joten sitä tuskin saadaan kokonaisuudessaan toteutetuksi. Siksi haluan tuoda esille muutamia kohtia, jotka käytännön kokemuksen nojalla katson tärkeiksi nostaa etualalle. Myöskin muutamia kohtia, jotka haluaisin ohjelmaan lisättäväksi. Näin lyhyessä puheenvuorossa en näitä kohtia voi paljon perustella, mutta uskoisin ohjelman laatijoiden kyllä ymmärtävän tästäkin, mitä minä tarkoitan.

Ohjelmassa pidetään työvoiman uudelleenoulutusta erittäin tärkeänä, mitä se tietysti onkin. Uudelleenoulutuksen tarve on suurin alityöllisyysalueilla, jolloin näiden koulutettujen on muutettava paikkakuntaa saadakseen uutta ammattiaan vastaavaa työtä. Nyt kuitenkin täystyöllisyysalueilla on kova asuntopula, joten siirtymisestä ei tule mitään, ainakaan perheellisille. Siispä uudelleenoulutuksessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että myöskin perheelliset saavat sopivan asunnon uuden työpaikan ohella. Tähänastiset toimenpiteet vastaanottoasuntoloihin eivät ole riittäviä.

Asuntojen vuokrat kerrostaloissa ovat niin korkeita, että ilman tukea eivät työläisperheet pysty niissä asumaan ilman, että täytyisi tinkiä muista vähemmän tärkeistä, mutta elämisen viihtyvyyteen vaikuttavista menoista. Väitetään Suomen vanhentuneiden rakennusmääräysten, tonttimaan kalleuden ohella, nostavan rakennuskustannukset kohtuuttomiksi. Olisi tutkittava, miten rakennuskustannuksia voitaisiin alentaa, asuntojen turvallisuutta kuitenkin vaarantamatta. Eikö ole mieletöntä rakentaa taloja kestämaan satoja vuosia, kun ne kuitenkin jo muutaman vuosikymmenen kuluttua vanhanaikaisina puretaan?

Veroprogression on todettu vievän vuosittain huomattavan osan työläisten palkankorotuksista. Tämä johtuu osaltaan siitä, että valtion vero-
taulukot ovat pysyneet vuosia ennallaan. Ne ovat peräisin ajalta, jolloin parhaankin ammattimiehen vuosiansio jäi alle 10 000 markan. Nyt nousee vuosittain yhä uusia pienipalkkaisia työläisiä valtionveron piiriin. Veroprogression alarajaa olisi kiireesti nostettava, ettei verorasitus yhä enenevässä määrin siirtäisi pienipalkkaisten kannettavaksi.

Puuraaka-aineen väitetään Suomesta loppuvan. Kuitenkin viedään vielä pyöreätä puuta ja vain vähän jalostettua puutavaraa ulkomaille. Puunjalostusteollisuuden jalostusastetta olisi nostettava laajentamisen sijasta, siten työpaikat lisääntyisivät ilman raaka-aineen menekin lisääntymistä.

Suomessa valitetaan myös pääoman vähyyttä, mutta kuitenkin sallitaan näiden työläisten hiellä hankittujen pääomien vienti ulkomaille. Pääomien keinotteluluontoinen vienti ulkomaille olisi kiellettävä ja käytettävä ne kotimaisen teollisuuden kehittämiseen ja lisäämiseen.

Samapalkkaisuussopimus on meillä jo vuosia sitten hyväksytty, mutta käyttöön se on saatu vain nimellisesti. Eri palkkataulukot on työehtosopimuksista poistettu, mutta naiset ovat melkein poikkeuksetta jääneet alimpiin palkkaryhmiin. Myöskin koulutuksessa naisten pääsy ammatteihin, jotka ovat paremmin palkattuja, on vaikeaa.

Naisten samanvertaisuuden toteuttaminen työelämässä ja palkkapolitiikassa on yksi ammattiyhdistysliikkeen tärkeimmistä tavoitteista.

Maassamme olisi edelleenkin harjoitettava pienipalkkaisia suosivaa solidaarista palkkapolitiikkaa, jolla turvataan työläisille vähimpään työn tuottavuutta vastaava reaaliansioiden nousu ja pyritään tuloerojen kaventamiseen siten, että myös yläpäässä tyydytään samoihin palkankorotuksiin kuin työläisetkin saavat.

Lopuksi toivon, että tätä tavoiteohjelmaa todella pyritään toteuttamaan, ettei siitä muodostuisi vain kaunis liite edustajakokouksen pöytäkirjaan.

Kalevi Aronen (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri

puheenjohtaja, arvoisat kokousedustajat. Kiinnitän muutamalla sanalla kokouksen huomiota SAK:n lähiajan työehtosopimuspolitiikkaari. Tämän kokouksen esittäessä tavoitteita SAK:n talous- ja työehtosopimuspolitiikan lähiajan tavoitteiksi on erityisesti syytä kiinnittää huomiota niihin virheisiin, mitä UKK-sopimuksessa on.

UKK-sopimus marssitettiin kentälle selvityksellä, että tämä sopimus voisi luoda edellytyksiä taloudellisen kasvun jatkumiselle, inflaation torjumiselle ja reaaliansioiden suotuisalle kehitykselle.

Työmarkkinajärjestöt, jotka sopimuksen solmivat, ovat täydellisesti pitäneet sopimuksen velvoitteet. Samaa ei voida sanoa valtiovallosta. Kävi niin kuin epäilimme, että sopimuksen kolmas osapuoli veti välistä: tuli maksutasevaikeudet, koron korottaminen ja hintojen nousu, jotka olivat oletettua suuremmat.

Suuri jäsenjoukko on tyytymätön sopimukseen. SAK:n arvovalta on kärsinyt pahasti.

Kun nyt asetamme tavoitteita lähiajan työehtosopimuspolitiikalle, on tapahtuneet virheet ja välistävedot pyrittävä korjaamaan. Jos ja kun valtiovalta tai jokin muu työmarkkinajärjestön ulkopuolella oleva on yhtenä osapuolena sopimuksissa, tulee vastaisuudessa nykyistä paremmin huolehtia siitä, että sopimus on aukoton, kaikkia velvoittava. Ei riitä se, että takuumiehenä on UKK.

Jäsenistön luottamus SAK:hon on palautettava. Parhaiten se käy aloittamalla neuvottelut yleisestä palkankorotuksesta, jolla kompensoidaan yleisten hinnankorotusten ja korkopäätösten työntekijöille aiheuttama reaaliansioiden alennus.

Ossian Ha.s.a (Rakennustyöläisten Liitto r.y): Hyvät toverit! SAK:n hallituksen esitys SAK:n spsiaalipoliittiseksi tavoiteohjelmaksi ei sisällä mainintaa työttömyysturvasta eikä näin ollen myöskään toimintaohjetta työttömyysturvajärjestelmän kehittämisestä ja sen parantamisesta. Tämä on suuri puute, sillä kuten tiedämme, tulee tässä yhteiskuntajärjestelmässä aina olemaan milloin suurempi milloin pienempi määrä ammattiyhdistysliikkeen jäseniä työttöminä.

Toiseksi meidän on tunnustettava se tosiasia, että ammattiliittojen yhteydessä lähinnä hallinnollisessa mielessä ylläpidettävät työttömyyskasvat ja niiden harjoittama avustustoiminta on merkittävästi vaikuttanut ammattiyhdistysliikkeen huomattavaan kasvuun, ja saman positiivisen kehityksen voidaan varmuudella arvioida tulevaisuudessakin jatkuvan.

Ammattiliittojen työttömyyskassojen hoitama vakuutustoiminta on luonteeltaan vapaaehtoista. Useimmat työttömyyskassan perustaneista ammattiliitoista ovat kuitenkin säännöissään velvoittaneet jäsenensä olemaan samanaikaisesti myös työttömyyskassan jäseniä, joten vakuutettuna oleminen on tässä mielessä jopa pakollista. Näin ollen ainoastaan pieni osa ammatillisesti järjestäytyneistä palkkatyöläisistä on nykyisin työttömyysvakuutuksen ulkopuolella. Sen sijaan kaikki ammatillisesti järjestäytymättömät eivät kuulu tämän vakuutuksen piiriin.

Nykyisellään työttömyysvakuutus rakentuu sille periaatteelle, että työtömille turvataan minimitoimeentulo lyhytaikaisen työttömyyden aikana. Kalenterivuodessa maksetaan työttömyysavustusta enintään 150 päivältä. Tosin kolmena viimeksi kuluneena vuotena on poikkeuslailla enimmäispäivämäärää lisätty 50 päivällä. Rajoitettu avustusaika aiheuttaa kuitenkin sen, että aika ajoin ja jopa säännöllisesti joutuu huomattava määrä työttömyyskassan jäseniä olemaan ilman vakuutusturvaa — ilman työttömyysavustuksia — siitä huolimatta, että he itse ovat täysin syyttömiä työttömyyteensä.

Tämä on paitsi taloudellisesti, myöskin henkisesti sangen epäinhimillistä ja on omiaan aiheuttamaan turvattomuutta ammattiyhdistysliikkeen

jäsenperheissä.

Vaikka työttömyysturvaa työttömyyskassalain muutoksilla jälleen tämän kuun/alusta lukien oleellisesti parannettiin, niin tästä huolimatta työttömyysturvajärjestelmä ei suinkaan ole vieläkään aukoton ja täydellinen. Vapaaehtoista työttömyyskassatoimintaan perustuvaa työttömyysvakuutusta on siis edelleen pyrittävä kehittämään. Niinpä jo vuonna 1969 asetettu valtion työttömyysvakuutuskomitea, joka jätti mietintönsä vuoden 1970 joulukuussa, toteaa mietinnössään työttömyysturvassamme olevan aukon pitkäaikaisten työttömien kohdalla. Tämähän olisi komitean käsityksen mukaan poistettavissa työttömyysvakuutus-, työttömyyskorvaus- ja eläkejärjestelmiä kehittämällä niin, että ne niveltäisivät toisiinsa nykyistä paremmin. Toimikunnan käsityksen mukaan "tämä edellyttäisi paitsi työkyvyttömyyskäsitteen samanlaista tulkintaa myös työttömyyskorvausta koskevien säännösten muuttamista niin, että siirtyminen työttömyyskassalinjalta työttömyyskorvauslinjalle voisi tapahtua rajoituksitta ja että työttömyyskorvauksen suorittamisen enimmäisaika kalenterivuodelta poistettaisiin. Korvausta tulisi voida suorittaa jatkuvasti työttömänä olevalle tarvittaessa aina siihen saakka, kunnes hän siirtyy eläkkeelle."

"Työttömyysvakuutuksen osalta komitea on pitänyt myös tärkeänä avustuksen enimmäisajan jatkamista siten, että yhdeltä kalenterivuodelta laskettavasta avustuspaivien enimmäismäärästä luovutaan ja siirryttäen pitemmältä ajalta, ehkä kolmelta vuodelta laskettavaan avustuspaivien enimmäismäärään, jota olisi samalla nykyisestäään lisättävä."

Rakennustyöläisten Työttömyyskassan paikallisenä asiamiehenä olen käytännössä tullut konkreettisesti kokemaan ne työttömänä olevien jäsenten moninaiset ongelmat aina perheristiriitoja myöten, jotka korostetusti tulevat esiin näinä rajoitusaikoina, jolloin avustuksia ei suoriteta.

Ammattiyhdistysliikkeellä ei luonnollisesti voine olla mitään sitä vastaan, että työttömyyskorvauslinjaa parannetaan ja liberalisoidaan. Kuitenkin näkisin, että meidän pitää toimia vähintäänkin samassa laajuudessa, mutta mieluummin olla aina muutaman "askeleen" edellä työttömyysvakuutuksen tarjoamien palvelusten ja etujen suhteen.

Mielestäni tärkeimpänä lähiajan uudistuksena pitäisi tavoitteeksi ottaa juuri avustuspaivien enimmäismäärän poistaminen, ellei ensimmäisessä vaiheessa kokonaan, niin ainakin siten, että kalenterivuodesta siirryttäisiin pitempään ajanjaksoon, esim. kolmeen vuoteen, jonka aikana maksettaisiin työttömyysavustusta rajoituksetta jokaiselta sellaiselta päivältä, joka työssä oltaessa olisi työpäivä. (Puheenjohtaja: Aika!)

Edellä esittämäni Viitaten esitän, että käsiteltävänä- olevaan SAK:n sosiaalipoliittiseen tavoiteohjelmaan otetaan kohta työttömyysturvajärjestelmän kehittämisestä ja parantamisesta työttömyyskassatoimintaan perustuvan työttömyysvakuutuksen pohjalta ja että SAK:n hallitus veloitetaan asian eteenpäin viemiseksi ryhtymään kiireellisesti käytännön toimenpiteisiin.

Puheenjohtaja: Tässä tuli esiin uusi asia. Kukaan ei ole työttömyyskassa-asiaa käsitellyt, jonka tähden puhuja sai kahden minuutin jatkoajan.

Kyösti S a n d e l i n (Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö): Puheen nuorisovaliokunnan edustajana.

Nuorisosiain valiokunta käsitellessään SAK:n nuorisopoliittista ohjelmaa totesi, että tämä ohjelma liittyy myös kiinteästi SAK:n periaateohjelmaan. Siitä syystä nuorisosiain valiokunta päätti esittää yksimielisesti periaateohjelma valiokunnalle, että periaateohjelmaan hyväksyttäisiin ammattiyhdistysliikkeen sisäiseen demokratiaan liittyvä kohta, jossa pyritäisiin laajentamaan ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön mahdolli-

suutta vaikuttaa työehtosopimusratkaisuihin, että aina käytettäisiin jäsenäänestystä työehtosopimuksia hyväksyttäessä.

Toisena asiana nuorisosiain valiokunta esittää periaateohjelmavalioikunnalle, että periaateohjelmassa työehtosopimuspolitiikka kohtaan otettaisiin seuraava kannanotto:

"Toteutettava palkkapolitiikka ei saa olla palkansiirtoa työläiseltä työläiselle, vaan tuloroja on kavennettava pääomantomistajien ja pienituloisten välillä."

Molemmat esitykset ovat siis nuorisosiain valiokunnan yksimielisiä ehdotuksia periaateohjelmavalioikunnalle.

Pertti Linden (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Yhdyn täysin toveri Sandelinin esittämiin nuorisovalioikunnan esityksiin periaateohjelman muuttamiseksi.

Koulutustoiminnan lisääntyminen ja ay-tiedon kasvaminen jäsenkentällä tekevät tämän vastuun lisäämisen oikeutetuksi jäsenkentällä. Tämän vuoksi katson voivani kannattaa Nuorisovalioikunnan ehdotuksia.

Helvi Koski (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Edustan Metallityöväen Liittoa.

SAK:n hallituksen esitys SAK:n sosiaalipoliittiseksi tavoiteohjelmaksi muodostuu tämän edustajakokouksen tärkeäksi asiakirjaksi. Se tulee antamaan vakavan pohjan eri liittojen ja koko ammattiyhdistysliikkeen pyrkimyksille luoda palkkatyöväestölle turvallisuutta kaikkia sosiaalisia riskejä vastaan. Näiden tavoitteiden saavuttaminen merkitsee ei vain palkkatyöväestön, vaan koko kansamme sosiaaliturvajärjestelmän täydellistymistä. Se osoittaa, että maamme ammattiyhdistysliike on kypsyydessä suureksi yhteiskunnalliseksi uudistusliikkeeksi, joka ei pysähdy pelkästään palkkataistelun käymiseen, vaan ottaa kantaa myös koko yhteiskunnan suuriin kehitysongelmiin.

Erityisen mielenkiintoinen tämä asiakirja on naistyövoiman kannalta katsoen, sillä huolimatta muodollisesta sukupuolten tasavertaisuudesta työelämässä naiset tosiasiaassa meidänkin maassamme muodostavat sen yhteiskuntaryhmän, joka tarvitsee yhteiskunnan erityissuojelusta. Vain tällaisten sosiaalipoliittisten järjestelyjen, sosiaaliturvan eri muotojen kautta tasavertaisuus työelämässä voidaan käytännössäkin toteuttaa.

Erityisen tervetullut on tämän ohjelman kannanotto eläkepolitiisessa kysymyksessä. Palkkatyöntekijöille, jotka joka tapauksessa viime kädessä joutuvat kantamaan joko suoraan tai välillisesti valtaosan eläketurvan kustannuksista, on äärimmäisen tärkeitä, että tähän käytettävissä olevat varat ohjataan tehokkaasti nimenomaan parantamaan eläketurvaa, täydellistämään sitä, kohottamaan vielä aivan liian alhaista eläketasoa. Tällöin huomio on todellakin kiinnitettävä maamme eläketurvan järjestelmien hajanaisuuteen, osittaiseen päällekkäisyyteen ja näistä välttämättä seuraavaan hallinnolliseen tyhjäkäyntiin ja tuhlaamiseen.

Mielestäni eläkejärjestelmien yksinkertaistaminen ja yhteen kokoaminen on niin avainasemassa oleva seikka, että SAK:n ohjelmassa olisi selvemmin kuin tässä esityksessä asetettava tavoitteeksi yksi ja yhtenäinen yhteiskunnan hallitsema eläkejärjestelmä, joka voisi tehokkaasti koota voimavarat todella eläketurvan parantamiseen. Palkkatyöväestön ja ammattiyhdistysliikkeen kannalta katsoen ei ole, eikä myöskään koko yhteiskunnan edun kannalta katsoen, mitään perusteita ikuisiksi ajoiksi hyväksyä sellaista asiain tilaa, että yhteiskunnan eläketurvaan osoittamat varat ovat yksityisen voitontavoittelun välineinä vakuutuslaitosten käytettävissä. On luonnollisesti pidettävä selvänä, että työntekijäin eläketurvaan käytettäviä varoja ei myöskään käytetä tulonsiirtoihin mui-

den palkkatyöntekijöitä turvatummassa asemassa olevien kansalaisryhmien hyväksi.

Eläketurvassa naistyöntekijät ovat suuremman suojan tarpeissa kuin miehet. Tämä on osoitettu useissa maissa suoritetuilla tieteellisillä tutkimuksilla. Naistyöntekijät useimmiten myös perheenäiteinä joutuvat perinteellisesti yhäkin tekemään huomattavan osan työikänsä kahta työpäivää. Siksi SAK:n ohjelmassa olisi selvästi otettava tavoitteeksi naistyöntekijäin eläkeiän alentaminen 60 vuoteen. Tähän on lisäksi olemassa muita syitä, esimerkiksi se tosiasia, että aviopuolisoista nainen melkein säännön mukaisesti on 5–6 vuotta miestänsä nuorempi. Eläkeikäjärjestelyillä olisi turvattava, että aviopuolisot saisivat suurin piirtein yhtä aikaisesti siirtyä elämään ansaitsemansa eläkkeen turvin. Jotta tällä kuitenkin olisi käytännöllistä merkitystä, olisi eläketaso turvattava sellaiseksi, että molemmat puoliset yhteisillä eläketuloillaan saavuttavat kohtuullisen toimeentulon.

Nykyaikainen teollisuus alkaa jo muodollisesti tunnustaa sukupuolten välisen yhdenvertaisuuden työelämässä. Suomikin kykenee muodollisesti ratifioimaan Kansainvälisen Työjärjestön sopimuksen tasavertaisuuden toteuttamisesta. Mutta nykyaikainen teollisuus on huolehtinut sen tyhjäksi tekemisestä toisin keinoin. Samasta työstä suoritetaan kyllä sama palkka. Käytännössä kuitenkin työt jaetaan siten, niin kuin minkä tahansa kapitalistisen teollisuusmaan palkkatilastot osoittavat, että naisten ansiot ovat jyrkästi miesten ansioita alemmat. Rationalisointi, automaatio ja muu uusi tekniikka johtaa siihen, että huonoimmin palkatut työt ovat muodostuneet pakkotahtisuutensa, yksitoikkoisuutensa, kiristetyn työvauhtinsa ja useiden muiden syiden johdosta sekä fyysisesti että henkisesti kuluttaviksi, suorastaan terveydelle vaarallisiksi. Näissä kehityksen mukana vain naisten töiksi kääntyvissä ammateissa ihminen kuluu loppuun suorastaan yhtä nopeasti kuin kaikkein raskaimmissa ja kärkeimmissä, ruumiillista ponnistusta ja voimaa vaativissa töissä, joista teknisen kehityksen avulla muutoin kaikkialla pyritään pääsemään eroon. Näistä syistä johtuen naistyöntekijäin kannalta katsoen on erityisen tärkeää, että tässä ohjelmassa nyt pyritään asettamaan tavoitteita työpaikan terveydenhuollon kehittämiseksi sairauksia ennalta ehkäisevissä mielessä. Mutta haluan korostaa, että äskettäin työmarkkinajärjestöjen solmima sopimus työpaikan terveydenhuollon suuntaviivoista on vasta heikko alku sille, että työpaikan terveydenhuollolle aletaan vähitellen luoda edellytyksiä.

SAK:n ohjelman olisi asetettava sopimuspolitiikkaa varten paljon tätä ohjelmaa selvempiä tavoitteita, ja niiden joukossa naistyövoiman ja myös nuorten työntekijäin suojelulle olisi pantava erityisen suuri paino. SAK:n on voimakkaasti vaadittava ensinnäkin lakisäateisen perustan luomista työpaikan terveydenhuollolle ja toiseksi sopimusteitse pyrittävä turvaamaan, että tässä alkaa kentällä todella tapahtua suuria muutoksia, jotka tekevät mahdolliseksi työntekijäin suojelemisen kaikilta nykyisin kasvavilta terveysvaaroilta.

Hilkka Käppi (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Kunnioitettava puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Kun seuraa tämän kokouksen kulua ja sitä valtavaa asiamäärää, jolla tulevaa toimintaa täällä SAK:ssa viitotetaan, on silti vielä todettava, että on sittenkin paljon sellaisia tärkeitä kysymyksiä, jotka, ovat jääneet kokonaan tai hyvin vähälle huomiolle ja joihin olisi kumminkin vakavasti paneuduttava. Yksi näistä, joka vaatisi voimakasta esilleottamista, ei vain täällä puheeksi ottamista vaan myös vakaasti toimintapäämääräksi asettamista, on ergonomia, jonka sanotaan olevan ihmisen ja työn välisen suhteen järjestyksen ratkaisuja tulisi käyttää työssä käyvän vajaa-

kuntoisen työskentelyolosuhteiden parantamiseksi. Työn ympäristöhän jo sinänsä on ammattiyhdistysliikkeelle läheinen ja tunnettu, joten ammattiyhdistysliikkeen tulisi voida vaikuttaa myös ympäristön liikennevälineiden, asuntojen sekä julkisten rakennusten suunnitteluun niin, että ne vastaavat vajaakuntoisen liikuntamahdollisuuksia sekä mahdollisuutta elää mahdollisimman normaalia elämää terveiden rinnalla. Jos näin meneteltäisiin, niin sillä ei parannettaisi vain vajaakuntoisen työssä käyvän mahdollisuuksia, vaan samalla estetään myös työssä käyvien ihmisten pysyvien vammojen syntyminen.

Se, että näin ei ole menetelty, vaan että kaikki ratkaisut ovat jääneet mahdolliseen suunnitteluvaiheeseen, johtunee puuttuvasta lainsäädännöstä kuntouttamistoiminnassa. Ja kuten hyvin tiedämme, on vanhenevilla ihmisillä myös työntekijöinä omia erikoisominaisuuksiaan — näkö, kuulo jne. — ja näiden ihmisten lukumäärä lisääntyy jatkuvasti. Kumminkaan ei teollisuudessa tapahtuvat muutokset eikä parannukset ota huomioon näitä erityisominaisuuksia. Esim. työn nopeusvaatimukset ylittävät työkyvyn ja niinkuin tiedämme tilanne myös tässä suhteessa sen kuin pahenee. Meillä on tällä hetkellä satoja ja varmasti jo tuhansia tuki- ja liikuntaelinten sairauksista kärsiviä ihmisiä, jotka ovat tästä syystä vajaakuntoisia, ja lisäksi vajaakuntoisia, jotka kärsivät samoista vaivoista, syntyy päivittäin työtapaturmien sekä liikenneonnettomuuksien seurauksena. Juuri näille ryhmille tarvitaan välttämättä, paitsi kuntouttamistoimintaa, paljon puhuttuja ergonomisia sovellutuksia aivan yksinkertaisten työmenetelmien ja olosuhteiden kuten työpöytien ja työtuolien asentojen jne. muuttamisessa. Pitäisinkin hyvin tärkeänä, että SAK kiireellisesti ryhtyy selvittämään kuntouttamistoiminnan tärkeyttä jäsenistölleen lähtien ennaltaehkäisevästä työstä ja samalla pyrkiä kehittämään yhtenäistä lainsäädäntöä kuntouttamistoiminnan alueella niin, että myös kaikki yksityisten kuntoutusyritysten toiminta tulee lain valvonnan piiriin.

Yhdyn täällä myös SAK:n naisvaliokunnan esittämiin ehdotuksiin ja kannatan niitä.

Erkki Lassinen (Nahka- ja Kumialojen Ammattiliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Puheenvuoroni liittyy sosiaalipoliittiseen tavoiteohjelmaan ja sen kohtaan "työeläkevakuutus", mutta se koskee kuitenkin mitä suurimmassa määrin vanhenevien työntekijäin työsuhdeturvan lisäämistä. Tässä työeläkevakuutuskohdassa sinisessä kirjassa on kaksi lukua: työeläketurvan hallinto ja työeläkelait, mutta liittomme käsityksen mukaan siitä puuttuu kolmas luku ja sen kolmannen luvun pitäisi käsitellä työeläkkeiden rahoitusta. Voidaan ajatella, että mitä varten sellaista lukua tarvitaan, työnantajahan ne maksaa. Niin maksaakin, mutta tähän maksujärjestelmään sisältyy erittäin suuria epäkohtia. Työeläkemaksu, se minkä työnantaja maksaa, ei ole läheskään kaikissa tapauksissa tasaeläkemaksu. Se on tasaeläkemaksu jossain mielessä LEL-vakuutuksessa, se on tasaeläkemaksu TEL:n 50 työntekijää pienemmissä työpaikoissa, mutta kun mennään TEL:n työpaikkoihin joissa on enemmän kuin 50 työntekijää, niin tämä vakuutusmaksu onkin eläkeriskin mukaan. Te tiedätte, niinkuin minäkin, että vanhemmalla työntekijällä on eläkeriski paljon suurempi kuin nuoremmalla työntekijällä. Tästä seuraa tai tämän perusteella oikeastaan onkin maksujärjestelmä nyt sellainen, että 23-vuotiaista työnantajan tarvitsee maksaa eläkemaksua noin 3 % heidän palkastaan, mutta sensijaan yli 50-vuotiaista työnantaja maksaa noin 8 % heidän palkastaan. Mitä tämä merkitsee kun työnantaja ottaa uusia työntekijöitä? Jos hän ottaa nuoren työntekijän, hän pääsee noin 300 markan maksulla vuodessa, mutta kun hän ottaa vanhemman työntekijän, hänen täytyy tästä maksaa eläketurva-

maksua 1.000 markkaa vuodessa. Ei tarvitse arvailla, mitä tämä merkitsee suurempien yhtiöiden henkilökuntapolitiikassa. Suurten yritysten ei tarvitse kovinkaan paljon nuorentaa työvoimansa kokonaismäärää, kun se merkitsee heille miljoonien säästöjä vuodessa. Me tiedämme sen, että työpaikkansa menettäneiden vanhempien työntekijäin on erittäin vaikea saada enää uutta työpaikkaa. Arvaammeko, mistä se johtuu. Osa varmasti on tästä eläkekysymyksestä kiinni. Liittomme mielestä eläkemaksu olisi tasoitettava kaikille samaksi. Se ei saisi olla kenelläkään eläkeriskin mukaan, koska silloin mennään siihen, että vanhempaa syrjitään, niinkuin nykyään tapahtuu. Asialla on niin suuri periaatteellinen merkitys, että tässä ohjelmassa pitäisi siihen puuttua, ja liittomme esittää, että tämän sosiaalipoliittisen valiokunnan olisi otettava tämä asia harkittavakseen, ja otettava tähän kohta, jossa katsotaan, että työeläkevakuutusmaksun pitää olla tasamaksu eikä eläkeriskiin perustuva.

Olavi Juntunen (Suomen Maaseututyöväen Liitto r.y.): Hyvät toverit, SAK:n hallituksen esitykset sosiaalipoliittisiksi tavoitteiksi pitävät sisällään monia merkittäviä uudistustavoitteita. Eräs kohta, johon kuitenkin katsoin aiheelliseksi kajota ja jota pitäisin tarpeellisenä täydentää, on työjärjestyksen sivulla 79 oleva työaikaa koskeva kohta.

Tutustuessani työjärjestykseen, siinä oleviin aloitteisiin ja esityksiin en ole huomannut niissä kiinnitettävän huomiota siihen seikkaan, että meillä on vielä aloja, jotka eivät kuulu työaikalain piiriin. Alkäämme säilyttävä vaikenemalla tästä sellaista "suomalaista elämänmuotoa", joka on pitänyt ja haluaa pitää "jätjän" lainsuojattomana. Tämä ei ole moite ammattiyhdistysliikkeelle, vaan niille, jotka pyrkivät pitämään suomalaisen elämänmuodon muuttumattomana, eivätkä ole valmiita hyväksymään oikeusturvaa kaikille kansalaisille edes työaikalain suomissa rajoissa, vaan jarruttavat sen ulottamista aloille, joissa se ei vielä ole voimassa.

Suurin tällä hetkellä työaikalain ulkopuolella oleva ala on metsätyöt. Eikö olisi aika ryhtyä tehokkain toimenpitein vaikuttamaan asioiden kehitykseen niin, että työaikalaki ulotettaisiin kaikkia työaloja koskevaksi. Metsätyöalalla se ei ole vain sosiaalinen kysymys, vaan mitä suurimmassa määrin myöskin kysymys, jonka perustalta vaikutetaan metsätöiden ansiotason määrittelyyn ja kehitykseen. Ehkäpä on syytä mainita vielä esimerkkinä kämpppäemäntien asema. Kämppeäemäntien kohdalla löytyy vieläkin tapauksia, joissa he työskennellessään ilman apulaista joutuvat olemaan yhtämittaisesti työssä 14–16 tuntia päivässä. Ylityökorvauksia ei suoriteta, ja ehkäpä sekin on kiinni juuri työaikalain puuttumisesta.

Edellä sanomaani vedoten ehdotan, että "Työaika" koskevan otsikon jälkeen oleva kappale aloitettaisiin seuraavalla lauseella:

"Tavoitteenamme on työaikalain ulottaminen kaikkia työaloja koskevaksi."

Ajankohdan ja kehityksen huomioiden pidän oikeaan osuvana tavoitteena pyrkimystä työaikojen lyhentämiseen. Korostaisin kuitenkin sitä, että työaikojen lyhentämisen tulee tapahtua ansiotasoa alentamatta. Haluaisin huomauttaa tästä siksi, että siirtyminen 5-päiväiseen työviikkoon merkitsi muutamien alojen osalta viikkoansioiden pienentymistä. Liittotasojen palkkanuotteluissa heikoimmin järjestäytyneillä aloilla ei kyetty pitämään riittävässä määrin kiinni niistä periaatteista, joista keskusjärjestötasolla sovittiin ansiotason alentumisen estämiseksi siirtymävaiheen aikana.

< Selvästi tämä ilmeni eräiden aikapalkkojen osalta, mutta myös joissakin urakkatöissä siten, että sama työ suoritettiin viidessä päivässä, jonka suorittamiseen aikaisemmin meni kuusi päivää.

Ei olisi pahitteeksi, että me ohjelmassamme sanomme asian selvemmin,

niin että sen lukija helposti ymmärtää, mitä periaatetta työajan lyhentämisen yhteydessä tulee noudattaa palkkojen osalta.

Esitän kappaleen toisen lauseen loppuun sanat: "ja ansiotasoa alentamatta".

Antti Suuronen (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat. Eläketurvaan liittyvät kysymykset eivät ole yksinomaisesti eläkeläisiä koskevia kysymyksiä. Kun me työssä olevat maksamme välitöntä kansaneläkemaksua 1,75 penniä kunnallisvero-äyryltä ja kun 5–6 %:n suuruinen työeläkemaksu on pois palkkapussista, on ansiossa käyvän palkkatyöväestön pakko tuntea mielenkiintoa tähän sektoriin.

Erityisesti tähän mielenkiintoon kehottaa kaksi seikkaa. Ensiksikin eläkesektori on sosiaalipolitiikan kallein lohko. Eläkkeisiin käytettiin maassamme viime vuonna yli 8 prosenttia kansantulosta. Käytettävissä olevien arvioiden mukaan eläkesuoritusten määrä kohoaa tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön puitteissakin lähes puolella nykyisestään kansantuloon verrattuna. Toiseksi meidän on nähtävä se tosiasia, että pääasiallisin kustantaja on palkansaajaväestö. Edelleen meidän palkansaajien on todettava, että eläketurvaetuuksien kahmijoiksi on kustannuksellamme tupautumassa runsain mitoin sellaisia piirejä, jotka eivät olisi halukkaita maksamaan tulevasta eläketurvastaan penniäkään.

Edellä mainitut seikat osoittanevat, että ammattiyhdistysliikkeen palkansaajien etuuksien vartijana tulee olla hyvin valppaana eläketurvaan liittyvien kaikkien asioiden suhteen. Tätä valppautta olkoon omiaan lisäämään eräiden poliitikkojen pahansuopaiset puheet siitä, että työmarkkinajärjestöjen vaikutusmahdollisuus eläketurvan sektorilla on liian voimakas. Tuon suuntaiset puheet ilmeisestikin on noteerattava pyrkimyksiksi ryhtyä toimiin, joilla mm. ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuuksia eläketurvasektorilla nykyisestään kavennettaisiin. Kaiken järjen nimissä ammattiyhdistysliikkeen pitää pyrkiä nimenomaan päinvastaiseen tulokseen. Palkansaajilla — viulujen pääasiallisena maksajana — tulee olla entistäkin voimakkaampi panos eläketurvasektorin kaikissa portaissa.

Omassa joukossamme on varmaan sellaisia, jotka lähinnä niin sanotuista aatteellisista syistä näkevät pelkästään hyvää keskitetystä eläketurvaorganisaatiossa. Ovatko kaikki tuon pyrkimyksen lumoissa olleet tulleet kiinnittäneeksi huomiota tuon sinänsä hyväksyttävän pyrkimyksen todennäköisiin ja mahdollisiin varjopuoliin. Keskittämispyrkimysten ajajien joukossa on suuria voimia, jotka pyrkivät keskittämiseen nimenomaan siksi, että pääsisivät palkansaajien eläkkeitä varten kootuille varoille. Vai luuleeko joku, että kekulainen sosiaaliministeri ja hänen hengenheimoalaisensa pyrkisivät rakentamaan keskitettyä eläkejärjestelmää palkansaajien etuuksien parantamisen merkeissä. Luulen että hän näkisi mieluummin eläkepääätöksiä teossa takametsien miehiä kuin ammattiyhdistysliikkeen edustajia.

Joukossamme on myös niiden alojen edustajia, joilla työntekijäin osallistuminen eläkeasioittensa kehittämiseen ja eläkepäästösten käsittelyyn on nähdäkseni juuri sellainen kuin mihin pitäisi päästä laajemminkin. Rakennusalan, metsä- ja maatalousalan, satamatyöntekijäin ja merimiesten eläkesysteemitähän ovat niin rakennetut, että alan ammattiliittojen välityksellä työntekijöillä on erittäin merkittävä asema puheena olevissa asioissa. En tiedä tarkalleen, mitkä kokemukset tämän tyyppisestä osallistumisesta näiden alojen edustajilla on, joten voisi kysyä ovatko näiden alojen työntekijät valmiita luovuttamaan viittansa takametsien miehille.

Edellä sanottu ei merkitse sitä, että ammattiyhdistysliikkeen edustus

olisi eläkesektorilla läheskään toivomusten mukainen. Olemme vasta kahvan tuntumassa. Siksi olen pyrkinyt kiinnittämään huomiota tähän kysymykseen.

On sanomattakin selvää, että tulevilla ratkaisuissa on parannukset suunnattava sinne, missä tarve on suurin, mutta nimenomaan ammattiyhdistysliikkeen edustajien on oltava valvomassa, että näin tosiaan tapahtuu.

Siksi ehdotankin, että työeläke- ja kelan tehtäväjako selvitettäisiin niin, että työeläke tulisi ensisijaiseksi ja kela maksettaisiin täydentävänä vain alapaikoilla olleille ryhmille, joiden työeläke edellä mainitusta tai jostakin muusta syystä jäisi vähäiseksi.

Olavi Aarnio (SAK:n hallitus): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Puheenvuoroni koskee työturvallisuutta.

Käytän ensiksi tilaisuutta hyväkseni kiittääkseni 20-vuotisesta yhteistyöstä ammattiyhdistystoiminnan kentässä ja siitä tuesta, jota olen saanut osakseni toimiessani toimitsijatehtävissä. Toivon, että tämä yhteistyö jatkuu uudella sarallani, työturvallisuustoiminnan saralla.

Puheenjohtaja Niilo Hämäläinen esitti ansiokkaassa katsauksessaan erittäin hienon erittelyn työturvallisuusasiasta ja hahmotteli suuntaviivoja tulevalle toiminnalle. Muistaakseni ei koskaan ennen keskusjärjestön puheenjohtaja ole puhunut näin pitkään työturvallisuusasiasta edustajakokouksessa.

Suuntaa antava on myös SAK:n hallituksen esitys työturvallisuuden toiminnalliseksi ohjelmaksi. Mutta hyvätkin ohjelmat ovat vain kuolleita kirjaimia, elleivät työntekijät käytännön toiminnassaan osoita entistä suurempaa aktiivisuutta työturvallisuuskysymyksissä. Runsaan vuoden kokemuksen perusteella voin sanoa, että työturvallisuusasian viimeaikaisesta nousustakin huolimatta se on vieläkin aliarvostettu ammattiyhdistystoiminnan kentässä. Sitä pidetään vieläkin eräänlaisena kolmannen luokan kysymyksenä. Työntekijät ovat arvostelleet, tässäkin kokouksessa se on tullut esille, voimakkaimmin työturvallisuussopimuksessa eräitä kohtia.

Ensiksikin he ovat sanoneet, että työturvallisuustoimikunnalla ei ole tarpeeksi valtuuksia.

Toiseksi turvallisuustoimikunnan päätösten täytäntöönpano viivytellään ilman syytä.

Kolmanneksi toimikunnalla ei ole varoja käytettävissään.

Varmasti on työpaikkoja, missä nämä huomautukset ovat sangen aiheellisia. Mutta kaikkiin näihin asioihin me saamme parannuksen sitä tietä, että turvallisuustoimikunnat vastaavat erittäin tarkasti siihen tiedusteluun, joka UKK-sopimuksen mukaan syksyllä lähetetään kentälle työmarkkinoiden keskusjärjestöjen yhteisen elimen Työturvallisuuskeskuksen toimesta. Saatujen vastausten perusteella STK, SAK ja STTK tulevat tekemään muutokset sopimuksiin. Vain tätä tietä kulkiessaan saadaan sopimuksiin parannuksia aikaan.

Hieman tietoja tämän hetken tilanteesta työturvallisuustoiminnan kentässä.

Kun meillä kesällä 1970 oli 308:ssa työpaikassa 6 880 henkeä mukana turvallisuustyössä, niin eilen laaditun tutkimuksen mukaan työturvallisuuskeskuksen rekisterissä on 15172 henkeä ja työturvallisuustoimikuntia on nyt 1186 työpaikassa, joista 713 on STK:n kentässä. Vaikka tietojen keräystoiminta TTK:ssa ei ole vielä täydellistä, niin kuitenkin nuo numerot selvästi osoittavat suunnan sopimuksen perusteitten etenemisessä.

Voidaan tietysti sanoa, että eteneminen ei ole ollut tarpeeksi voimakasta ja tarpeeksi nopeaa. Sanoisin kuitenkin, että saamme tämän toi-

minnan nopeammaksi, kun kumpikin osapuoli entistä aktiivisemmin ottaa osaa tähän työhön. Meillä on kaikesta huolimatta vielä paljon työtä työturvallisuustoiminnan saralla.

Vaadimme hyvin herkästi, että täytyy saada mahdollisuuksia osallistumiseen. Nyt olemme saaneet erään mahdollisuuden osallistumiseen työturvallisuustoiminnassa. Käyttäkäämme sitä myös ammattiyhdistyskentässä.

Toivon, että työturvallisuuskeskuksen, jossa edustan SAK:ta, ja SAK:n jäsenkentän välillä yhteistyön tiellä vallitsisi vilkas, ^kaksisuuntainen liikenne. Kiitos.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Puhemiehistö ilmoittaa vielä, että jos jollakin on valmiiksi kirjoitettu puheenvuoro eikä halua odottaa sen esittämistä taikka lyhyt kannatuspuheenvuoro, niin kirjoittakoon sen paperille ja tuokoon sihteeille. Kaikki menevät pöytäkirjaan valiokuntien kautta.

Edelleen ilmoitetaan, että nuorisoasiainvaliokunta kokoontuu aamulla kello 8 samaan saliin.

Vielä majoitusta koskeva tiedotus. Hotelli on ilmoittanut, että huoneet pitäisi olla tyhjinä huomenna kello 12. Siihen mennessä olisi kokousedustajien huolehdittava tavaransa tälle puolelle. Tämä ei koske kuitenkaan toimitsijoita, joille huonevaraus on tehty pitemmäksi aikaa.

Juhani Raudasojä (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Kun kuuntelin edellisenä päivänä toveri Härmäläisen puhetta vuosien 1966—1970 toimintakertomuksista, niin siinä käsiteltiin sellaista asiaa kuin rationalisointi ihmisen hyväksi. Kun edustajakokouksen esitysten joukossa on myös kohta tällaisesta asiasta, niin en malta olla käyttämättä tätä pientä puheenvuoroani.

Kun me puhumme rationalisoinnista näissä kokouksissa ja työpaikoilla, niin se on suurimmalle osalle valitettavasti vain fraasinomainen sanonta, sillä valitettavan harva tietää, mitä se pitää sisällään. En voi tässä puheenvuorossa lähteä perusteellisesti käsittelemään asiaa kaikilta osin, mutta pyrin yleisesti käymään tätä läpi.

On sanottu, että meistä tehdään työpaikoille robotteja ja koneitten orjia, ja se hän pitää myös valitettavasti paikkansa. Rationalisointi — mitä se on? Se on vapaasti suomennettuna työn järkipäristämistä, se on työ- ja aikatutkimusta, se on MTM:ää kaikissa muodoissaan, se on sekä työn luokitusta ym. Mielestäni näitä asioita olisi tarkasteltava ihmisen kannalta. Voiko ihminen muuttua rakenteeltaan tuotantoelämässä? Hän voi oppia uusia asioita ja uusia menetelmiä, mutta sittenkin hän on samojen periaatteiden mukaisesti toimiva kuin ennenkin. Tekninen kehitys on muuttanut ja on muuttamassa työympäristöä, menetelmiä, välineitä jne. Mutta näitä muutoksia ei ole toteutettu sillä tavalla, että ihmisen toimintaa sivuavat tekijät olisi huomiotu, kuten fyysinen ja psyykinen rasitus, ja näitä seuraa työelämässä yleensä ansiotason aleneminen. Nämä syyt ovat aiheuttaneet flajlon ristiriitaisuuksia työelämässä ja tulevat melko varmasti tämänkin jfäkeen sitä edelleen aiheuttamaan.

SAK:n ja STK:n välillä solmittiin vuonna 1968 rationalisointia koskeva sopimus, josta vain yleisesti on määritelty ne periaatteet, joiden mukaan pelataan ja kun yleensä on punne sopimuksesta, jonka molemmat osapuolet ovat hyväksyneet, niin sellaisiin sopimuksiin nähden me olemme vahvoilla kaikesta huolimatta, k<Jksa jos tällaisia periaatteita saadaan, niin niitä voidaan joskus korjatakin.

Mutta totuuden nimessä täytyy sanoa, että tämä sopimus on ollut hy-

vin pitkälle sellainen, jota työnantaja on lukenut kuin piru raamattua, sillä työnantajapuoli on tulkinnut sitä täysin yksipuolisesti.

Kun puhumme tänä päivänä rationalisoinnista ja jos olemme järkeviä, niin/kyllä kai meidän täytyy se hyväksyä — kaikesta huolimatta. Sillä onhan meidän se tosiasia tunnustettava, että se teollisuuslaitos, joka ei tänä päivänä rationalisoi töitä nimenomaan, ei tee kymmenen vuoden kuluttua mitään muutakaan.

Tänä aikana, kun tämä sopimus on ollut voimassa, mielestäni meillä on ollut liittoina, keskusjärjestöinä ja osastoina väärä linja. Me olemme taistelleet sitä vastaan, ettei se tulisi teollisuuslaitokseen. Mutta kaikesta huolimatta se tuli. Se tuotiin takakautta moneen teollisuuslaitokseen, ja tulokset me tiedämme jokainen. Me näemme ne osaksi omasta tilipusistamme.

Kuka valvoo tätä sopimusta ja miten sitä valvotaan? Tässä törmäämekin eräeseen tärkeään asiaan, nimittäin koulutukseen. Siinä meillä on sarka, jossa kyntämistä riittää vielä pitkään. Mielestäni useassa liitossa on tällainen koulutus lyöty laimin, kuten työ- ja aikatutkimukset ja työn luokitus, ja kun tähän lisätään kaupanpäälliseksi MTM eri muodoissaan ja työnantaja ottaa nämä käyttöön lyhyen ilmoitusajan jälkeen, niin siinä sitä ollaankin sitten keskellä paratiisia, sillä ilman lisääntyvää koulutusta me emme voi valvoa näitä sopimuksia, emmekä myöskään ilman lisääntyvää asiantuntemusta liitoissa ja keskusjärjestöissä. Tässä mielessä meidän sopimuspolitiikkamme yleensä joutuu huonoon valoon, koska meillä ei ole voimia, millä me käytännössä voisimme valvoa näitä sopimuksia. Tosiasiahan on* että suurimmat liitot jotensakin tässä pärjäävät ja samoin suurimmat osastot, mutta millä voimalla ne saadaan valvotuksi pienten liittojen osalta. Tässä mielessä keskusjärjestön pitäisi kiinnittää suurempaa huomiota näihin sopimuksiin. Ei riitä, että näihin asioihin puututaan vasta sitten, kun kaikki menetelmät ovat jo käytössä, sillä nämä menetelmät, joita käytetään, ovat yleensä kansainvälisiä, ja siinä mielessä tutustuminen kansainvälisiin asioihin on paikallaan.

Tässä SAK:n ja STK:n välisessä sopimuksessa sanotaan, että "tuotavuuden lisääntyessä työntekijäin ansio kasvaa samassa suhteessa". Kuinka se käytännössä pitää paikkansa, niin se ei kestä varmaankaan päivänvaloa. (Puheenjohtaja: Aika on täynnä).

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Ilmoitetaan, että aamulla pidetään ryhmäkokoukset klo 9—10 ja täysistunto alkaa klo 10.

Kerttu Reiman (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit. Naisen asema teknistyvässä yhteiskunnassa on suurimmaksi osaksi pelkkien velvollisuuksien täyttämistä. Uhkaako käydä niin, että kotityön ohella- naisten ammateiksi yhä yleisemmin jäävät alipalkatut aputyöt ja palvelutehtävät? Jääkö tassa-arvo työmarkkinoilla tyhjäksi korulauseeksi? Työmarkkinoilla on hahaittavissa selvä sukupuolen mukainen työnjako. On naisvaltaisia aloja ja vastaavasti taas miesvaltaisia. Naisten aloiksi leimatuissa töissä maksettavien palkkojen alaisuus ei johdu yksinomaan siitä, että näiden töiden vaatimustaso olisi alhaisempi kuin vastaavissa miesten töissä. Tavallista on, että tiettyjä töitä ei arvosteta siitä syystä, kun naiset niitä suorittavat. Varsinkin tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa työskentelevien työnluokitus ei vastaa niitä vaatimuksia, joita työssä asetetaan. Uudella tekniikalla ja työmenetelmillä työnantajat pyrkivät vain erilaisten hios-

tusmenetelmien kehittämiseen ja palkkakustannusten vähentämiseen. Pakkotahtinen kiihdytetty työvauhti ja kilpailu koneen kanssa on joka-päiväistä karua todellisuutta työpaikoilla ja työntekijäin keskinäinen kanssakäyminen on rajoitettu mahdollisimman vähiin. Lisääntyneen työ-rasituksen paine koettelee monin tavoin työntekijäin fyysisistä kestävyystä, kuluttaa hermoja ja lyhentää työkuuntoisen ikää. Erilaiset sairaudet, mutta erittäinkin henkiset häiriöt ovat sen johdosta lisääntyneet ja ovat todettavissa jo 20 vuoden ikäisissä työntekijöissä. Näin ei kehitys saa enää jatkua. Ihmistä ei saa alistaa koneen orjaksi, vaan koneen on hel-potettava työn suoritusta.

Työntekijän on päästävä osalliseksi työn tuottavuuden lisääntymises-tä. Naiset ovat rämpineet palkkakuopassa nuoresta työstä eläkeikään saakka sentähden, että ovat olleet vaiti ja alistuneet tunnetun johta-misopin omaavien työnantajien edustajien määräysvaltaan. Esitän siksi ammattiyhdistysliikkeelle ensisijaiseksi tehtäväksi naisten palkkatason yleisen korottamisen. Naisvaltaisilla työaloilla, jotka ovat jääneet jäl-keen palkkauksessa, on toimeenpantava kuoppakorotuksia ja naisten suorittamissa töissä työn arvostus ja luokitus on uudistettava siten, että samapalkkaisuus toteutuu myös käytännössä. Palkkausmenetelmät on yksinkertaistettava ja ansiotaso on turvattava sairaus- ja äitiyslomalta palaaville työntekijöille. Nykyaikaisten tarpeiden vaatimia yhteiskun-nan palveluja kodeille ja perheille ja ennen kaikkea hyvää ja turvallinen päivähoito lapsille myös sairauden aikana, jotta naiset voivat yhdenver-taisina osallistua työelämään. Näiden tehtävien toteuttaminen edellyttää laajaa yhteistyötä eri järjestöjen ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Naisten osallistuminen ratkaisujen tekoon ammattiyhdistysliikkeen pää-täntäelimissä on suhteettoman vähäistä verrattuna heidän osuuteensa työvoimassa ja ammatillisten järjestöjen jäsenmäärässä. Tämä epäkohta on poistettava. Mielestäni voimaa ei pitäisi määritellä sen mukaan, kuin-ka raskaita painoja pystyy nostamaan, vaan mitoittaa sen mukaan, mi-tä on saatu aikaan.

Yhdyn täydellisesti ammattiyhdistysnaisten tavoiteohjelmaan.

Veikko Ceder (Rakennustyöläisten Uitto r.y.): Toveri puheenjohta-ja, hyvät edustajatoverit. Haluan tässä lyhyessä puheenvuorossani puut-tua muutamalla sanalla aikuiskoulutukseen sekä ilmiöön, joka liittyy ammattiin kouluttamiseen. Kapitalistisen yhteiskunnan olennaisiin piir-teisiin kuuluu, että henkilön ammattiin kouluttaminen tapahtuu suurel-ta osalta vain vaistonvaraisesti ja on meillä Suomessakin vielä kiinni henkilön taloudellisista mahdollisuuksista. Varsinkin alemman tason ammattikoulutuksen osalla on tilanne sellainen, että kouluttamisen tar-vetta eri ammatteihin ei tutkita, vaan ammattiin valmistaviin kouluihin pyritään ottamaan uusia koulutettavia aikaisempia vuosia oleva määrä, olkoonkin, että alan tarve ei ota vastaan kuin osan koulutettavasta työ-voimasta. Konkreettisena esimerkkinä voimme mainita, että mm. maala-reita koulutetaan ammattiin valmistavissa kouluissa suhteellisesti enem-män, kuin mitä kulloinkin tarve edellyttäisi. Voidaankin sanoa, että moneen ammattiin kouluttamisessa on linjana, että alan työvoimatar-peita huomioon ottamatta koulutetaan työntekijöitä jopa suoraan työt-ömyyteen. Näin erityisesti alemman koulutustason osalta. Mutta myös korkeamman koulutustason saaneiden osalla on tällaisesta vinosuuntaises-ta kouluttamistoiminnasta ollut meillä antamassa hyviä viitteitä kulloin-kin ilmenevät työttömyysluvut.

SAK:n tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen seikkaan, että jo en-nalta otettaisiin huomioon kuhunkin ammattiin liittyvän työvoiman kou-luttamistarve, ja erityisesti siihen, että kullakin tulee olla mahdollisuus mahdollisimman korkean koulutuksen saantiin ilman taloudellisia es-

teitä. Näin alkuun koko työvoimakentän tarpeen huomioiden voimme osittain päätyä siihen, että työvoiman tarpeisiin liittyvän aikuiskoulutuksen tarve supistuu siltä osin, joka tarkoittaa kokonaan uuteen ammatin kouluttamista. On siis päästävä ensiksi siihen, että koulutetaan vain tarvetta vastaava määrä työvoimaa ammattialoitain.

Tämän jälkeen tulee kysymyksen aikuiskoulutuksen tasolla ammatitaitoa tehostava koulutustarve. Kun elämme kapitalistisessa yhteiskunnassa, on aivan selvää, että olemme keskenämme varsin erilaisessa asemassa, kun on kyseessä mahdollisuudet osallistua ns. aikuiskoulutukseen. Riippuvuussuhde johtuu olennaisesti kunkin taloudellisesta asemasta yhteiskunnassamme. SAK:n hallituksen esityksessä aikuiskoulutuksesta mainitaan mm., että aikuiskoulutuksen tiellä on esteenä riippuvuussuhde ja lapsuus- ja nuorisoiässä saadun koulutuksen taso. Tässä yhteydessä on kuitenkin samalla paikallaan todeta, että näinhän se asia on, nautta tämäkin johtuu nimenomaisesti yhteiskuntamme taloudellisesta eriarvoisuudesta kunkin henkilön kohdalla. Mitä alempi koulutustaso henkilöllä on, sitä vähäisemmät mahdollisuudet on jatkaa aikuiskoulutuksen tasolla. Suurelta osaltaan on työvoimapolitiikassa tilanne sellainen, että vähäisemmän ammattikoulutuksen saaneen henkilön aikuiskoulutuksen tilalle tulee työvoiman riistoon liittyvänä työn rationalisointi ja sen voimaperäistäminen. Sen sijaan kun on kysymys korkeamman koulutuksen saaneen henkilön aikuiskoulutuksesta, niin silloin voitaneen puhua jo puhtaasta mahdollisuudesta saada ammatitaitoa lisäävää opetusta ilman, että siihen liittyy ns. rationaalisia tekijöitä suurestikaan. Korkeamman alkukoulutuksen saaneella henkilöllä on suurelta osalta mahdollisuus hankkia lisäkoulutuksensa täydellä palkalla, kuten on asianlaita mm. julkisen sektorin erilaisilla viran ja toimenhaltijoilla. Tilanne on siis sellainen, että niiden henkilöiden kohdalla, jotka tarvitsevat todella tehokasta koulutusta niin perus- kuin aikuiskoulutuksenkin osalta, ei ole mahdollisuuksia taloudellisesti eikä sosiaalisesti... (Puheenjohtaja: Aika on täysi!)

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Ilmoitetaan, että välittömästi kokouksen päätyttyä osanottajille tarjotaan iltapala ruokasalissa ja että kirjallisena voi vielä jättää puheenvuoroja.

Jos täällä on valiokuntien puheenjohtajia, niin heitä pyydetään hakemaan kirjallisesti jätettyjä puheenvuoroja valiokuntakäsittelyä varten, minkä jälkeen ne on toimitettava pöytäkirjaan. Muussa tapauksessa ne ovat saatavissa aamulla.

Ilmoitetaan, että työehtoasiainvaliokunnan kokous pidetään aamulla kello 9.30 huoneessa numero 7.

Kauko Tamminen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Hyvät toverit. SAK:n periaateohjelma on selvästi kapitalistista yhteiskuntaa varten laadittu ohjelma, jossa ay-liike tunnustaa oman kykenemättömyytensä rajoittaa kapitalistista riistoa. Tämän asian tilan korjaamiseksi pitäisi ay-liikkeen ottaa selvästi poliittisia vaatimuksia. Monista tämän kokouksen puheenvuoroista ja ohjelman eräistä kohdista tulee käsitykseen, että meidän talouselämässämme olisi kolme osapuolta, joiden kesken sovitaan, kuinka tätä trekolaa asutaan. Nämä osapuolet olisivat työnantajat, työntekijät ja valtiovalta. Asettamus on kuitenkin virheellinen. On vain kaksi vastakkaista puolta, kapitalistit ja työväenluokka. Valtiovalta ja hallitus ovat vain vallassa olevan luokan työkaluja. Viimeaikaiset tapahtumat ovat sen selvästi osoittaneet. Kapitalistit ovat valmiit antamaan työ-

läisille jonkin pennin palkankorotuksen tietäen pystyvän mitätöimään sen hinnankorotuksilla ja inflaatiopolitiikalla. Tätä varten tarvitaan hallitus, joka sitä toteuttaa. Kapitalistit ostaessaan työrauhan UUK-sopimuksella ovat tämän hyvin oivaltaneet. Panemalla hallituksen asialle työnantajat turvaavat työrauhan säilymisen. Eihän SAK uhkaa työrauhavelvoitteen rikkomisella, kun asialla on ollut tuo kolmas osapuoli eivätkä työnantajat. Näin varsinkin kun hallituksessa on yhden työväenluokan edustajat panttivankeina.

Tällaisen asiantilan korjaamiseksi ay-liikkeen pitäisi ottaa selvä ulkoparlamentaarisen painostusryhmän asenne. Sen pitäisi painostaa eduskunnassa ja hallituksessa toimivia työväen poliittisia puolueita toimimaan sen jäsenistön edun mukaisesti korostaen sitä seikkaa, että ay-liikkeen jäsenistö on myös poliittisten puolueiden kannattajajoukkoa. SAK:n pitäisi olla monopolin vastaisen rintaman selkäranka, ja sen pitäisi myös tästä ohjelmasta näkyä. Samoin ohjelmasta puuttuu kokonaan analyysi kapitalistisesta yhteiskunnasta, joka on tällaisten ohjelmien peruslähtökohta ja perusta.

Haluaisin puuttua vielä periaateohjelman erääseen kohtaan, nimittäin siihen, joka käsittelee ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisiä yhteyksiä. Siinä todetaan, että SAK on VAKL:n jäsen. Toivottavasti vielä muistetaan, mitä varten VAKL ainakaan perustettiin ja mitä varten SAK siihen liittyi. Kun SAK haluaa kaikin tavoin edistää kansainvälisen ay-liikkeen hajaannuksen voittamista, niin miksei se periaateohjelmassaan sano selvästi pyrkivänsä VAKL:n ja MAL:n välisen yhteistyön kaikin puoliseen kehittämiseen? Samassa kohdassa puhutaan myös hyvien suhteiden ja yhteistyön kehittämisestä Neuvostoliiton ay-liikkeen kanssa. Parhaiten tätä yhteistyöpyrkimystä osoitettaisiin siten, että SAK välittäisi ja suoraan vastustaisi niitä antikommunistisia piirteitä, joita VAKL:n toiminnossa varsin usein esiintyy. Jos nämä lausumat esiintyvät periaateohjelmassakin, uskomme itsekkin, ettei kysymyksessä silloin ole pelkkä fraasikokoelma vaan työväenluokan taisteluohjelma.

Lopuksi haluaisin paheksua puheenjohtaja Pohjolaisten halventavaa huomautusta sosialististen yhteiskuntien ammattiyhdistysliikkeestä. Kiihtos. (Suosionsoituksia.)

Esa Rantanen (Puoliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Parisen viikkoa sitten liittomme valtuusto totesi yksimielisesti, että taistelu inflaatiopolitiikkaa vastaan ei voi olla tehokasta ja tuloksellista, ellei ammattiyhdistysliikkeen ja koko työväenliikkeen piirissä nähdä, että inflaatio ei ole yksin seurausilmiö vaan myös keino suurpääoman voittojen lisäämiseksi siten, että luottovaroilla tehdyt investoinnit yritetään maksattaa palkanansaitsijoilla.

Nyt käsiteltävänä olevan SAK:n talouspoliittisen tavoiteohjelmaluonnoksen laatijoilla näyttää kuitenkin olevan sellainen käsitys, että inflaatio on jonkinlainen ulkomailta meille tullut virustauti, joka meillä sitten heijastelee jatkuvina maksutasekriiseinä, työttömyytenä ja työvoiman maastamuuttona.

Kysymys inflaatiosta ja sen perustasta on mielestäni heikosti käsitelty ohjelmaluonnoksessa, jossa kyllä tähän asiaan aivan oikein toteamuksin kiinnitetään huomiota monessa eri yhteydessä, mm. työllisyyttä, hinta- ja rahanarvopolitiikkaa, korkopolitiikkaa ja palkkapolitiikkaa koskevilla kohdilla. Näissä yhteyksissä esitettyihin perusteluihin ja ponsiin voidaan yhtyä, mutta samalla on kuitenkin todettava ja korostettava sitä, että syitä inflaatiopolitiikan harjoittamiseen ei ohjelmassa riittävästi selvitellä.

Mielestäni ohjelmassa olisi perusteellisemmin käsiteltävä sitä, mitä palkansaajien säästömarkoille inflaation irtipäästessä tapahtuu, miten ra-

havirrat luottolaitosten välityksellä kootaan, miten ja mihin ne ohjautuvat sekä erityisesti millaisena reaaliarvoltaan nämä rahavirrat tulevat palkansaaja-säästäjälle takaisin yritysten maksaessa monien vuosien kulluttua luottojaan.

Myös siihen olisi ohjelmassa syytä kiinnittää huomiota, miten turvattu tai turvaton on tässäkin maassa tavallisen työläisen ja yleensä palkansaajan asema säästäjänä. Ohjelmassa kyllä vaaditaan aivan oikein, että reaali-palkkataso on saatava sellaiseksi, että se tekee mahdolliseksi myös säästämisen, mutta samalla todetaan, samoin aivan oikein, että reaali-palkan ja säästöjen turvaaminen inflaation oloissa on äärimmäisen vaikeata.

Tämä vaikea tehtävä on kuitenkin ammattiyhdistysliikkeen päätehtävä jo sääntömääräisestikin. Samoin se on eräs tärkeimmistä työväenpuolueittemme tehtävistä. Tältä pohjalta ja siitä tosiasiasta lähtien, että tämän vuoden alusta liikkeelle pantu inflaatioaalto on suunniteltu työväenjärjestöistä riippumatta ja niiden mielipideilmaisuista välittämättä poliittisissa päätäntäelimissä ja maan keskuspankin porvarienemmistöisessä johtokunnassa. Liittomme valtuusto totesi yksimielisesti, että nyt käynnistetyin talouspoliittisen suuntauksen muuttamiseen eivät riitä yksinomaan taloudellisen taistelun keinot. Työväenluokan etujen suojaamiseksi tarvitaan -nyt koko työväenliikkeen yhteisponnistuksia ja tehostettua yhteistoimintaa myös poliittisella tasolla.

Valtuustomme esitti myös tälle kokoukselle vetoamuksen esittäen sille sellaisiin päätöksiin ja toimiin ryhtymistä, joilla ammattiyhdistysliikkeen ja työväenpuolueiden välistä yhteistoimintaa voitaisiin edelleen kehittää. Tällaista yhteisrintamaa nyt tarvitaan, sillä ohjelmaluonnoksen sivulla 12 oleva hieman myöhäsyntyinen ennustus uuden inflaatiokierroksen alkamisesta pitää varmasti paikkansa.

Keskusjärjestön edustajakokouksen ja erityisesti palveluksessamme olevien talousasiantuntijain olisi merkittävä vahvasti muistiin tasavallan presidentin viime vuonna esittämä maininta pääomien muodostamisesta inflaation keinoin. Tämä toteamus ei sisällöltään ollut mikään uusi, sillä jo 1950-luvulla silloinen Suomen Pankin pääjohtaja Rainer von Fieandt selitti avoimesti, että tässä maassa on tuotantoelämä rakennettu pariin kertaan uudestaan säästäjien varoilla ja inflaation avulla. Tämä on syytä pitää muistissa, että nähtäisiin kysymys koko laajuudessaan, ettei se hautautuisi sinänsä oikeisiin yksityiskohtia koskeviin perusteluihin ja esityksiin.

Juhani Surakka (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! SAK:n hallituksen esitys järjestöme periaateohjelmaksi on mielestäni pääpiirteissään hyvää työtä. Kuitenkin työntekijät kentällä haluavat yksityiskohtaisempaa määrittelyä nykyisen yhteiskuntajärjestelmämme muuttamiseksi.

SAK, mielestäni aivan oikein, on tunnustanut olevansa osa työväenliikettä, mikä ammattiyhdistysliikkeen kentällä on suurella, tydytyksellä merkitty. Kuitenkin SAK:n periaateohjelma on mielestäni "puutteellinen. Se ei riittävän selvästi määrittele SAK:n kantaa sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän muodostamiseksi. Me kaikki työväenliikkeen ihmiset pyrimme sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän aikaansaamiseen maahamme. Me omaamme erilaisia mielipiteitä siitä, minkälaista ja miten sosialismia maassamme toteutetaan, mitkä kuitenkin ovat yksityiskohtaisia ongelmiamme. Silloin kun ammattiyhdistysliike tunnustautuu osaksi työväenliikettä, se tunnustautuu myös sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän kannattajaksi.

Että me olisimme johdonmukaisia SAK:n 10. edustajakokouksessa ja toteuttaisimme kenttämme vaatimukset etenkin jäsenistömme nuorim-

man väen osalta, rohkenen esittää, että SAK:n edustajakokouksessa hyväksyttäisiin periaateohjelma kohtaan "Ensisijaiset tavoitteet" selvästi määrittävä kanta sosialistiseen yhteiskuntajärjestelmään pyrkimisen puolesta. Ehdotan, että periaateohjelman ko. kohta kuuluisi seuraavasti:

"Ammattiyhdistysliikkeen ensisijaisena tehtävänä on perinteellisesti työntekijäin palkka- ja työehtojen parantaminen sekä sosiaalista turvallisuutta edistävien tavoitteiden ajaminen. Sen lisäksi se haluaa vaikuttaa myös yhteiskunnan kokonaiskehitykseen ja yhteiskuntarakenteen muuttamiseen siten, että yhteiskuntamme pyritään muuttamaan demokraattisesti toimivaksi sosialistiseksi yhteiskunnaksi."

Kohtaan "Riistolta ja sorrolta vapaa yhteiskunta" esitän lisättäväksi sanan "sosialistinen", jolloin kohta kuuluisi seuraavasti:

"Pyrkiessään kohottamaan työntekijäin ja heidän perheittensä elämän henkistä ja aineellista hyvinvointia ammattiyhdistysliike pitää päämääränään sosialistista yhteiskuntaa."

Se, että SAK:n periaateohjelmaan eittämättömästi kuuluu sana socialismi, on kokousedustajille mielestäni selvä asia. Mielestäni tämä kysymys ei kaipaa niin pitkää perustelua kuin sille voitaisiin antaa, vaan kokousedustajien työväenhenkisyys vedoten uskon, että periaateohjelmaan voidaan esitetyt muutokset tehdä. Kiitos.

Esko Piilonen (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Hyvät kokousoverit! Pyydän saada aivan lyhyesti kannattaa edellisen puheenvuoron käyttäjän toveri Juhani Surakan esitystä. Eikö hyvät toverit ja toverittaret asia ole tänään niin, että meidän on kuulumme mihin ammattiliittoon tahansa tai omistammepa minkä vasemmistolaisen puolueen jäsenkirjan hyvänsä, uskallettava sanoa ohjelmassamme julkisesti olevamme sosialisteja ja pyrkivämme socialismiin. Kannatan toveri Surakan esitystä. Kiitos.

Sakari Tusa (Suomen Puunjalostusteollisuustyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat. Puuttuisin vielä työnantajien kustannuksiin työeläkevakuutuksista sekä vanhempien ikäluokkien osuuteen. Jos verrataan yli 50 vuoden ajan eläketurvamaksuja nykyisiin eläkevakuutusmaksuihin, ero on liian suuri. Meidän on myönnettävä, että eläkeiän alentaminen tapahtuu asteittain ja vie vielä melkoisen pitkän ajan. Työntekijöille on kuitenkin turvattava kaikin keinoin mahdollisuus työn saantiin eläkeikään saakka. Mm. sosiaaliturvamaksun sekä eläketurvamaksun porrastus nykyisessä muodossaan on epäoikeudenmukainen vanhempien ikäluokkien työnsaantimahdollisuutta ajatellen. SAK:n edustajakokouksen tulee kiinnittää vakavaa huomiota myös tämän epäkohdan korjaamiseen.

Toveri Erkki Lassinen on esittänyt jo aikaisemmin perusteellisen yksityiskohtaisesti tämän saman asian, joten kannatan hänen tekemäänsä esitystä. Kiitoksia.

Pentti Vepsäläinen (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! SAK:n hallituksen esitys aikuiskoulutuksesta on mielestäni verrattain hyvä, mutta täysin vailla toteuttamismahdollisuuksia. Kun lähemme katsomaan koulutustarvetta työpaikoilla, päluottamusmiehet varmasti tietävät, kuinka paljon luottamusmiesten jatkokoulutusta vielä tarvitaan. Tämä on aivan uusi ohjelma. Meidän ammattiyhdistysopistomme ovat tänä päivänä kursseilla aivan täynnä ja ylikuormitettuja. Jos tähän lisätään vielä tämä aikuiskoulutusohjelma, jossa ei sinänsä sanota, missä tätä koulutusta annetaan, voimme todeta, että tämä ei ole mahdollista toteuttaa näissä puitteissa, jotka meillä ovat käytettävissä. Meidän jäsenmäärämme ennu-

tetaan nousevan seuraavan viiden vuoden aikana 900 000:een.

Esitän tähän hallituksen esitykseen lisättäväksi ponnen:

"että SAK:n hallitus suorittaisi tutkimuksen ja laatisi suunnitelman uuden ammattiyhdistysopiston saamiseksi mahdollisimman pian.

Pertti Linden (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Arvoisat edustajatoverit! Ammattiyhdistysliikkeen tulee kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen, että nuoria ei syrjitä työpaikoilla missään suhteessa. Vaikka uusi työsopimuslaki edellyttää syrjinnän poistamista kaikissa suhteissa, jää se kuitenkin kuolleeksi kirjaimeksi, ellei sen soveltamista työpaikoilla valvota tehokkaasti. Valvonta jää epätyytyttäväksi, ellei myös työehtosopimusmääräyksillä turvata nuorille samoja palkka- ja muita työehtoja kuin vanhemmille työntekijöillekin. Sopimusmääräyksiä tulee kehittää ja parantaa siten, että niillä taataan henkilöstä riippumaton sovellutus ja määräävänä tulee olla työntekijöille työn asettamat vaatimukset.

Työehtosopimusratkaisut tulee edelleen tehdä yleiskorotusten osalta pennimääräisinä siten, että yleiskorotus on kaikille saman suuruinen. Näin ei ole kaikilla aloilla tähän saakka tapahtunut, vaan nuoret ovat saaneet tyytyä pienempiin korotuksiin kuin muut.

Metalliliitolle, jota edustan, on annettava tunnustus siitä, että sen tekemissä tes-ratkaisuissa on taattu kaikille samansuuruinen palkankorotus, siis myös alle 18-vuotiaat ovat tasavertaisia vanhempien kanssa. Liittomme taholta on kiinnitetty huomiota muihin sopimusmääräyksiin, jotka ovat asettaneet nuoret eriarvoiseen asemaan muihin työntekijöihin nähden.

Sopimuksestamme on poistettu määräykset, jotka esim. lisien suhteen ovat asettaneet nuoret eri asemaan. Voimassa olevan sopimuksen mukaan likaisen työn lisä määräytyy kaikille pennimääräisenä samojen perusteiden mukaan. Samoin jos nuori työskentelee samoissa urakkatöissä kuin 18 vuotta täyttänyt, määräytyy hänen urakkapalkkansa 18 vuotta täyttäneiden urakkasäännösten mukaan.

Nämä seikat huomioonottaen tyydyn täysin SAK:n nuorisopoliittiseen ohjelmaan. Tämä ohjelma on ennen kaikkea tavoiteohjelma, ja toivon, että sitä myös pyritään toteuttamaan mahdollisimman paljon seuraavan viisivuotiskauden aikana.

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät järjestötoverit! Olemme tänä iltana täällä Tapiolan lähellä Otaniemessä ja kello on nyt vähän yli 10. Puhemiehistö sanoi minulle tänne tullessani, että muista se, että on vain viisi minuuttia aikaa niin kuin muillakin. Täällä on käsiteltävänä talouspoliittinen ohjelma, joka SAK:n taholta on jätetty liitoille ja liitojen edustajille käsiteltäväksi. Katsoisin, että periaatteessa se on niin vahva ja niin korkealle luotaava ohjelma, että me emme tässä edustajakokouksessa sitä hyväksyisi vaan käyttäisimme tämän keskustelun tavallaan alustavana puheenvuorona sillä tavalla, että käsitellään täällä lähiajan talouspoliittinen ohjelma ja tehtäisiin asetelma niin, että SAK:n nyt valittu valtuusto ylimääräisessä kokouksessaan vahvistaisi lähiajan talouspoliittisen ohjelman sen jälkeen, kun liittokohtaiset kannanotot ovat tulleet esille.

Demokratia ja periaatteellinen demokratia on siinä, että ne jäsenliitot ja ne jäsenet, jotka muodostavat SAK:n, pääsisivät yhdenmukaistamaan ajatuksiaan sillä tavalla, että ne voisivat lausua kannanottonsa yli 40 sivua käsittävään talouspoliittiseen ohjelmaan. Tästä talouspoliittisesta ohjelmasta sellaisenaan sanoisin, että se ei ole kovin huono, kun ajatellaan sitä, että se rakentuu kapitalistisen järjestelmän pohjalle. Mutta katsoisin, että liitoille liittokohtaiseen käsittelyyn annetaan mahdollisuus

ja SAK:n ylimääräinen valtuuston kokous lopullisesti ratkaisee tämän kysymyksen.

Täällä ovat työjärjestyksen kohdat 18 ja 19, joissa on hyvin paljon sellaisia kysymyksiä, joihinkaan allekirjoittanut joutuu puuttumaan, mutta nyt tässä iltakokouksessa minä en mihinkään muuhun puutu vaan esittän, että talouspoliittinen ohjelma alistetaan liittokohtaiseen käsittelyyn ja katsotaan, että SAK:n edustajakokous suorittaa vain alustavan ja ohjetta antavan puheenvuorokierroksen.

Keskustelu työjärjestyksen kohdista 18 ja 19 julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa on käytetty tai pöytäkirjaan merkitty 75 puheenvuorota esittelypuheenvuoroihin. Pöytäkirjaan merkittäviksi on jätetty täällä pitämättömät seuraavat puheenvuorot: Kalevi Kaukovaara, Onni Hännikäinen, Reino Koivisto, Matti Vehviläinen, Vilho Tiainen, Paavo Talala, Tauno Kiuru, Hilkka Tuominen, Liisa Hautala, Keijo Niittoaho, Elli Eerola, Hilkka Päivärinta, Maire Jukola, Kauko Suhonen, Mauno Tenhoviirta, Väinö Antikainen, Pentti Naulapää, Sakari Lehtiniemi, Kauko Haukka, Raimo Rauhala, Pekka Lahtinen ja Aleksi Välimaa.

PÖYTÄKIRJAAN LIITETTÄVÄKSI JÄTETYT PUHEENVUOROT

Kalevi Kaukovaara (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Pyrkimyksemme solidaariseen tulonjakopolitiikkaan emme voi jättää huomiioon ottamatta vero- ja sosiaalipolitiikan sidonnaisuutta toisiinsa. Mielestäni ei tulonjaon tasaisuuteen päästä myöntämällä verohelpotuksia. Verohelpotusten myöntäminen on etu ainoastaan suurituloisille palkanansaitijoille. Otan tästä karkean esimerkin. Oletetaan, että on kaksi palkanansaitijaa. Toisen valtion verotuksessa verotettava tulo on noin 12 000 mk ja toisen 40 000 mk ja edelleen oletan, että molemmilla ko. henkilöillä on samansuuruiset korkomenot. Valtio maksaa selvänä rahana tälle suurituloiselle noin 4 %, ehkä ylikin korkotukea, kun taas pienipalkkaisen saama (verotuksen myöntämä) korkotuki on merkitykseton. Tämä voi johtaa siihen, että suurituloinen voi koko asuntorahoituksensa hoitaa huomattavasti pienemmällä korolla, kun pienituloinen palkanansaitija.

Erittäin voimakkaana tämä verotusepäkohta tuntuu myös sairastumisessa. Suurituloinen voi saada sairastumisestaan lähes täyden palkan (sairausvakuutus + verohelpotus on täysin ilmainen), kun taas pienipalkkaisen palkanansaitija huolimatta sosiaalisesta tuesta joutuu vaikeuksiin. Näitä esimerkkejä löytyy kyllä vielä muitakin.

Nykyisen verotusjärjestelmän puitteissa on suurituloiselle edullista olla velkainen, mutta taas pienituloiselle, johtuen korkeasta korkokannasta ja verotuksen epäoikeudenmukaisuudesta, velka on kohtuuttoman suuri rasitus. Ei ole oikein että velkaisuus suurituloiselle on selvä taloudellinen etu, kun taas pienituloiselle lähes ylivoimainen rasitus.

Ehdotan, että SAK:n johto fyysisten henkilöiden verotusta uudistettaessa vaikuttaisi niin, että pienituloisille epäedullinen vähennysoikeus poistettaisiin verotuksesta ja sosiaalinen tuki annettaisiin yhteiskunnan jakamana todella sitä tarvitseville pienituloisille.

Onni Hännikäinen (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): On mielenkiinnolla todettava ne pyrkimykset ja tavoitteet, jotka SAK:n tavoiteohjelmassa on työturvallisuuden, työterveydenhuollon sekä eläkejärjestelmän osalle asetettu. Kuten puheenjohtaja Hämäläisen katsauksessa todetaan, Suomen työikäisen väestön terveydentilan heikkous verrattuna muuhun Eurooppaan johtuu ilmeisesti heikkouksista yleensä sairaus- ja työpaikkaterveydenhuollosta. Työmarkkinakentässä on aloja, joissa lää-

kärintarkastukset pitäisi suorittaa vähintään kaksi kertaa vuodessa. Se, että isommissa teollisuuslaitoksissa on oma lääkäri henkilökuntaa ja työntekijöitä varten, ei vielä riitä, jos tarkastukseen mennään sitten kun se on jo myöhäistä.

Teollisuudessa on työaloja, jotka aiheuttavat työterveydelle piilevää sairauden kuvaa, joka sitten kun on työskennellyt alalla 15–20 vuotta antaa olemassa olostaan tiedon, juuri kun työntekijä on parhaassa työssä. SAK on aivan oikein tavoiteohjelmassaan lähtenyt siitä, että sairauksia ehkäisevä ennakkohoito tapahtuu työpaikoilla.

Teollisuuslaitoksissa on tälläkin hetkellä erilaisia myrkyllisiä ainekoostumuksia, joista ei ole täyttä kuvaa minkälaisia vahinkoja niistä on työntekijäin terveydelle, ja yhä enemmän ori'tulossa, koska jokainen yrittäjä haluaa tuoda markkinoille oman ja mielestään paremman tuotteen mitä toisella on.

Mutta yksi ala, jolla allekirjoittanutkin työskentelee, on autokorjaamoala, jossa vallitsevana tekijänä on häkä ja tämä juuri aiheuttaa piilosairautta. Ammattikunta, joka vuosikymmeniä joutuu työskentelemään alalla, jossa ainaisena työterveysvaarana on häkä, ei voi olla täysin työkyisenä nyt voimassa olevaan eläkeikänsä saakka, sillä erilaiset verisuoni- ja sydäntaudit astuvat kuvaan jo 40–50 vuotiaana.

SAK:n sosiaalipoliittisessa tavoiteohjelmassa mainitaan, että eläkeiän alentamiseen tässä yhteiskuntakehityksen vaiheessa tuskin on edellytyksiä, vaan olisi aluksi keskityttävä niihin työntekijäryhmiin, joilla on vaikeita ongelmia eläkeikänsä kanssa.

Mielestäni aina on edellytyksiä olemassa kunhan vain lähdetään reilusti liikkeelle. Eläkeiän alentamisesta on jo niin kauan puhuttu, että pitäisi lähteä sanoista tekoihin.

Mielestäni SAK:n pitäisi lähteä tutkimaan minkälaisia mahdollisuuksia eläkeiän alentamiselle olisi asteittain, jossa kaikki työntekijäryhmät olisivat tasavertaisia ja että SAK ryhtyisi tutkimusten perusteella toimenpiteisiin lainsäädännön saamiseksi asteettaiselle eläkeikärajan alentamiselle siten, että tämän vuosikymmenen aikana yleinen 60 vuoden eläkeraja olisi saavutettu. Työtapaturmatapauksissa, silloin kun pysyvä invaliditeetti todetaan, olisi SAK:n ryhdyttävä toimenpiteisiin niin, ettei tapaturman uhriksi joutuneen työntekijän tarvitse tehdä kaksi kertaa vuodessa valitusta vakuutus oikeudelle saadakseen korvauksen oikean invaliditeettiasteen mukaan ja kun tällaista menettelyä tapahtuu vuosimäärä, niin jossain on vika. Kokonaisuudessaan SAK:n esitys sosiaalipoliittiseksi ohjelmaksi periaatteessa tekstiltään on selvä, ja tarkoituksiperä ymmärrettävissä, mutta kunhan ei vaan kävisi niin, että sanat ovat paperilla mutta niitä vastaavat teot jäävät tekemättä — toivottavasti j näin ei käy, vaan ryhdytään sanoista tekoihin järjestelmällisesti, niin että työntekijät saavat turvallisuuden tunteen työturvallisuus-, sairaus- ja eläkepolitiikan suhteen.

Reino Koi vi st o (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! SAK:n yritysdemokratiamietinnön perusteluihin sekä nyt käsittelyn kohteena olevaan SAK:n tavoiteohjelmaan viitaten maamme talouselämässä tehtäviä päätöksiä ja toimeenpanoa valvoo pieni, mutta sitäkin vaikutusvaltaisempi pääomanomistajain luokka. Tämä miltei täysin poliittisen demokratian ulkopuolella oleva pääoman omistajain luokka käyttää valtaa yhteiskunnan elintärkeimmillä talouselämän alueilla ja vaikuttaa päätöksillään työelämässä kaikkeen mikä työtä tekevää ihmistä päivittäin koskee. Tämä vallankäyttö yksilöityy selvemmin työelämän piirissä vallitsevana poliittisena vallankäyttö-oikeutena, joka antaa työnantajalle pitkälle mahdollisuuden ottaa työhön ja erottaa työstä. Käytännössä tämä merkitsee hyvin suurta yhteis-

kunnallista vallankäyttöä, se on toisen ihmisen valtaa toisen alistamiseksi. Meistä jokainen on vuosien mittaan työelämässä joutunut kokemaan sen, että omistukseen perustuva vallankäyttö koetaan yleensä alitajajärjestelmäksi työelämässä. Kapitalismissa vastuu toisesta ihmisestä työelämässä määräytyy hyötynäkökohtien perusteella, siksi omistamiseen perustuva vapaus ilman vastuuta toisesta ihmisestä on johtanut arkipäivän työelämässä omistajan pakkovaltaan ja näin vapaus on vahvempien vapautta. Nykypäivän Suomessa demokratia halutaan ymmärtää myöskin työelämässä aikaisempaa laajemmin järjestelmäksi, joka lisää laitoksissa, organisaatioissa mahdollisuuksia osallistua entistä laajemmin päätöksentekoon ja tehtyjen päätösten täytäntöönpanoon ja sen jokapäiväiseen valvontaan. Näennäisdemokratialla ei enää työelämän uudistusvaatimuksia voida tyydyttää. Pyrkimykset pelastautua demokratian laajentamisesta tuotantokomitean tapaisilla elimillä, seurustelukerhoilla, ei enää tule onnistumaan. Jotta monet sekavat käsitykset tässäkin asiassa selviytyisivät, olisi ammattiyhdistysliikkeen riittävän selvästi osoitettava, ettei työpaikka- ja yritysdemokratian laajentamisen tavoitteissa ja sen kehittämisessä ole kysymys laisinkaan perusristiriitojen lieventämisestä tai niiden säätelystä tai hämärtämisestä. Kysymys on loppukädessä vallankäytöstä ja vallankäytön uusjaosta.

Ei riitä, että yleensä halutaan puhua varovaisen pyöreästi työpaikka- ja yritysdemokratian tavoitteista ja erilaisten elinten tarpeellisuudesta. Työläiset odottavat käytännöllistä päätöksentekovaltaa ja valvontaoikeutta.

Edellä periaatteelliseen tarkasteluun viitaten haluaisin todeta, että työpaikkatason käytännöllisen demokratian toteutus ei suinkaan ole hetkessä mahdollista eikä äkkivallankumouksellisuutta. Se on kamppailua osauudistuksista ja kun kapitalismin perusluonteen vallankäytön osalta hyvin tiedämme, on osauudistuksetkin kiskottava enemmän tai vähemmän pakolla ulos yksi toisensa jälkeen.

Ammattiyhdistysliikkeen on nyt nähtävä, että työnantajan ahkeruus tässä asiassa merkitsee nimenomaan demokratian kaappaamisen taktiikkaa. Tämän vastapainoksi ammattiyhdistysliikkeen on asetettava käytännölliset päätöksentekovaltaan liittyvät tavoitteensa.

Näennäisdemokratiaa ylläpitävien erilaisten yhteistyöelinten vastakohdaksi asetettakoon tavoitteiksi ammattiyhdistysliikkeessä luottamusmiestuvoston aseman ja oikeuksien määrittely työelämässä. Tämän neuvoston voisi muodostaa ammattiyhdistysliikkeen organisaatiossa olevat luottamusmiehet ja toimihenkilöiden piiristä samoin. Neuvostolle tulisi asettaa ensisijaisesti seuraavat tehtävät ja oikeudet työelämässä.

Ensimmäiseksi näkisin työhön oton ja työstä erottamisen. Työvoimaja henkilöpolitiikkahan on ollut perinteellisesti työnantajan valtaa, alistamiseen perustuvaa vallankäyttöoikeutta. Aikaisempaa voimakkaammin teknisen kehityksen myötä työntekijän asema työelämässä turvallisuuden osalta on riippuvainen yritystason ratkaisuista. Irtisanomiset, lomautukset ja siirrot koskettavat läheisesti työntekijäin turvallisuutta joka päivä. Turvallisuutta lisäävistä ratkaisuista on demokratian sisäänvienissä lähdettävä liikkeelle, tämä on mielestäni se ensimmäinen lähtökohta.

Toiseksi työntekijäin valitusmenettely tulisi toteuttaa niin, että työntekijä ei siinä vaarantaisi asemaansa. Yritysdemokratiaa kehitettäessä irtisanomisturva on kohotettava niin yksilön kuin kollektiivisen turvan osalta tasolle, joka estää työnantajan, edustajan yksinoikeuden työsuhteen päättämiseen.

Samoin oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että ammattiyhdistysliikkeen luottamushenkilöiden asema painostukselta ja muilta toimenpiteiltä myöskin valintakauden päättymisen jälkeen tulee turvatuksi.

Jos näissä kahdessa kysymyksessä kyetään määrittelemään mitkä ovat työntekijäin oikeudet päätöksentekoon ja valvontaan, niin tämän jälkeen voimme edetä hyvin monessa asiassa. Tässä on nähtävä, että ihmisen perusturva työsuhteen osalta on yritysdemokratian keskeisin tavoite.

Matti Vehviläinen (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokousoverit. Maamme tuotantoelämässä tapahtuu entistä voimakkaampaa keskittymistä. Eri firmojen välillä tapahtuu tuotantohaarojen jakoa, jossa voi käydä niin, että osia teollisuudesta lopetetaan ja tuotantosuuntaa muutetaan. Samoin fuusioiden yhteydessä lopetetaan kokonaisia laitoksia, ja usein käy niin, että työntekijät menettävät työpaikkansa paikkakunnille, joissa ei ole mahdollisuus saada ammattiaan vastaavaa työtä ja näin työntekijät jäävät vaille toimeentulomahdollisuuksia. Työntekijät ovat usein tehneet tuotantolaitoksessa työtä jopa kymmeniä vuosia, ja työnantajain vastuu loppuu Viimeisenä työpäivänä tehtaan portilla. Asiaa ei muuta se, että työnantajat tarjoavat työtä firman muilla paikkakunnilla olevilla työpaikoilla. Tämä on vain työnantajien käsien pesemistä vastuusta. Tiedetään varsin hyvin, ettei perheensä ja asuntonsa paikkakunnalle perustaneiden paikkakunnalta muutto ole niin yksinkertaista ilman jopa suuriakin taloudellisia tappioita. Esimerkiksi elintarvikeala on tunnetusti naisvoittoista, ja työpaikkansa menettäneen aviopuoliso voi olla vakinaisessa työpaikassa, jolloin perheenhuoltajan työpaikkansa jättäminen merkitsisi perheen menoa ojasta allikkoon. Samoin on lasten koulunkäynti jne.

Toimialarationalisointi merkitsee entistä suurempaa pääomien keskittymistä. Päätöksen teko tulee yhä harvalukuisempien käsiin. Ammattiyhdistysliikkeen, joka on työläisten etujärjestö, velvollisuutena on päättävästi valvoa myöskin rationalisoinnissa toimeentuloedellytysten turvaamista työntekijöille. Ei riitä yksin jo nykyisin voimassaolevat sosiaaliturvan muodot, kuten työttömyyskassan päiväraha ja eroraha, vaan tarvitaan aivan muunlainen turvamuoto yhä yleistyvälle tehtaiden lopettamisille.

Edellä esitettyjen työntekijöiden toimeentuloedellytysten turvaamiseksi esitän, että edustajakokous velvoittaisi tulevan SAK:n hallituksen valmistamaan sellaisen työnantajien kustantaman vakuutusjärjestelmän, jossa työpaikkojen lopettamisen tai rationalisoinnin johdosta työpaikkansa menettäville työntekijöille maksettaisiin täyttä palkkaa esimerkiksi kuuden kuukauden ajalta, jonka aikana työntekijä voitaisiin kouluttaa uuteen ammattiin tai sijoittaa omaa ammattiaan vastaavaan työhön.

Vilho Tiainen (Puuliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Ammattiyhdistysten ja työläisten oikeuksien peruskirjassa vuodelta 1945 todetaan koulutuksesta seuraavaa:

"Kaikille ihmisille on varattava samat sivistykselliset ja ammattikasvatukselliset mahdollisuudet." Kun tarkastelemme tilannetta tänään huomaamme, etteivät nuo 26 vuotta sitten asetetut tavoitteet ole vieläkään toteutuneet. Olemme edelleen tilanteessa, jossa yhteiskuntamme jäsenet ovat keskenään hyvin erilaisissa asemissa, kun on kysymys heidän mahdollisuuksistaan osallistua yhteiskuntamme tarjoamiin koulutusmahdollisuuksiin. Mitä pienempi koulutus ihmisellä on, sitä raskaampaa, pienipalkkaisempaa ja sivistyksellisiä virikkeitä vähemmän tarjoavaa työtä hän joutuu tekemään.

Tästä on seurauksena sellainen taloudellinen ja sosiaalinen asema, joka antaa heikot mahdollisuudet osallistua vapaaehtoiseen aikuiskoulutukseen. Tällaiset esteet on yhteiskunnastamme vihdoin pyrittävä poistamaan. Suurimpana tilanteeseen vaikuttavana syynä on kansantu-

lon epäoikeudenmukainen jakautuminen. Jos tilanne jatkuu edelleen sellaisena, että 40 % kaikista palkansaajista saa ainoastaan noin 11 % kaikista ansiotuloista, kun sen sijaan 20 % korkeimmin palkatuista saa reippaasti 50 % koko palkkatulojen määrästä, ei tarvitse ihmetellä mistä johtuvat työläisten huonommat koulutusmahdollisuudet. Ne johtuvat ratkaisevasti taloudellisista ja sosiaalisista seikoista.

Osallistumisen tiellä olevat esteet on tiedostettava ja pyrittävä ne erilaisin talouspoliittisin ja sosiaalipoliittisin toimenpitein poistamaan. SAK:n hallituksen esityksessä on tuotu hyvin esille ne puutteet, jotka aikuiskoulutuksen puutteellisuuteen ovat vaikuttaneet. Esityksessä nähdään taloudelliset esteet selvimpinä. Erityisesti huomio kiinnittyy siihen, että ay-liike on asettanut tavoitteekseen kahden viikon vuotuisen palkallisen kouluvapaan saamisen lakisääteiseksi oikeudeksi kaikille työntekijöille.

SAK:n tulisi harkita mahdollisimman tehokkaita toimenpiteitä näiden erittäin tärkeiden uudistusten toteuttamiseksi.

Työmarkkina- ja poliittisena painostusjärjestönä ay-liike joutuu ottamaan kantaa hyvin monissa ja vaikeissa kysymyksissä. Lisäksi sillä on oma kokonaisvaltainen ohjelmansa. Jotta ay-liike onnistuisi viemään hyvään loppuratkaisuun niitä tavoitteita, joita se on itselleen asettanut, täytyisi kiinnittää erityistä huomiota ammattiyhdistysliikkeen omaan koulutukseen. Ammattiyhdistysliikkeessä on ja siihen jatkuvasti liittyy paljon sellaisia jäseniä, joilla ei ennestään ole ollut siihen juuri mitään aatteellista tai muuta yhteyttä. Näiden peruskoulutukseen olisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Erityisesti ammattiosastojen luottamushenkilöt tarvitsevat entistä perusteellisemmat tiedot yhteiskunnasta ja työmarkkinapolitiikasta. Tämän vuoksi yhteiskunnallisilla aineilla tulisi olla keskeinen asema ay-liikkeen omassa koulutusohjelmassa. Järjestöopin monipuolisuudella päästään siihen, että järjestötoimintaan osallistuvista henkilöistä kasvaa taitavia ja vastuuntuntoisia luottamushenkilöitä ay-liikkeen riveihin.

Oli erittäin myönteistä, että työnantajat saatiin sopimuksella taloudellisesti tukemaan ay-koulutusta, joskin siinä on kyllä puutteitakin. Mielestäni kolmen kuukauden kurssi Pohjolan Opistolla olisi saatava työnantajien maksaman korvauksen piiriin, sillä muutoin monen on hyvin vaikeaa taloudellisesti hakeutua edellämainitulle kurssille.

Pahimpana, tekisi mieleni sanoa, [^] törkeimpänä, epäkohtana SAK:n koulutuspolitiikassa on se, että miltei kaikki SAK:n palkkaamat vakinaiset opettajat ovat sosialidemokraatteja. Tällainen on tilanne ainakin Pohjolan Opistolla. Saamieni tietojen mukaan Kiljavan opettajakunnasta ainoastaan yksi on kansandemokraatti. Tämä todettiin puutteeksi viimeksi pidetyillä Pohjolan Opiston kolmen kuukauden kursseilla, josta kurssin oppilaskunta lähetti yksimielisesti laatimansa julkilausuman SAK:n koulutusvaliokunnalle. Jos sellainen oppilaskunta, jossa sosialidemokraateilla oli selvä enemmistö, näkee asian yksimielisesti puutteena, niin kyllä SAK:n olisi jo vihdoin aika ruveta asian vaatimiin toimenpiteisiin, jotta tässäkin asiassa saataisiin edes jonkinlainen suhteellisuusperiaate toteutettua. Toivon, että SAK:n edustajakokous määrittäisi selvän kantansa asiaan.

Paavo Tala la (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.): Herra puheenjohtaja, hyvät toverit. Puheenvuoroni kohdistuu SAK:n sosiaalipoliittisen tavoiteohjelman kohtaan "ruokailu". Yhtyen siihen, mitä ohjelmakohdassa asiasta on sanottu, jätän lisäysehdotuksen työntekijäin ruokailuolosuhteista koskien uiko-, matka- ym. niihin verrattavissa töissä olevia työntekijöitä.

On työaloja ja alueita, joilla ei ole liittokohtaisilla neuvotteluilla saatu

aikaan muuta kuin mahdollisesti suosituksenomaisia lausumia.

Sen tähden pidän tärkeänä keskusjärjestön puuttumista asiaan, ottamalla tavoitteeksi lisäysehdotuksessa esille tulevan asiakohdan.

Noudattaen puheenjohtajan toivomusta ajankäytöstä esitän lisäysehdotuksen:

Työjärjestyksen kohta 19 b: SAK:n sosiaalipoliittiset tavoitteet. Lisäys kohtaan "Ruokailu":

Ruokailuolosuhteisiin tulee kiinnittää aivan erikoista huomiota. Työntekijäin käytettävänä tulee olla lämpimät tai lämmitettävät, olosuhteisiin sopivat ruokailusuojat ruokailua sekä tilapäistä oleskelua varten.

Tauno Kiuru (Valtion Työntekijäin Liitto Vaty r.y.): Ammattiyhdistysliikkeen viimeisen hajaannuksen aiheuttamista haitoista[^]johtuen ryhdyttiin ns. Wariksen komitean kautta tutkimaan mahdollisuuksia ammattiyhdistysliikkeen voimien kokoamiseen. Tavoitteena oli rinnakkaisliittojen ja rinnakkaissopimusten poistaminen työmarkkinaelämästä. Vuosia kestäneen neuvottelukauden jälkeen päädyttiin vuonna 1969 pidettyyn SAK:n ylimääräiseen edustajakokoukseen, jossa eheyttämisohjelma hyväksyttiin.

Oman liittomme, Valtion Työntekijäin Liitto Vaty r.y:n, entisen Suomen Työläisliitto r.y:n osalta se sisälsi sen, että Työläisliitosta muodostetaan Valtion Työntekijäin Liitto ja että Kemian Työntekijäin Liitto muodostetaan Työläisliitosta ja Yleis- ja erikoisalojen liitossa olevista kemianalan työntekijöistä ja että Tiemiesten Ammattiliitossa olevat tietöntekijät ohjataan Valtion Työntekijäin Liittoon. Muut Työläisliitossa olevat yksityisalojen työntekijät ohjataan teollisuusliittoperiaatteen mukaan alansa mukaan viiteen eri liittoon.

Valtion Työntekijäin Liiton perustaminen merkitsi teollisuusliittoperiaatteen mukaan myöskin sitä, että liitosta tulee Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY:n jäsenliitto, johon kootaan teollisuusliittoperiaatteen mukaan myöskin ne valtion palveluksessa olevat työntekijät, jotka ovat jäseninä niissä SAK:n jäsenliitoissa, jotka eivät ole VTY:n jäsenliittoja, pyrkien samanlaiseen järjestörakenteeseen kuin Ruotsissa on toteutettu. Tämä onkin tarkoituksenmukaista nimenomaan sen takia, kun yksityisalojen ja valtion työehtosopimusten yleistekstit poikkeavat oleellisesti toisistaan. Tällaisen järjestelyn kautta päästään tarkoituksenmukaiseen keskitykseen työntekijäin etujen valvonnassa ja samalla voidaan välttää ristiin ja päällekkäin menö työpaikoilla, joka nykyisin aiheuttaa erittäin suuria haittoja ja ristiriitaisuuksia järjestöväen keskuudessa, mikä ei ole kunniaksi ammattiyhdistysliikkeelle.

Myöskin VTY:n sisällä on tarkoituksena toteuttaa oma liittorajaselvityksensä, koska sielläkin on vielä samassa kentässä toimivia rinnakkaisia liittoja, ja yhdistää nämä liitot. Valtion Työntekijäin Liitto on puolestaan valmis neuvottelemaan Valtion Viranhaltijain ja Työntekijäin Liitto r.y:n kanssa liittojen yhdistämisestä aivan lähitulevaisuudessa, kun vaan sääntökysymykset ja muut siihen liittyvät asiat saadaan selvitettyksi. Liittomme toivoo, että VTY voi vielä tämän vuoden aikana selvittää oman osuutensa.'

Ammattiyhdistysliikkeen verrattain pitkän hajanaisuuden kauden jälkeen olisi olettanut, että sen jälkeen, kun eheyttämiskokous vuonna 1969 pidettiin, kaikki päätöksiä hyväksymässä olleet liitot myöskin pyrkisivät vilpittömästi rakentamaan palkkatyöntekijöille tarkoituksenmukaista ja voimakasta teollisuusliittoperiaatteelle rakentuvaan ammattiyhdistysliikettä. Näin ei valitettavasti vielä tänäkään päivänä asianlaita ole. On liittoja, jotka noudattavat silloin teollisuusliittoperiaatetta, kun se on niille edullista ja silloin ammattikuntaliittoperiaatetta, kun se on edullista, siis selvää kaksinaamaisuutta, jolla pidetään yllä riitaisuuksia työpai-

koilla ia luodaan huonoa ilmapiiriä ihmisten keskuuteen, josta ainakaan yksikään palkanansaitsija ei mitään hyödy. Päinvastoin se on häpeäksi koko ay-liikkeelle.

SAK:n 1969 pidetyssä eheyttämiskokouksessa hyväksytyn eheytyssopimuksen mukaisesti lähdettiin Suomen Työläisliitossa siitä, että se, mikä oli eheyttämissopimuksella sovittu, myöskin toteutetaan liittoa sitovana. Kun oli sovittu siitä, että Työläisliitosta muodostetaan Valtion Työntekijäin Liitto, ohjattiin kaikki yksityisalojen työntekijät omiin liittoihinsa, mitään murisematta. Niinpä Kemian Työntekijäin Liitto sai Työläisliitosta runsaat 9 000 jäsentä ja loput n. 400 jäsentä saivat muut liitot. Työläisliittoon jäi vajaat 7 000 jäsentä. Nykyisellä Valtion Työntekijäin Liitolla on edellä olevan perusteella oikeus edellyttää sitä, että myöskin muut liitot, joissa on jäseninä valtiolta palkkansa saavia jäseniä, nurisematta ohjaavat ne Valtion Työntekijäin Liiton jäsenyyteen. Näin on tähän asti menetellyt Tiemiesten Ammattiliitto, joka oli mukana perustamassa Valtion Työntekijäin Liittoa ja Suomen Maaseututyöväen Liitto Vesi- ja Metsähallituksen työntekijöitten osalta sekä Merimies-Unioni, joka on kehottanut TVL:n palveluksessa olevia lossareita siirtymään liittoomme. Muilla aloilla on vielä lähes kymmenen liittoa, joiden tulisi menetellä samalla tavalla.

Liittomme toivoo, että tämä keskusliiton edustajakokous antaa päätöksellään ohjeet siitä, että eheyttämissopimus viedään loppuun myöskin siltä osin kuin se on vielä avoinna ja että valtion työntekijät ohjataan teollisuusliittoperiaatetta noudattaen kaikista VTY:n ulkopuolella olevista liitoista VTY:n liittoihin. Liittomme toivottaa tässä suhteessa edustajakokoukselle menestystä ja hyviä päätöksiä.

Esitys SAK:n hallituksen järjestöpoliittiseen ohjelmaan:

että SAK:n hallituksen alaisuuteen perustetaan pysyvä sovitteluelin, jonka tekemät päätökset olisivat SAK:n jäsenliittoja velvoittavia.

Hilkka Tuominen (Kumi- ja Nahkätöyryäen Liitto r.y.): Naisten aseman korjaamiseksi tarvitaan naisten aktiivista toimintaa ammattiyhdistysliikkeessä, sillä naisten osuus ammattiliittojen päättävissä elimissä on hyvin pieni. Vaikka jäsenistössä on suhteellisen paljon naisia, niin heitä ei kuitenkaan ole liittojen edustajakokouksiin valituissa edustajissa eikä myöskään liittovaltuustoissa ja liittotoimikunnissa. Tämä naisten vähäinen osuus liittojen johtopaikoilla lienee seurausta vieläkin naista syrjivistä asenteista tässä yhteiskunnassa.

Työssä käyvät perheenäidit on raskaimmin kuormitettu, he ovat syrjityimmässä asemassa myös työelämän piirissä. Mahdollisuudet ovat hyvin pienet osallistua toimintaan, koska perheenäidin on huolehdittava lasten ja kodin tehtävistä, joiden myös katsotaan kuuluvan naisten tehtäviin. Naisilta ei odotetakaan, että he ottaisivat osaa ja vastuuta ammattiliseen järjestötyöhön.

Työssä käyvien naisten kannalta on hyvin tärkeää, että ammattiyhdistysliike taistelee koko voimallaan naisten syrjimyksen poistamiseksi.

Vanhoiden perinteiden mukaan työt jakautuvat naisten ja miesten ammatteihin. Yleisesti omaksuttu käsitys, että naisen ensisijainen luonnon järjestyksen mukainen tehtävä ja velvollisuus on uhrautua kodille ja lapsille, vaikeuttaa ketjureaktion omaisesti; esim. jo tyttönä naista valmennetaan perheenäidin rooliin, tulipa se hänestä tai ei. Työelämään valmentautumista pidetään ikäänkuin toisarvoisena asiana.

Työelämässä ammattitaidon puute merkitsee kuitenkin alempaa palkkausta, heikompia työnsaantimahdollisuuksia, vaikeuksia edistymisessä uralla, sairauden tai työttömyyden sattuessa pienempiä korvauksia, pienempiä eläke-etuja jne.

Vuoden alusta voimaan tullut työsopimuslaki edellyttää, että kaikkia

työntekijöitä tulee kohdella tasa-arvoisesti, mutta kuitenkin naiset saavat tuntea työpaikoillaan työnantajan taholta jatkuvaa syrjintää. Ammattiyhdistysliikettä tarvitaan — naisille on luotava samanlaiset edellytykset etenemiseen, ammattikoulutukseen, palkkaukseen kuin miehillekin.

Työsopimuksen 17 § edellyttää tasa-arvoista kohtelua työpaikoilla. Tasa-arvoisuuden saavuttamiseksi työelämässä on naistyöntekijälle taattava yhdenvertainen kohtelu sekä samanlaiset mahdollisuudet. Tämän pykälän kohdat vähimmäispalkoista tulee säilyttää muuttumattomina myöskin työehtojen osalta.

Tulee myös huomioida se, miten automatio ja rationalisointi vähentävät työpaikkoja. Tällöin täytyy ottaa huomioon uudelleen koulutus. Työnantajat ovat velvollisia myös kustantamaan ja kouluttamaan uudeen, työntekijät, jotka joutuvat pois rationalisoinnin ansiosta.

On todettava, että samapalkkaisuussopimuksen ratifiointista huolimatta ei sitä käytännössä toteuteta, vaan naisten palkat ovat vain 70 % miesten palkoista. Keskiansioiden vertailujen ohessa on osoitettavissa myös esimerkkejä siitä, miten täysin samanlaisissa tehtävissä miesten ja naisten palkkauksessa vallitsee eriarvoisuutta miesten hyväksi. On myös todettava nais- ja miestyöntekijöiden välillä se, että samapalkkaryhmän töissä on jo eri palkkaperusteet. Sitten heikon työllisyyskauden tultua naistyöntekijät ensimmäiseksi siirretään reserviin ilman kenenkään vastaan hangoittelua niin kuin luonnollisena tekijänä, koska perheenäidistä on kyse. Kun työvoimaa tarvitaan, heidät nostetaan kuin hyllyltä takaisin työn ääreen.

Vaatimus naisen vapauttamiseksi kaksoisroolistaan tulisi nousta kehityksen mukana naisen työtaakan helpottamiseksi. On luotava lastenpäivähoitolaitoksia, joilla turvataan perheenhuoltovelvoituksia. Täytyisi pyrkiä siihen, että yhteiskunta huolehtisi lastenpäivähoitopaikoista, koska nuorilla perheenäideillä ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia saada lastansa päiväkoteihin. Elinkustannukset ovat nousseet niin korkealle, ettei nuoret perheet pysty muuhun kuin turvautumaan näihin yhteiskunnallisiin lastenpäiväkoteihin. Näitä lastenpäivähoitopaikkoja tulisi rakentaa jokaiseen asutustaajamaan, että jokaisella työssä käyvällä perheellä olisi mahdollisuus saada lapset näihin koteihin.

Myös eläkeikärajan alentaminen tulee olla lähiajan tavoitteena, mutta se ei saa olla työllisyyttä edistävässä tarkoituksessa, vaan sen täytyy perustua ihmisen oikeuteen ansaitsemaansa eläke-etuun.

Naisen rooli on tullut yhteiskunnassa merkittäväksi suuressa määrin siksi, että heidän osuutensa yhteiskunnallisessa tuotannossa ja kulttuurissa on jo suuresti kasvanut. Mutta se on kuitenkin vielä puolinen, sillä yhteiskuntaa muuttavana tekijänä nainen ei vielä osallistu ratkaisuihin riittävän tehokkaasti. Kun kuitenkin kyvystä ja lahjoista ei ole puutetta, ei naisilla pitäisi olla mitään syytä taka-alalle jättäytymiseen.

Kehityksen vauhdittaminen yhteiskunnallisella alalla on naisten ja miesten yhteinen asia — onhan tasa-arvoisuus ja demokratia yhteinen tavoite.

Liisa Hautala (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto): Hyvät toverit! SAK:n hallituksen esitys SAK:n nuorisopoliittiseksi ohjelmaksi toteaa aivan oikein, ettei 1970-luvun merkittävin ristiriita kulje nuorten ja vanhojen välillä. Luonnollisesti nuorten ja vanhojen katsomuksissa voi olla eroavaisuuksia, mutta nämä erot johtuvat viime kädessä yhteiskunnallisista ristiriidoista, ennen kaikkea luokkaristiriidoista. Totta on myös se, että luonnos nuorisopoliittiseksi ohjelmaksi sisältää paljon myönteistä, joskin selvästi on nähtävissä kiireellisen työn jälki. Useat

kohdat ohjelmaluonnoksessa kaipaavat täsmennyksiä ja erittelyn, erityisesti yhteiskunnallisen erittelyn syventämistä. Toisaalta voidaan melko helposti havaita ohjelmaluonnoksen sisältävän tiettyä hämäryyttä, jopa peittelyä sen käsitellessä kapitalistisen yhteiskunnan perusristiriitaa; työn ja pääoman välistä ristiriitaa ja keinoja tämän ristiriidan poistamiseksi.

Nuorison määrällinen kasvu ay-liikkeessä, työläis- ja opiskelevan nuorison välisten suhteiden kehittäminen, ammatillisen ja poliittisen työväenliikkeen yhteistyön kehittäminen nuorison erityisongelmien kohdalla — kaikki nämä ja useat muut kysymykset vaatisivat pitkällistä keskustelua jota tämän kokouksen puitteissa ei ole mahdollisuutta käydä. Ohjelmaluonnoksen suppeuden takia nämä kysymykset eivät myöskään tule siinä riittävällä tavalla huomioiduksi. Ajan niukkuus pakottaa meidät keskittymään siis itse niihin kysymyksiin, jotka nousevat esille itse ohjelmaluonnoksen pohjalta. Tarkoitukseni on eritellä SAK:n hallituksen esitystä työväenluokan maailmankatsomuksen pohjalta — tuleehan itse ohjelmaluonnoksessakin epäsuorasti esille pyrkimys pitää fah-tokohtana työväenluokan arvomaailmaa, työväenluokan maailmankatsomusta.

Ohjelmaluonnoksen erittely kapitalismin kehityksen nykyisestä vaiheesta — valtiomonopolistisesta kapitalismista — ei ole riittävä. Käsitykseni mukaan valtiomonopolistisen kapitalismin oleellisen puoli on ohjelmaluonnoksessa tyystin unohdettu. Valtiomonopolistiselle kapitalismille ei ole ominaista ainoastaan valtion ja monopolien yhteenkietoutuminen, vaan myös valtion alistaminen monopoleille. Kapitalismin nykyisen kehitysvaiheen aikana sekä talouselämän että poliittisen elämän kaikki avainasemat ovat monopolipääoman suoranaudessa valvonnassa. Tässä yhteydessä ohjelmaluonnos toteaa myös seuraavasti: "Vain tällä tavoin voidaan päästä eroon tuotantotapaan, kapitalismin kuuluvista haitoista ja voidaan luoda edellytyksiä sellaiselle tuotantotavalle, joka palvelee koko kansantalouden ja koko kansan tarpeita" (s. 112). Nähdäkseni mm. tässä kohdassa tulee esille tietynlainen peittelevä suhtautuminen työväenluokan päämäärään, kapitalismin kukistamiseen, kapitalistisen tuotantotavan hävittämiseen. Kapitalismin epäkohdat voidaan hävittää vain hävittämällä kapitalistinen tuotantotapa ja sen perusta; tuotantovälineiden yksityinen omistus. Ohjelmassa on sanottava suoraan ja kiertelemättä: Me vaadimme perustuotantovälineiden siirtämistä yhteiskunnalliseen omistukseen, kansan valvontaan. Tämä toimenpide ja vain se mahdollistaa sellaisen tuotantotavan synnyn, joka "palvelee koko kansantalouden ja koko kansan tarpeita".

Ohjelmaluonnos käsittelee myös koulutuspolitiikkaa, joskin sitäkin liian yleisesti. Ymmärrän hyvin, ettei kaikkea koulutuksen alalla tapahtuvaa voida kirjata SAK:n nuorisopoliittiseen ohjelmaan, mutta tästä huolimatta mm. vertailu yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten maiden välillä koululaitoksen tarjoamien mahdollisuuksien suhteen olisi aiheellista. Vertailu esim. Neuvostoliitossa toteutetun koululaitoksen ja toisaalta Suomen uuden peruskoulujärjestelmän välillä osoittaa kiistattomasti Neuvostoliiton koululaitoksen paremmuuden. Nykyistä ponnekkaammin SAK:n nuorisopoliittisen ohjelman on vaadittava mm. koulutuksen sisällön uudistamista, sillä ilman tätä koululaitoksessa peruskoulu-uudistuksen myötä tapahtuva uudistus jää vain koulun puitteiden, sen muodon uudistukseksi. Tietenkin tämäkin on osaltaan lisäämässä työtätekevien piiristä lähteneiden nuorten koulutusmahdollisuuksia, ja sen takia me suhtaudumme peruskoulu-uudistukseen myönteisesti. Toteamme vain, ettei se pelkästään ole riittävä.

Omituinen on kappale, joka alkaa sanoilla: "Nuorten asema työelämässä sisältää joukon erityispiirteitä". On totta, että työympäristön päi-

ne vaikuttaa nuorten vapaa-ajan käyttöön, mutta nuorison ohjaaminen muuhun kuin kaikkein ensiarvoisirripaan tehtävään, on ohjaamista vakasuuntaan. Näkemykseni mukaan lentopalloilu, retkeily, kaikenlainen pelleily, palloilu ja pulloilu eivät voi olla ammatillisen liikkeen nuorison ensisijaisen huomion kohteena. Tehtävämme on ohjata nuoriso yhteiskunnallisten kysymysten pariin. Selvää tietenkin on, että retkeilyä, palloilua jne. ei saa unohtaa. Niidenhän avulla voidaan tietenkin saada yhteys laajoihin nuorisjoukkoihin. Mutta tämä toiminta ei saa jäädä nuorisotoiminnan ainoaksi muodoksi.

Tässä yhteydessä on syytä erityisen voimakkaasti korostaa työläisnuorison ja radikalisoituneen opiskelijanuorison välisten suhteiden kehittämistä. Nykyään jo suuri osa opiskelijoista ymmärtää kuuluvansa työ-
tätekeviin. He eivät enää ole osa yhteiskunnan etuoikeutettua ryhmää. Yhä useampi heistä kuuluu valmistuttuaan työtätekevien riveihin. Yhteisrintaman luominen työläis- ja opiskelevan nuorison välillä kehittyi jo tämän vuoden alun lakkoaallon aikana myönteisesti. Eri ammattiosastojen nuorisosaostojen tehtävänä käsitykseni mukaan on niiden muotojen löytäminen, jolla tämä yhteistyö mahdollistuu. Näitä suhteita on aktivoitava kaikin mahdollisin keinoin. Samalla on varotettava kai-
kista niistä, jotka pyrkivät tavalla tai toisella iskemään kiilaa työläis- ja opiskelevan nuorison välille.

Vaikka ohjelmassa useaan otteeseen, jopa varsin korostetustikin tulee esille kapitalistisen yhteiskunnan luokkajako, ei tätä luokkajakoa, yhteiskunnan luokkarakennetta kuitenkaan ole otettu aina riittävällä tavalla lähtökohdaksi eriteltäessä yhteiskunnallista kehitystä. Tämä tulee esille mm. käsitellessä työvoimapolitiikkaa. Ohjelmaluonnos puhuu "järkevistä työvoimapolitiikasta", "kasvukykyisistä keskuksista" jne. Jos "järkevällä työvoimapolitiikalla" tarkoitetaan työväenluokan ja työtätekevien etujen mukaista työvoimapolitiikkaa, niin hyvä on. Mutta on korostettava, ettei pelkkä puhuminen "järkevistä työvoimapolitiikasta" riitä. Kysymys on aina, kenen kannalta "järkevää", työtätekevien vai kapitalistien. Sama luokkalinjan puute tulee ohjelmassa esille paikka paikoin. Mm. koulutuksen suunnittelussa luokkalinjan puute tulee esille. Ohjelmaluonnos toteaa mm.: "Koulutuksen suunnittelun tulee tapahtua läheisessä yhteistyössä työvoima- ja talouspoliittisen päätöksenteon sekä työmarkkinajärjestöjen kanssa". Näkemykseni mukaan työväenluokan maailmankatsomuksen mukaista on pyrkiä kaikin mahdollisin tavoin eristämään STK kaikilla yhteiskuntaelämän eri aloilla, niin myös koulutuksessa. Tallahan hetkellä juuri STK valitettavasti ohjaa koulutusta melko pitkälle. Koulutus, joka ottaa huomioon ei ainoastaan liiketaloudelliset periaatteet ja työvoimatavaran mahdollisimman halvan koulutuksen vaan ihmisen kaikinpuolisen ja laaja-alaisen kehittämisen, on mahdollista vasta silloin, kun kapitalistien määräysvalta koulutuksessa on murrettu.

Lopuksi vielä muutama sana yhteistoiminnasta ja kansainvälisestä toiminnasta. Yhteistoiminnan alueella on pyrittävä suurempaan konkreettisuuteen. On pyrittävä konkreettisiin toimintaohjelmiin, joiden puitteissa sekä poliittisen että ammatillisen työväenliikkeen nuoriso voi tehokkaasti käydä lujittamaan ja laajentamaan demokraattisia oikeuksiaan. Tällainen ohjelma olisi mahdollista laatia yhteistyössä esim. Suomen Demokraattisen Nuorisoliiton, Suomen Sosialistisen Nuorisoliiton, Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliiton ja SAK:n kanssa. Kansainvälisen osan johdosta on syytä vain lyhyesti todeta, että niiden osapuolten lyhyt määrittely, joidenka kanssa kansainvälisellä tasolla ollaan tai pyritään olemaan yhteistyössä, olisi syytä mainita. Erityisen välttämätöntä on, että tähän kohtaan tulee maininta yhteistyöstä ja

sen kehittamisestä Suomen ja Neuvostoliiton työtätekevän nuorison välillä.

Nuorten asema SAK:ssa ja yleensä demokratian kaikinpuolinen kehittäminen itse SAK:n puitteissa antavat takuun siitä, etteivät ohjelmat jää vain kirjalliseksi muistomeriksi, vaan että ne myös tulevat toteutetuiksi. Nämä esitetyt huomautukset eivät tietenkään kata koko ohjelma-luonnoksen puutteita. Parannuksia, mikäli ohjelmasta aiotaan tehdä hyvä, on tehtävä paljon.

Keijo Niittoaho (Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.): SAK:n hallitus on esittänyt kokoukselle monia merkittäviä järjestön ohjelmatavoitteita koskevia ehdotuksia. Eräs tärkeimmistä on epäilemättä sosiaalipoliittinen ohjelmaehdotus. Tämän ohjelmaehdotuksen eläkepoliittisessa osassa käsitellään varsin monitahoisesti työntekijäin eläkelainsäädäntöä, kuitenkin ensisijaisesti yksityissektorin eläketurvaa sääntelevien työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain ja yrittäjäeläkelakien kannalta. Varsin ymmärrettävää on, että yksityisen sektorin työeläkelakeihin on ohjelmaehdotuksessa kiinnitetty pääpaino, koska näiden eläkkeiden tasollinen jälkeenjääneisyys julkisen sektorin, sekä valtion että kuntien maksamiin eläkkeisiin on erittäin tunnettu tosiasia. Vaikka yksityisen sektorin eläketurvassa on erittäin merkittäviä puutteita, ei niiden varjoon kuitenkaan sovi jättää eräitä julkisen sektorin eläkkeitä koskevia periaatteellisia kysymyksiä. Nykyaikaisen eläketurvan kenties keskeisin periaate on koskemattomuusperiaate, jonka mukaan eläke on osa työntekijän palkkaa, mitä häneltä ei voida ottaa pois, vaikka hän vaihtais työnantajaa. Julkisella sektorilla eläketurvan kenties pahin puute on tämän periaatteen vaillinaisen soveltaminen. Julkisella sektorilla näet koskemattomuusperiaate on voimassa vain vähimmäis- eli peruseläketurvan osalta ja valtioon tai kuntaan virka- tai työsuhteessa oleva työntekijä saattaa kärsiä erittäin tuntuvia eläkeoikeuden menetyksiä, jos hän myöhemmin ikävuosinaan siirtyy pois julkisen työnantajan palveluksesta yksityiselle työnantajalle, vaikkapa työn loppumisen vuoksi. SAK:n hallituksen sosiaalipoliittisessa ohjelmaehdotuksessa ei tähän perustavaa laatua' olevaan kysymykseen ole lainkaan kiinnitetty huomiota, vaikka se olisi välttämätöntä.

Yleisarvosteluna ohjelmaehdotuksesta voidaan myös esittää se, että se jättää kansaneläkkeen ja työ- ja virkaeläkkeiden tehtävämäärittelyn liian häilyväksi. Pääpaino eläketurvan kehittämisessä olisi työntekijän ja rukkaskirkamiehen kannalta arvioiden asetettava työ- ja virkaeläkejärjestelmien puolelle ja kansaneläkkeelle annettava vain täydentävä, toissijainen tehtävä. Tällöin työntekijäin eläketurvan kehittämisessä päästäisiin siihen, että palkansaajan eläketurvan kehittäminen lähes kokonaisuudessaan voitaisiin hoitaa työ- ja virkaehtoneuvottelujen puitteissa työnantaja- ja työntekijäosapuolten kesken eikä tehtävät ratkaisut jäisi riippumaan ulkopuolisten usein myös asiaa tuntemattomien tahojen päätöksistä ja mielenaihteluista. Miten tehokkaasti tällä tavoin voidaan kehittää työntekijöiden ja viranhaltijoiden eläketurvaa, siitä antaa parhaan todistuksen työeläkejärjestelmän piirissä 1960-luvulla tapahtunut voimakas kehitys, joka on ensisijaisesti johtunut työmarkkinajärjestöjen toimenpiteistä. Nämä tavoitteet olisi SAK:n sosiaalipoliittisessa ohjelmassa lausuttava riittävän selvästi julki.

Elli Eerola (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Ammattiyhdistysten ohjelman tavoitteena täytyy olla se, että jokaisella yksilöllä riippumatta sukupuolesta on samanlaiset käytännölliset mahdollisuudet saada koulutusta, olla mukana työelämässä sekä että molemmilla on

samanlainen vastuu lasten kasvatuksesta ja kotitöistä, jos on kysymys perheenhuoltovelvollisuuksia omaavista.

Jotta sama-arvoisuus näissä kysymyksissä, lähinnä niissä, mitä on mainittu tässä ammattiyhdistysnaisten lähiajan tavoiteohjelmassa saavutetaan, tarvitaan radikaalisia muutoksia syvälle juurtuneissa perinteissä sekä miesten että naisten keskuudessa ja toisaalta yhteiskunnan taholta tarvitaan tekoja, jotka vähentävät sukupuolesta johtuvia tasa-arvon puutteita.

Tasa-arvoisuus ei tarkoita "yhtä monta miestä ja naista tarvitaan" ajattelua, vaan kun tasa-arvoisuudesta on kysymys, on kysymys siitä, että kaikille on suotu mahdollisuus koulutukseen, työhön ja taloudelliseen ja poliittiseen päätöksen tekoon riippumatta sukupuolesta. Ammattiyhdistysliikkeessäkin naiset ovat aliedustettuina päättävissä elimissä. Hyväntahtoinen taputus pääläelle, viittaus siihen, että onhan naisten osuus kasvanut esim. täällä kokousedustajien keskuudessa verrattuna edelliseen kokoukseen ei riitä, kun tämä edustus ei kuitenkaan vastaa naisten määrää ammattiyhdistysliikkeessä.

Viisaita sanoja on kirjoitettu naisen ja* miehen asemasta yhteiskunnassa yleensä. Nyt tarvitaan vain käytännön toimenpiteitä näiden viisaiden sanojen toteuttamiseksi.

Puhtaan taloudellisenkin ajattelun kannalta on järjetöntä eristää naiset työvoimaresrssiiksi edes silloin, kun työllisyystilanne maassa on heikko. Esim. työpaikallani, kun tulee pakkolomautuksista kysymys, niin kukapa muu kuin pienipalkkaisin nainen ensimmäisenä lomautetaan tai erotetaan. Tämä koskee myös niitä naisia, jotka joutuvat yksin kantamaan perheenhuoltovelvollisuudet.

Tässä maassa on naisten yksinään huoltamia perheitä noin viidennes kaikista perheistä.

Ammattiyhdistysnaisten lähiajan tavoiteohjelmassa puututaan moniin tärkeisiin kysymyksiin, eikä näiden kaikkien korostaminen ole kokouksen ajankulua ajatellen paikallaan. Metallinaisten tilaisuuksissa on kuitenkin erityisesti korostettu paitsi samapalkkaisuuskysymyksen toteuttamista käytännössä myös kunnallisten palvelujen kehittämistä. Kodinhoitoapua, palvelutalojen rakentamista on korostettu, sekä sitä ettei niitä ryhmiä, jotka eivät ole tuottavia ja tehokkaita tämän yhteiskunnan mittapuiden mukaan, pidä syrjiä, tarkoittaa siis lähinnä naisia, mutta myös vanhusten erillisryhmää.

Hilkka Päivärinta (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Rationalisointi pyrkiessään parhaisiin mahdollisiin taloudellisiin ratkaisuihin on unohtanut ihmisen, joka työtä suorittaa. Ihminen ei sopeudu ruumiillisilta ja henkisiltä ominaisuuksiltaan äärimmäisen pitkälle menevään rationalisointiin, tähän muun muassa puheenjohtaja Hämäläinen yleispoliittisessa puheessaan viittasi. Työt lähinnä vaihteellisuudessa ovat yksitoikkaisia ja ruumiillisesti kevyitä, mutta vaativat jatkuvaa valppautta. Nämä työt aiheuttavat usein henkistä väsymystä ja ylläsitumista. Lisäksi nämä ovat töitä, joita naiset pääasiassa suorittavat ja henkinen ylläsituneisuus jatkuu työn jälkeen kotona. Tilannetta ei paranna se, että sanotaan, naisen paikka on kotona. Ratkaisu on löydettävä töiden mielekkäällä järjestelyillä, käyttäen lepotaukoja tehokkaasti, vaihdellen työntekijöitä työsuorituksesta toiseen, suorittamalla tehokkaita tutkimuksia töiden rasittavuustekijöistä myös henkisellä alalla. Työnlukituksen tuloksena ei myöskään saa olla se, että naisille jaetaan alhaisimman pistearvon työt, joissa myös palkkaus on pienin ja että vedotaan naisten näppäryyteen suorittaa yksitoikkaisia töitä. Työnjaossa on myös noudatettava tasapuolisuutta, jotta SAK:n hallituksen esityksessä rationalisoinnista mainittu kanta samapalkkaisuudesta myös to-

teutuu. On hyvä, että ammattiyhdistysliikkeellä on oma rationalisointi-ohjelmansa aikana, jolloin työntutkimus- ja työluokitusmenetelmät kehittyvät, jolloin ihmisestä aiotaan viimeinenkin pisara puristaa. Mutta tämän ohjelman valvomisessa on erityisesti korostettava myös työnantajapuolen vastuuta työntekijäin työsuojelussa.

Maire Jukola (Kemian Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. SAK:n sosiaalipoliittisessa tavoiteohjelmassa ilmeisesti aivan oikein todetaan, että naisten osuus työvoimastamme on Euroopan korkeimpia. Selvittämättä kuitenkin ainakin tässä ohjelmassa on jäänyt, miksi näin on asian laita.

Ovatko naiset se halpa ja kiitollinen, aina käytettävissä oleva työvoimareservi, jota työnantajan on äärimmäisen helppo käyttää hyväkseen, koska miehet — anteeksi vain — eivät vielä milloinkaan, lukuunottamatta toveri Kosken tämänpäiväistä puheenvuoroa, tähän mennessä ole tunteneet todellista kiinnostusta naisten sama-arvoisuutta tai samapalkkaisuutta kohtaan. Kun tämän kokouksen eräänä keskeisenä asiana on käsitelty SAK:n sosiaalipoliittinen tavoiteohjelma, tuntuu hieman ihmeelliseltä, että eräitä yleisluontoisia ja tärkeitä sosiaalipoliittisia ongelmia on liitetty naisten lähiajan tavoiteohjelman yhteyteen. Tällaisia kysymyksiä ovat mm. työllisyyttä edistävä ammattikurssitoiminta, vanhusten avohuolto, lasten päivähoito, kunnallinen kodinhoitotoiminta, perhesuunnittelu ja naisten ja miesten samapalkkaisuuskysymykset, aivan kuin edellä mainitut asiat eivät olisikaan sitä suuruusluokkaa olevia kysymyksiä, että niitä olisi ollut tarpeellista käsitellä SAK:n sosiaalipoliittisen tavoiteohjelman yhteydessä, vaan toisarvoisia asioita, joiden parissa naisilla on aikaa näperrellä. Kuitenkin mm. työllisyyttä edistävään ammattikurssitoimintaan on pesiytynyt epätterveitä ilmiöitä, joihin koko ay-liikkeen tulisi kiinnittää vakavaa huomiota.

Ei ole suinkaan harvinaista, vaan pikemminkin säännönmukaista, että työttömien hädänalaista asemaa hyväksi käyttäen koulutetaan erityisesti naispuolista työvoimaa aloille, jotka vanhastaan ovat kuuluneet ns. matalapalkka-aloihin. Joskus tuntuukin, kuin juuri tällä sektorilla työnjako olisi viety huippuunsa: kunnat rakentavat teollisuushallit ja kunnallistekniikan, valtio syöttää porkkanaa verohelpotusten muodossa ja kouluttaa työvoiman, työntekijä on iloinen saadessaan edes jonkinlaisen työpaikan, vaikkapa pienemmälläkin palkalla, ja yrittäjä käärii voitot taskuunsa.

Ammattikurssitoimintaa olisikin ensisijassa ohjattava sellaisille aloille, jotka takaavat työntekijöille mahdollisimman pitkäaikaisen ja vähintään kohtuullisen toimeentulon.

Työturvallisuus ja -terveyskysymys ei todellakaan, niin kuin esityksessäkin todetaan, ole mikään naisten erityisongelma, vaan mitä suurimmassa määrin sekä miesten että naisten asia, mutta koska esityksessä erityisesti mainitaan liike- ja palvelualojen työntekijäin terveydelliset ongelmat, ei voida unohtaa sitä tosiseikkaa, että mainittujen alojen työntekijät työskentelevät poikkeuksellisen altistettuina erilaisille virusten aiheuttamille kurkku-, nenä- ja hengityselinten sairauksille. Liikeapulaisten ammattitautina pahimpina epidemiakausina voidaan pitää influenssaa. SAK:n ja alan erikoisliittojen olisikin kiinnitettävä erityistä huomiota, siihen, miten ao. työntekijöitä voitaisiin entistä tehokkaammin suojella tämän tapaisilta terveydellisiltä vaaroilta. 60 cm leveä myymälätiski, joka useimmiten on ainoa työnantajan kustantama suoja, ei yksin anna työntekijälle riittävää suojaa.

Sopinee tässä yhteydessä myöskin kysyä: Eikö tässä maassa olekaan miespuolisia vanhuksia tai lapsia, jotka tarvitsevat yhteiskunnan tukea ja ammattiyhdistysliikkeen toimenpiteitä asemansa turvaamiseksi? Ai-

noastaan naistenko tehtäviin kuuluu järkevän perhesuunnittelun ja -valistustyön tekeminen? Voitaneen myös kysyä: Mitä se mies sillä aikaa tekee, kun nainen tekee perhesuunnittelmaa?

Kun kymmenen minuutin puheenvuoroon yrittää sulloa kaiken sen, mikä on ammattiyhdistysnaisen tämän hetken ja lähitulevaisuuden ongelmana, tuntee olevansa ylivoimaisen tehtävän edessä, ja esityksestä tulee pakostakin hajanainen ja pintapuolinen huitaisu ilmaan.

On kuitenkin asia, joka miltei säännönmukaisesti liittyy kuvaan silloin, kun puhutaan naisesta työelämässä. Se on lastenhoitokysymys. Lastenhoidon järjestämisen yhteiskunnan suorittamana palvelumuotona silloin, kun äiti käy ansiotyössä pitäisi olla itsestään selvä asia, yhtä selvä kuin sekin, että työnantaja tavalla tai toisella velvoitettaisiin ottamaan osaa hoitokustannuksiin. Tällaiset palvelut, niin kuin SAK:n hallituksen esityksessäkin todetaan, eivät suinkaan koidu ainoastaan naisten aseman helpottamiseksi, vaan koko perheen hyväksi. Unohtaa ei sovi myöskään sitä hyötyä, minkä työnantaja saa mainitunlaisesta yhteiskunnan tarjoamasta palvelusta.

Sosiaalipoliittisessa ohjelmassa tehdyn esityksen, jossa lakia lastentarhain valtionavusta olisi muutettava siten, että valtio entistä enemmän ottaisi osaa lasten päivähoitopaikkojen rakentamis- ja ylläpitokustannuksiin, pitäisi saada työnantajienkin varaukseton kannatus, turvaisihan tämä jatkossakin entistä paremmat mahdollisuudet hyötyä halvasta naispuolisesta työvoimasta. Tätä taustaa vasten tuntuukin erittäin hienotunteiselta, etten sanoisi kainolta, ohjelmaluonnoksessa esitetty toivomus, että olisi suoritettava tutkimus, mitä mahdollisuuksia työnantajilla olisi järjestää lasten päivähoitopaikkoja omien työntekijöitensä tarpeisiin. Jos työnantajan mielipidettä tässä asiassa kysytään, niin mitenkä luulette olevan niiden mahdollisuuksien? Ehkäpä sittenkin tarokituksenmukaisinta olisi pyrkiä korottamaan työnantajalta perittävää sosiaaliturvamaksua ja käyttää näin kertyviä varoja lastenhoitopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitokustannusten peittämiseen.

Jos taas lähdetään sille tielle, että työnantajat velvoitetaan huolehtimaan omien työntekijöidensä lasten päivähoitotarpeen tyydyttämisestä huomioon ottaen myös vuorotyöntekijät, on samalla huolehdittava myös siitä, ettei tämä johda entistä suurempaan perheenhuoltaja-asemassa olevan naistyövoiman syrjintään.

Jo vuosikymmenien ajan on puhuttu naisten ja miesten samapalkkaisuuden toteuttamisesta, ja mm. Suomi useimpien kehittyneiden teollisuusmaiden tapaan on ratifioinut kansainvälisen työjärjestön tätä asiaa koskevan suosituksen. Työehtosopimuksista on poistettu naisten ja miesten eriarvoisuutta merkitsevät kohdat sekä naisten erityiset palkkaryhmit.

Tämä ei kuitenkaan ole muuttanut sitä tosiasiaa, mikä SAK:n hallituksen esityksessäkin todetaan, että edelleen on olemassa naisten aloja ja miesten aloja ja näistä naisten alat ovat ehdottomasti kehnoimmin palkattuja. Erityisen selvänä tämä ero näkyy ns. alempien sosiaalikerosten keskuudessa, jossa lasten koulutusmahdollisuudet vielä tänäkin päivänä ovat suhteellisen rajoitetut. Suuri osa työläisperheen tytöistä käy ainoastaan 8-vuotisen kansakoulun, hyvällä onnella saattaa päästä ammattikouluun, vain hyvin harvat yltävät ylioppilaslakkiin. Näillä eväillä ei vielä paljon ammattia valita.

Niin paljon kuin puhutaankin ammatinvalinnasta ja ammatinvalinnanohjauksesta, eivät työläisperheiden lapset, eivät varsinkaan tytöt vielä tänäkään päivänä voi valita ammattiaan, vaan työelämään hakeudutaan vielä liian monessa tapauksessa pelkän sattuman ja onnen varassa. Useissa tapauksissa työpaikka on otettava sieltä, mistä sen sattuu saamaan.

Lopuksi esittäisin kainon toivomuksen, sillä eiväthän naiset koskaan ole tottuneet mitään vaatimaan, nimittäin, ettei seuraavaa SAK:n edustajakokousta varten enää tarvitsisi laatia eri ohjelmaa miehiä varten ja eri ohjelmaa naisia varten ja eri ohjelmaa nuoria varten, vaan että voitaisiin laatia vain yksi yhteinen sosiaalipoliittinen ohjelma, jonka kaikki tuntisivat omakseen. Kiitoksia.

Kauko Suhonen (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. SAK:n periaateohjelman valmistuminen ja sen käsittely tässä kokouksessa on todettava myönteisenä ja järjestömme kehityksen kannalta välttämättömänä. Täällä Elintarvikeliiton Sund kosketeli puheenvuorossaan kansainvälisen työnjaon tärkeyttä ja esitti siitä koko joukon hyviä perusteluja. Kansainvälinen työnjako on pääoman osalta toteutettu ja se toteutuu kiihtyvällä vauhdilla. Sillä on hyvin selvät tavoitteet. Pääoma ei suinkaan hakeudu sinne, missä on siitä kovin puute, vaan se taatusti ja erehtymättömällä varmuudella siirtyy sinne, missä sillä on paras tuotto. Ei kai kukaan kuvittele, että esim. ruotsalaiset tekstiiliyritykset tulevat maahamme auttamaan meitä työllisyyden hoitamisessa, vaan siksi, että meillä alan heikosta järjestäytymisasteesta johtuen on tässä teollisuudessa alhainen palkkataso ja toiseksi siksi, että meidän kunnallispoliittikkomme ovat valmiit antamaan ulkolaiselle yrittäjälle valmiiksi rakennetut teollisuushallit, myöntämään verohelpotukset, kouluttamaan sille työvoiman ja joka suhteessa näitä yrittäjiä pajaamaan niin, että aivan ällöttää. Jos kotimaiselle yrittäjälle tarjotaan samat edut, niin luulenpa löytyvän yrittäjiä omastakin takaa. Nämä yrittäjät saapuvat maahamme riistämään työvoimaa ja viemään saamansa ruhtinaalliset voitot johonkin toiseen aliekehittyneeseen maahan.

Keskusjärjestön hajaannuksen vuosina oli pohjoismainen yhteistyö melko lamassa keskusjärjestötasolla. Yhteyksiä pidettiin liittotasolla, mutta siinäkin suhteessa Riittojen aktiivisuus oli heikko. Nyt SAK:n koottua voimansa tulisi keskittyä tämän kansainvälisen yhteistyön hoitamiseen täydellä teholla. Työläisten vaatimukset tulee mitoittaa ainakin pohjoismaissa >sitä, että maasta toiseen vapaasti liikkuva saalistushaluinen pääoma ei voi käyttää työläisten hajanaisuutta ja yhteistyön puutetta hyväkseen. Pohjoismaisten keskusjärjestöjen on luotava pysyvä yhteistyökomitea tai sihteeristö, joka koordinoi näiden maiden työläisten vaatimukset yhtenäisiksi ja samalla ohjaa liittokohtaista yhteistyötä entistä tiiviimmäksi. Vain yhteistyön avulla pystyvät työläiset vastamaan tähän pääoman haasteeseen. Tämä on todella haaste ay-liikkeelle, kuten Sund totesi, ja tähän haasteeseen on SAK:n vastattava omalta osaltaan ennakkoluulottomasti pyrkimällä kehittämään yhteistyötä muutoin kuin edustajakokousvaltuuskuntien vaihdon tasolla. Maamme on rojhennut tehdä tarjouksia muille valtioille Euroopan turvakokouksen järjestämiseksi. SAK:lla on varmasti varaa tehdä tarjous pohjoismaisille veljesjärjestöille tämän yhteistyömuodon pikaisesta aloittamisesta ja sen kehittämisestä.

Mauno Tenhovirta (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, toverit edustajat! Oli mielenkiintoista kuulla kokouksen alussa puheenjohtaja Hämäläisen puheessa ajatus, jossa hän sanoi, että ay-liikkeen tulee ulottaa toimintansa kaikille niille yhteiskuntapolitiikan aloille, joissa työväestön etu sitä vaatii. Varmaa on, että työväestön etu vaatii kaikilla eri alueilla asioihin puuttumista.

Nyt rakennettava periaateohjelma mahdollisesti täällä joidenkin esitettyjen lisäysten kanssa antaa tälle toiminnalle erinomaisen pohjan ja velvoittaa meitä toteuttamaan tätä ajatusta.

En puutu tähän ohjelmaehdotukseen lähemmin, koska siitä on kovin

laajasti puhuttu. Totean vain, että meidän on vihdoinkin päästävä pois siitä ajattelutavasta, jonka mukaan työväenliikkeelle ja ay-liikkeelle kuuluu vain osa yhteiskunnastamme. Ensisijaisesti ovat tällaisen asenteen saaneet aikaan porvarit ja heidän hallussaan oleva tiedotusvälineistö. Mutta osa on myös meidän omaa syytämme. Meillä on kenties ollut liian usein "kolkuttajan rooli" varsinkin niissä tapauksissa, jotka koskettavat yhteiskuntamme todellisia valtarakenteita.

Tässä mielessä nyt käsiteltävänä oleva periaateohjelma on ilahduttava. Se ei ainoastaan luo SAK:lle toimintasuuntaa, vaan siinä nähdään yhteiskunta kokonaisuutena, jonka kaikissa osissa työväenliikkeellä on oltava vähintään tasavertainen päätäntävalta. Tämä on ohjelma, jota mielestäni on syytä tulevaisuudessa tuoda jatkuvasti esiin niin keskusjärjestö-, liitto- ja perusjärjestötasolla.

Väinö Antikainen (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Nyt käsiteltävänä olevassa ohjelmaesityksessä aivan oikein todetaan, että nuorisoi ei ole mikään itsenäinen kerros yhteiskunnassa, vaan työväenluokan keskuudessa kasvaa työväenluokan nuorisoi, joskin tiettyä samaistumistarvetta työväenluokkaan tuntevat edistykselliset muista kerrostumista lähtöisin olevat nuoret. Edellä viittasin tiettyyn samaistumisen tarpeeseen ja onkin myönnettävä, että yhteiskunnan demokratisoitumisen ansiosta on rajaita esim. eri yhteiskunnallisia luokkia edustavien nuorten välillä jossain määrin himmentynyt, josta johtuen nuoret ymmärtävät joskus paremmin toisiaan kuin esim. työväenluokan sisäiset eri ikäpolvet. Tähän työväenluokan sisäisen eheyden kannalta valitettavaan seikkaan lienee syynä useaan kertaan mainittu vanhemman väen taholta osoitettu epäluottamus samoin kuin se, että vielä jokin aika sitten nuorisoi epäpoliittisuutta ja yhteiskunnallista valveutumattomuutta pidettiin työväenluokan enemmistön piirissäkin tavoiteltavana hyveenä.

Esillä oleva SAK:n nuorisopoliittinen ohjelma kuitenkin osoittaa, että ongelma on tiedostettu ay-liikkeen piirissä ja että SAK tullee kiinnittämään huomiota nuorten ay-liikkeen kannalta katsoen oleellisiin ongelmiin. Sivulla 113 SAK:n hallitus mainitsee oppilasnimikkeen väärinkäytön ja juuri tämän nimikkeen alla harjoitetaan sitä todellista työvoiman riistoa, josta työväenluokan sanastossa eri yhteyksissä usein mainitaan. Rärkeimmillään epäkohta ilmenee palveluammattien, esim. parturien kohdalla samoin kuin pienteollisuusvaltaisilla aloilla, mutta ilmiö ei ole tuntematon myöskään suurteollisuudessa. Täällä on kiinnitetty huomiota valtiovallan ja pääoman suhteisiin. Koulutus- ja aivan erikoisesti ammattikoulutuskysymystä järjestettäessä nämä suhteet näytävät negatiivisimmillaan ja ammattikasvatushallituksen vanhentunut säännöstö tukee enemmän nuoren työvoiman riistoa kuin ammattikoulutukseen hakeutuvan nuoren etuja. Esim. mainittakoon ammattikouluissa tapahtuva paperimieslinjan koulutus. Ammattikoulujen säännöstössä sanotaan, että kouluissa suoritettava harjoitteluluontoinen työ ja työn tuloksena syntyvä tuote on koulun omaisuutta. Näin ollen koulutyönä tehdyt autojen korjaukset esim. autonasennuslinjalla, rakennusmieslinjalla tehdyt talot ja niistä tullut työpalkka ja tuote kuuluvat koululle jne. Edellä mainittuun säännöstöön vedoten esim. paperimieslinjalla suoritettu työharjoittelu ja siitä tuleva palkka tulisi maksaa koululle tai työstä ei saisi maksaa palkkaa lainkaan. Koska millään ammattikoululla ei liene mahdollisuutta omistaa paperitehdasta, niin edellä mainittua säännöstöä johdonmukaisesti seuraten ja suorittamansa työn arvoon viitaten joutuisi nuori ammatinharjoittelija todella epäoikeudenmukaiseen asemaan. Vaikka tiettyjä etuisuuksia onkin paikallisesti voitu ammattikoululaisille hankkia ei työehtosopimuksistakaan ole tässä yhteydessä

ollut mainittavaa tukea. Tosin edustamallani tuotantoalalla nuorten työntekijäin palkkaryhmä H antaa vähäisiä mahdollisuuksia tehdä ammattikasvatushallituksen säännösten ja yleisohjeiden nämä mahdollisuudet tyhjiksi. SAK:n lakimies Olavi Sulkunen toteaa kirjoitussarjassaan "Uuden työsopimuslain synty ja lain uudet säännökset" aivan oikein työsopimuslain 17 § 3 momentin olevan merkitykseltään laajakan-toisen, sillä se käsittelee iän merkitystä työehtosopimusten palkkamää-räyksissä. Kuten 'tunnettua on, erotetaan työehtosopimuksissa nuoret alle 18 v. erilliseksi ryhmäkseen muita huonoimmin palkkaeduin. Sulkusen mukaan tätä voidaan pitää uuden työsopimuslain vastaisena ja seuraavalla työehtosopimuskieltoasella pitääkin tähän kiinnittää huomiota ja lähteä siitä, että iän asemasta otetaan palkkaperusteeksi koulutuksella tai muulla tavoin saavutettu ammattitaito.

Hyvät toverit, haluamatta tehdä muutosesitystä esitettyyn SAK:n nuorisopoliittiseen ohjelmaan, pyydän sitä sovellettaessa kiinnittämään huomiota esittämäni epäkohtaan ja uskon, että näin menetellen nuorisopoliittinen ohjelma muuttuu todella käytännöksi koko työväenluokan hyväksi.

Pentti Na u l a p ä ä (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Työläisnuorisoon muodostaa suuren osan maamme työväenluokasta. Vaikka työläisnuorisoa on lukumääräisesti paljon, niin siitä huolimatta heidän asemansa työelämässä palkka- ja muiden työehtojen suhteen on heikommin järjestetty, kuin kunkin alan keskimääräiset olosuhteet. Tämä johtuu siitä, että kapitalistisessa yhteiskunnassa työvoiman riisto kohdistuu räikeimmin nuorisoon. Tähän vaikuttavia tekijöitä ovat: porvarillinen koulutus, vähäinen yhteiskunnallinen tietoisuus ja aikaisempi heikko järjestäytyneisyys ammattiyhdistysliikkeeseen. Viime vuosien aikana on nuorten järjestäytyneisyys lisääntynyt, mutta se ei ole ehtinyt vielä vaikuttaa palkka- ja työolosuhteiden paranemiseen ja toisaalta ammattiyhdistysliike ei ole riittävästi kiinnittänyt huomiota koko kysymykseen. Kapitalistinen järjestelmä pyrkii saattamaan välinpitämättömäksi nuorisoon, jotta nuorisoon ei pyrkisi vaikuttamaan itseään ja yhteiskuntaa koskeviin ratkaisuihin. Ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on luoda edellytykset nuorten aktiiviseen osallistumiseen yhteiskunnan eri alueilla ja antaa mahdollisuudet toimia ja vaikuttaa. Valitettavasti liittotasolla ei nuorisoon ongelmia ole otettu riittävästi huomioon. Päätoimisia nuorisotyöntekijöitä on ay-liikkeen piirissä riittämätön määrä. Edelleen toiminta on ollut hajanaisista, kun mitään määrättyä suuntaviivoja ei aiemmin ollut toiminnalle asetettu. Sopimustoiminnassa on työehtoihin saatu määräyksiä, joissa ainoastaan ikä on ratkaisevana ansiotasoa määrittäessä. Tällaisista ehdoista on päästävä eroon. Hyvänä esimerkkinä aukaisi pään Metallityöväen Liitto, joka sai alan sopimuksesta poistettua 5. palkkaryhmään pääsyn edellytyksenä olleen 22 vuoden ikärajan. Vuonna 1967 eduskunta hyväksyi lain nuorten työntekijäin suojelusta, mutta laki on jäänyt kuolleeksi kirjaimiksi.

Ammattiyhdistysliikkeen on pikaisesti pystyttävä turvaamaan nuorten työntekijöiden suojelusta annetun lain käytännön toteuttaminen. Tämä sen johdosta, että tilastojen perusteella nuoret työntekijät ovat muita alttiimpia työtapaturmille. On olemassa paljon sosiaalipoliittisia ongelmia, jotka kärjistyvät erikoisesti nuorten kohdalla, mutta en puutu näihin tarkemmin, koska uskon nämä huomiotavan sosiaalipoliittisessa tavoiteohjelmassa.

Nuorten työläisten ongelmat työelämässä ja koko kapitalistisessa yhteiskunnassa ovat sellaisia, joita ei tämän yhteiskuntajärjestelmän vallitessa voida poistaa, vaan siihen tarvitaan määrätietoista ammattiyhdis-

tysliikkeen ja koko työväenliikkeen toimintaa ja taistelua, jolla pyritään muuttamaan kapitalistinen talousjärjestelmä sosialistiseksi. Tämä edellyttää nuorten työntekijöiden osalta aktiivista osallistumista ammattiyhdistysliikkeen ja poliittisen työväenliikkeen toimintaan. Ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyydellä on ratkaiseva vaikutus palkkatyöläisten aseman paranemiseen ja samalla nuorten työntekijöiden ongelmien ratkaisuun.

Nuoret toteavat tyydytyksellä, että SAK saa oman nuorisopoliittisen ohjelman. Luonnos, joka on tässä kokouksessa käsittelyssä, sisältää ne merkittävimmät ongelmat, joiden piirissä tänä päivänä nuoret työläiset joutuvat kamppailemaan. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä, vaan nuorten työläisten aseman parantuminen riippuu siitä, miten ammattiyhdistysliike kokonaisuudessaan ajaa palkkatyöläisten etuja ja oikeuksia.

Sakari Lehtiniemi (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): SAK:n sosiaalipoliittisessa tavoiteohjelmassa mainitaan työeläkkeistä, että se pitäisi ammateittain porrastaa. Näin pitää tehdäkin, koska toinen ammatti on kuluttavampaa kuin toinen, ja tästä syystä ihmiset eivät ole tasa-arvoisessa asemassa, koska toinen on eläkkeelle päästessään paremmassa kunnossa kuin toinen. Esimerkiksi kaivosalalla on 70 % työkyvyttömyyseläkkeitä kaikista eläkkeistä. Ei pitäisi tuijottaa länsimaihin, vaan ottaa esimerkki esim. Neuvostoliitosta, jossa eläkeikä on jaettu kolmeen ryhmään ammatin kuluttavuuden perusteella. I ryhmän 50-vuotiaat, rasittavimmat ammatit; II ryhmä 55-vuotiaat; III ryhmä 60-vuotiaat, helpoimmat ammatit. Tähän olisi luultavasti meilläkin mahdollisuus päästä, jos SAK antaa tukensa asialle.

Kaivoksissa eläketurvakeskuksen suorittaman tutkimuksen tuloksena on valmistunut kirja, jonka tarkoituksena on juuri todistaa eläkeiän alentamisen tarve. Jo edellä mainitsemani työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien määrä on 70 % työntekijöistä. Ennen vanhuuseläkkeelle pääsyä se on varsin surkea luku tämän päivän yhteiskunnassa. Sama pulma on valimoilla ja kolmivuorotyötä tekevien keskuudessa ja tähän voidaan liittää joitakin muitakin ammattiryhmiä, esim. sulatot. Toisen selvittävän kohdan muodostaa ammattitaitteihin ja muuten työssä sairastuneiden ja aikaisempaa ansiota huonompaan siirretyn työntekijän ansion alenemisesta johtuvan korvauksen järjestäminen, lisäksi työolosuhteiden jatkuva parantaminen ja tarkka valvonta. Näihin asioihin ja niiden pitkäiseen toteuttamiseen pyydän tämänkin kokouksen tukea.

Kauko Haukka (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Hyvät ammattiyhdistystoverit! Rationalisointiin liittyvät asiat lienevät tämän päivän puhutuimpia keskustelunaiheita työpaikoilla. Tapahtuuhan sen nimissä urakointiin liittyvien palkkojen lasku. Rationalisointisopimus lie-nee taas eniten puhetta aiheuttanut sopimus. Ei ole lainkaan ihme, että kahden liiton toimesta on tehty esitykset ko. sopimuksen muuttamisesta. Sopimus on verraten hatara sanonnaltaan ja siksi työnantaja on käyttänyt hyväkseen sen suomia mahdollisuuksia. Sopimushan ei oikeastaan velvoita työnantajaa juuri mihinkään, mitä ovat jo käytännössä toteutaneet. Sopimus ei anna velvoituksia.

Sopimusta ei työntekijäin taholta tunneta riittävästi, eikä sen mukaan osata vaatia niitä vähäisiäkään toimenpiteitä, joista sopimuksessa mainitaan. Kun sopimuksen mahdollisuuksia ei myöskään SAK:n ja eri liittojen toimesta ole tehty tunnetuksi, ei sen käytäntöön soveltaminen ole ollut mahdollista. Sopimus solmittiin v. -68 kuulematta työpaikkojen luottamusmiesten mielipidettä, eikä sitä näin tunnetta omaksi.

Niinpä sopimus onkin antanut mahdollisuuden •, siirtyä tämän päivän urakkahinnoittelussa kokonaan uusille urille. Työnantajille ei riitä enää

ns. perusaikatutkimukseen liittyvät laskentaperusteet. Tilalle on otettu eri konsulttiyhtiöiden laatimia systeemejä, käytetään standardiaikoja sekä MTM:n sekoituksia. Ne ovat usein niin monivivahteisia, etteivät luottamusmiehekään tahdo pysyä ajan tasalla. Niitä ei siis pystytty valvomaan ei luottamusmiesten eikä liittojen taholta. Koko systeemissä näyttää suurimpana puutteena olevan yhteisten laskentaperusteiden puuttuminen. Systeemit saattavat olla ristiriidassa solmittujen työehtosopimustenkin kanssa. Työnantajat toteuttavat omaa systeemiään huomioimatta mitä työehtosopimukset siitä sanovat.

Tilanne on muodostunut aivan kuin kaaosmaiseksi, eikä sopimuksiin vetoaminen näissä asioissa näytä auttavan. Työntekijät ovat vain joutuneet entistä kiivaamman työtahdin uhriksi. Työntekijän ennenaikainen kuluminen on tullut yleiseksi, eivätkä saadut ansiot korvaa niitä terveydellisiä haittoja, joita esille on tullut. Naisvaltaisissa työpaikoissa eivät yksimieliset esiintymiset asian johdosta ole niin helppoja. Herää luonnollisesti kysymys, mitä tämän nykyisen tilanteen parantamiseksi olisi tehtävä. Esitän omalta osaltani seuraavia toimenpiteitä:

1. Rationalisointisopimuksen uudistaminen niiden esitysten pohjalta, joita Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen sekä Tekstiili- ja Vaatetustyöväen liitto ovat esittäneet.

2. Maassamme olevien konsulttiyhtiöiden toiminta on saatettava työmarkkinajärjestöjen valvontaan ja turvattava tämän kautta se, ettei niiden käyttöön otetut erilaiset systeemit ole ristiriidassa sopimustemme kanssa.

3. Sekä keskusjärjestöjen neuvottelukunnan että liittojen välisten rationalisointitoimikuntien tulisi kiireellisesti neuvotella yhteisistä laskentaperusteista, joihin liittyy ennen muuta käytössä olevien erilaisten kertoimien käytöstä sopiminen. Niiden käytössä on niin suurta kirjavuutta olemassa, että yhtenäinen linja on löydettävä.

4. Informaation lisäämistä rationalisointiin liittyvissä asioissa tarvitaan. Informaatio on suurimmassa osassa työpaikkoja erittäin heikkoa.

Edellä mainittujen asioiden selvittäminen on tarpeellista korkealla tasolla. Näistä asioista on työpaikkojen puitteissa neuvoteltu, mutta tuloksia ei näytä asiassa tulevan. Luottamusmiehet ovat jääneet asiassa yksinään kamppailemaan. Siksi parannusta rationalisointiasiaan on saatava. Tilanne on tänä päivänä vakavana esiintyvä. Rationalisointi ei ole mielestäni käytäntöön sovellettuna vain sitä, että työntekijäin urakkapalkkoja alennetaan ja työvauhtia kiristetään. Rationalisoinnin suhteen tarvitaan sopimuksen selventämistä ja tiukempaa valvontaa työntekijäin taholta. Tässä yhteydessä kannattaa vain lopuksi nostaa myös voimakkaana esille vaatimus aikapalkkaan siirtymisestä.

Raimo Rauhala (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, Hyvät edustajakokousoverit. Haluan puuttua puheenvuorossani SAK:n nuorisopoliittisen ohjelman kolmanteen kappaleeseen "Nuoret ja ay-liike", ja siinä nuorten vaikutusmahdollisuuksia koskevaan kohtaan.

SAK:n puheenjohtaja Hämäläinen korosti avauspuheessaan nuorten erilaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä sekä työelämässä että järjestökentässä sekä mainitsi mm. että nuoria tulisi saada jo tämän päivän päätöksentekoon. Tämän seikan toteaminen puheenjohtajan toimesta on erittäin merkittävä toteamus.

Mielestäni nuorten vaikutusmahdollisuuksia koskevaan kohtaan tulisi lisätä kappale, jossa jäsenliittoja kehoitettaisiin huolehtimaan siitä, että liittojen hallintoelimiin tulisi saada myös nuorten edustus. Katson tämänlaatuisen määritelmän lisäämisen ja korostamisen erittäin merkitykselliseksi SAK:n nuorisopoliittisessa ohjelmassa, koska on kysymys koko

ammattiyhdistysliikettä koskevasta tavoiteohjelmasta.

Toveri puheenjohtaja. Esitän, että nuorten vaikutusmahdollisuuksia määrittelevään kohtaan otettaisiin lisäyksenä kohdaksi kaksi, että "SAK:n jäsenliittojen tulee päättäviä elimiä valitessaan huolehtia siitä, että nuorten valinta jäsenliittojen hallinnollisiin elimiin tapahtuu tasapuolisesti siten, että myöskin nuorten edustus niissä tulee huomioiduksi".

Pekka Lahtinen (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Kannatan toveri Raimo Rauhalan lisäysehdotusta SAK:n nuorisopoliittiseen ohjelmaan.

Aleksi Välimaa (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Jo neljännesvuosisata on kulunut siitä kun työmarkkinajärjestöt SAK ja STK ensi kerran sopivat työehtosopimuksella työntutkimusmenetelmän käyttöönottamisesta työpaikoilla jolla oli tarkoitus päästä tasapuoliseen ja oikeudenmukaiseen töiden hinnoitteluun urakalla suoritettavissa töissä.

Seuraava vaihe oli 20 vuotta myöhemmin, tarkemmin vuonna 1968 jolloin keskusjärjestötasolla päästiin sopimukseen ja allekirjoittamaan rationalisointisopimus, joka koskee paljon muitakin työelämän piiriin kuuluvia asioita kuin yksin työ- ja aikatutkimuksen.

Uudella sopimuksella uskottiin olevan paljon myönteistä työntekijäpuolen hyväksi, siksi että sopimuksessa mainitaan esim. sellaisista asioista kuin yllirasittuminen, viihtyisiä työympäristö, molemmille osapuolille leveämpää leipää, kapitaalille suurempaa tuottoa ja työläiselle parempaa palkkaa vieläpä niin suloisesti, että työn rasittavuus pienenee ja kaikinpuolinen viihtyvyys paranee paremman ansion myötä.

Liittojen välisen rationalisointitoimikunnan jäsenenä on minulla ollut mahdollisuus teoreettisesti käsitellä sopimusta, ja kun keskustellaan leveän pöydän yli vastapuolen kanssa saa hyvin herkästi myönteisen käsityksen. Valitettavasti se myönteisyys katoaa lyhyeen kun siirryn karuun todellisuuteen suuren tekstiilitehtaan piiriin ja siellä otan kantaa samaan sopimukseen ja joudun puolustamaan suurta työläisjoukkoa siltä paineelta, joka sopimuksen myötä ainakin tekstiilitehtaissa on.

Työnantaja pyrkii ajamaan aina yli siitä mistä aita on matalin ja kohdistaa koko rationalisoinnin pelkästään työntekijöihin ja työvauhdin sekä työmäärän lisäämiseen, se on sopimuksen mukaista eikä vaadi investointia. Työnantajaa on vielä suosinut jatkuvasti heikohko työllisyys, jonka johdosta työntekijät ovat valitettavasti liiankin arkoja puolustautumaan.

Pitemmältä rationaalisointisopimuksen varjopuolia esittelemättä esitän vakavasti harkittavaksi koko rationalisointisopimuksen irtisanomista, tai sitten on ainakin viipymättä saatava aikaan neuvottelut sopimuksen parantamiseksi sillä sen nykyinen sisältö on täysin työnantajaa suosiva.

Puheenjohtaja: Ehdotan, että sekä hallituksen esitys periaateohjelmaksi että hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi lähetetään asianomaisiin valiokuntiin käyty keskustelu evästyksenä, ja sen jälkeen niihin palataan, kun valiokunnat ovat esityksensä tehneet.

Hallituksen esitys periaateohjelmaksi ja hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi lähetettiin asianomaisiin valiokuntiin.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Ilmoitetaan vielä kerran, että iltapala tarjotaan nyt välittömästi ruokasalissa kaikille täällä vielä oleville ilmaiseksi.

Kokous tältä päivältä on päättynyt ja huomenna jatketaan klo 9.00 ryhmäkokouksilla ja klo 10.00 täysistunnolla. Hyvää yötä!
Kolmas kokouspäivä päättyi klo 22.10.

NELJÄS KOKOUPÄIVÄ

Perjantaina, heinäkuun 2. päivänä 1971 kello 10.10

Puhetta johti Pekka Virtanen, sihteerinä toimi Kalervo Hanka.

Puheenjohtaja: Edustajakokous alkaa. Edustajat tähän Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön edustajakokouksen neljännen päivän pöytäkirjaan merkitään toimistoon jätetyn luettelon mukaisesti ja edustajain lukumäärä kirjataan erikseen pöytäkirjaan.

14 § (jatkuu)

Valtuuston varsinaisten ja varajäsenten valinta

Puheenjohtaja: Otamme ensimmäisenä käsiteltäväksi työlistan kohdan 14, joka koskee SAK:n valtuuston varsinaisten ja varajäsenten valitsemista.

Asian esittelee valiokunnan puheenjohtaja Koski.

Onni Koski (vaali- ja menettelytapavaliokunta): Toveri puheenjohtaja, arvoisat edustajat. Sen lisäksi, että edustajakokous on jo työlistan 14. kohdassa valinnut valtuuston puheenjohtajaksi Pekka Oivion, on vaali- ja menettelytapavaliokunta SAK:n jäsenliitoilta saamiensa ehdotusten perusteella yksimielisesti päättänyt esittää valtuuston seuraavassa kokoonpanossa. Esittelen valiokunnan ehdotuksen liitoittain mainitsemalla ensin varsinaisen valtuuston jäsenen ja hänen kohdallaan samalla molemmat sääntöjen edellyttämät kaksi henkilökohtaista varajäsentä.

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.

Varsinaiset jäsenet:

Ruotsalainen, Erik

Westman, Kalevi

Nummila, Eero

Moisio, Onni

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Heikkilä, Jouko

Valio, Veikko

Nysten, Nils

Heini, Tenho

Eerola, Matti

Wilkman, Jaakko

Immonen, Tauno

Mansikka-aho, Aimo

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.

Haarre, Mertsu

Rimmi, Eila

Kellari, Anni

Heikkinen, Paavo

Vainionpää, Kalervo

Ruokonen, Unto

Hakala, Kalevi

Jokela, Reijo

Laitinen, Saimi

Lehtonen, Sulo

Olsamo, Osmo

Rautio, Toivo

Kuusela, Reijo

Kangasniemi, Enni

Nieminen, Kurt

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet:

Karisalmi, Yrjö

Tuominen, Erik

Pohja, Sinikka

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Ojala, Aulis
Puhakainen, Vilho
Haapakoski, Matti
Korpela, Kari
Rahikka, Kirsti
Frilander, Aino

Ilmailualan Unioni r.y.

Henriksson, Weikko

Perttula, Vilho
Nurmi, Raimo

Suomen Jalometallityöntekijäin Liitto r.y.

Stranden, Kauko

Kauppi, Eino
Pakkanen, Erkki

Järjestötoimitsijain Liitto r.y.

Suikkanen, Esko A.

Virtanen, Yrjö J.
Suhonen, Ulla

Kemian Työntekijäin Liitto r.y.

Koski, Eija-Liisa

Piepponen, Sulo

Kärkkäinen, Valfrid

Juvonen, Aarre
Stam, Sulo
Tarvainen, Muisto
Mänttäri, Aarre
Lehtilä, Kalevi
Hopeakivi, Kaiku

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.

Mauno, Esko

Peltola, Teuvo

Stigell, Severi
Lehtonen, Pekka
Verta, Teuvo -
Liehu, Ahti

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.

Koskinen, Aarne

Suominen, Toivo

Lehto, Erkki

Tuomi, Tauno
Levo, Pentti
Salminen, Viljo
Lahtinen, Pekka
Iso-Kulmala, Olavi
Haataja, Atte

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Kivikoski, Maire

Mattila, Ahti

Tuominen, Hilikka
Salonen, Petri
Kurki, Aimo
Vihermaa, Reino

Suomen Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto r.y.

Varsinaiset jäsenet

Andersson, Reino
Ovaskainen, Saimi
Kaivola, Kauko
Laulunen, Pentti
Lehto, Terho
Ahvenainen, Oiva
Mäkynen, Lauri
Törnqvist, Lauri
Leppälä, Emil
Korhonen, Paavo
Sinisalo, Viljo

Henkilökohtaiset varajäsenet

Kattainen, Orvo
Bussman, Hugo
Forsell, Ritva
Harju, Anna-Liisa
Mäntynen, Osmo
Kuosma, Jouko
Silta, Eino
Jalonen, Reino
Suominen, Esko
Andersson, Helmer
Marjanen, Timo
Pöyhönen, Oiva
Kanerva, Kyösti
Suopelto, Teuvo
Löfgren, Evert
Leinonen, Pentti
Äimälä, Pertti
Antikainen, Juho
Turunen, Toivo
Jääskeläinen, Veikko
Ollikainen, August
Laitinen, Veikko

Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.

Laine, Jaakko

Mäntysalo, Pentti
Antosalo, Viljo

Liiketyöntekijäin Liitto r.y.

Keskinen, Ebba
Hallikainen, Viljo
Nielsen, Marjatta
Iltanen, Armas
Virtanen, Alpo
Talvisilta, Kullervo
Mäkinen, Osmo

Korpinen, Irma
Lujanen, Hellin
Laurikainen, Leo
Hytönen, Toivo
Huupponen, Sulo
Mäkinen, Erkki
Tuomi, Pekka
Parviainen, Sirkka-Liisa
Sipponen, Olavi
Hanka, Elvi
Huttunen, Pauli
Tenhovirta, Mauno
Korpelin, Emil
Verkkonen, Kauko

Suomen Maaseututyöväen Liitto r.y.

Kontturi, Kaino
Merikukka, Sakari
Mäkipaaso, Lauri
Reinikainen, Juho

Immonen, Teuvo
Torssonen, Jarkko
Grönqvist, Kaarlo
Merikukka, Jaakko
Juntunen, Olavi
Haverinen, Eelis
Paananen, Kalevi
Penttinen, Kalevi

Suomen Merimies-Unioni r.y.

Varsinaiset jäsenet:

Nikula, Lauri
Herdin, Robert
Anttila, Reijo

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Kinnari, Pekka
Löfström, Holger
Imppu, Antero
Raanti, Ensio
Taberman, Martti
Kauppila, Mauri

Suomen Metallityöväen Liitto r.y.

Kuusio, Matti
Auvinen, Arvo
Eerola, Elli
Sinivuo, Olavi
Rutanen, Matti
Hotakainen, Kimmo

Eerola, Tenho
Suuronen, Antti
Gustafsson, Eero

Juntunen, Alpo

Häikiö, Heikki

Ahokas, Ossi

Mäkelä, Kalevi

Joutsjoki, Eino

Talvitie, Helge

Haverinen, Otto

Koski, Helvi

Vilokkinen, Johannes

Kuromaa, Reino
Halme, Kalervo
Stendahl, Rudolf
Uski, Pertti
Puranen, Väinö
Vallenius, Kai
Päivärinta, Hilkka
Salmikivi, Jorma
Pulkkinen, Reino
Helminen, Onni
Jaakkonen, Matti
Ronkainen, Arvo
Härmä, Paavo
Palmu, Toivo
Lähteenaho, Kauko
Koivuniemi, Aarne
Sinivaara, Aatos
Kaunisvirta, Esko
Kantanen, Toivo
Skants, Arvo
Kilpi, Veli
Lahti, Pentti
Haapavuori, Antti
Koivisto, Reino
Sauvola, Matti
Jokisalo, Risto
Hämäläinen, Veikko
Lahtinen, Pertti
Kuosmanen, Tauno
Moilanen, Kalle
Ronkainen, Leo
Puumalainen, Matti
Juurinen, Terttu
Martikainen, Eila
Pyykkö, Markku
Luukkonen, Väinö

Muurarien Liitto r.y.

Ojala, Matti

Ahava, Niilo
Ristiaho, Eino

Nahka- ja Kumialojen ammattiliitto r.y.

Varsinaiset jäsenet:

Lassinen, Erkki

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Tuominen, Jaakko
Suhonen, Ella

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.

Mikkola, Taisto

Vainonen, Alpo

Halinen, Pentti

Lehto, Veikko

Seppänen, Jaakko

Mäkelä, Allan

Raivio, Simo

Sakki, Onni
Juva, Unto
Pulli, Vilho
Riikonen, Onni
Kokkonen, Kauko
Inkiläinen, Matti
Viinanen, Tauno
Korpioja, Reino
Kytömäki, Erkki
Lahti, Esko
Etumäki, Kauko
Laine, Ilmari
Karjalainen, Paavo
Hassinen, Urho

Puuliitto r.y.

Verronen, Taisto

Vesimäki, Kauko

Hietasaari, Veikko

Haverinen, Pekka

Immonen, Pentti

Mäkelä, Leevi
Myllylä, Eero
Hallberg, Oiva
Kainulainen, Tauno
Kotilainen, Esko
Salminen, Simo
Tingander, Erkki
Lahtinen, Esko
Rytty, Onni
Koljonen, Kalle

Suomen Puunjalostusteollisuustyöntekijäin Liitto r.y.

Hiltunen, Vilho

Andrejev, Aila

Pirttikangas, Pentti

Kuparinen, Kalevi
Tusa, Sakari
Meriluoto, Pirkko
Rinne, Eevi
Keinänen, Osmo
Hipsi, Eino

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Elf, Arvo

Lehtikangas, Reino

Lampelo, Sanni

Junkkari, Kyösti

Jääskeläinen, Erkki
Honkanen, Osmo
Holopainen, Simo
Toivola, Eino
Pulkinen, Matti
Kinnunen, Helge
Hirvonen, Martti
Pajunen, Aarne

Varsinaiset jäsenet:

Koisi, Sulo
 Mäki, Erkki
 Tamminen, Kauko
 Vierula, Aarre
 Lehto, Eino
 Aaltonen, Pekka
 Nieminen, Esko
 Kotiharju, Martti
 Alanoja, Hannu
 Hyvärinen, Otto

Henkilökohtaiset varajäsenet:

Salama, Aarni
 Turunen, Eero
 Lehti, Lauri
 Laine, Veikko
 Mäkelä, Timo
 Hemminki, Pentti
 Eriksson, Birger
 Liimatainen, Heimo
 Aalto, Aarre
 Vilenius, Atte
 Ceder, Veikko
 Brännfors, Arvo
 Tuukkanen, Keijo
 Kämppi, Vilho
 Höglund, Eskil
 Tofferi, Reimi
 Peltonen, Erkki
 Ojanen, Leo
 Henttu, Eino
 Oikarinen, Antti

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.

Haaja, Tapani
 Toivonen, Kauko
 Wikst6n, Erkki

Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.

Pekkonen, Vilho
 Hakala, Pekka
 Kaipainen, Urho
 Varjonen, Heikki
 Henttonen, Onni
 Kymäläinen, Juhani
 Lyytikäinen, Viktor
 Löthman, Veijo
 Järvinen, Uuno

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.

Kanninen, Kalervo
 Hänninen, Hemmo
 Palomäki, Mikko

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.

Mäkinen, Eino
 Hyvönen, Matti
 Mauri, Teuvo

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.

Järvinen, Irja
 Kalliomäki, Elli
 Lahtinen, Greta
 Renfors, Toini
 Leino, Else
 Järvinen, Aura
 Nissinen, Hilikka
 Mannila, Kaarina
 Rinne, Tauno
 Portin, Lars
 Räsänen, Leena
 Sylgren, Taisto

Varsinaiset jäsenet:

Rostedt, Eino

Salo, Tauno

Henkilökohtaiset varajäsenet:Nieminen, Tapio
Marjamäki, Kauko
Korvenoja, Vilho
Vienonen, Katri**Toimittajaliitto r.y.**

Massinen, Aimo

Jaakkola, Reino
Lindfors, Aarre**Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.**

Koski, Onni

Keijonen, Unto

Koskela, Sulo

Markkola, Paavo

Löytönen, Yrjö

Lehto, Kaarlo

Kiuru, Tauno

Roivas, Väinö

Kangas, Esko

Soininen, Tenho

Nieminen, Mauno

Marttinen, Eino
Niittoaho, Keijo
Aalto, Veikko
Pesu, Sulo
Leskinen, Aarne
Kola, Seppo
Aarnio, Aimo
Merikari, Heikki
Rantanen, Ensio
Aikio, Eelis
Salpakoski, Aarne
Ihalainen, Eino
Silvennoinen, Vilho
Myllynen, Aimo
Arvola, Väinö
Pirhonen, Teuvo P.
Syrjänen, Lasse
Aalto, Lasse
Helo, Pentti
Kumen, Niilo
Martikainen, Olavi
Lehtinen, Toivo**Yleinen Lehtimiesliitto r.y.**

Wallin, Arvo

Lehtinen, Aino
Leinonen, Viljo

Edellä luetellut ehdotetut varsinaiset ja kullekin kaksi henkilökohtaista varajäsentä ovat valiokunnan ehdotuksessa kunkin mainitun jäsenliiton omien ehdotusten mukaiset.

Tämän lisäksi SAK:n sääntöjen 16 §:n edellytyksin esitän edustajakokouksen päätettäväksi, että myös SAK:n hallitus valitaan SAK:n valtuuston jäseneksi, ja tiedustelen kokouksen puheenjohtajan kautta kokoukselta, pitääkö tässä yhteydessä uudelleen mainita valitun SAK:n hallituksen jäsenten nimet?

Puheenjohtaja: Edustajakokous hyväksynee ensinnäkin valiokunnan ehdotuksen valtuuston varsinaisiksi jäseniksi sekä henkilökohtaisiksi varajäseniksi?

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Toiseksi, voiko edustajakokous yhtyä siihen, että SAK:n hallituksen varsinaiset ja kullekin varsinaiselle henkilölle esitetyt kaksi varajäsentä

voidaan valita siinä järjestyksessä ja ne henkilöt, jotka tässä valiokunnan puheenjohtaja esitteli. Voitaneen hyväksyä?

SAK:n hallitus valittiin yksimielisesti SAK:n valtuuston jäseneksi.

Puheenjohtaja : Lisäksi valiokunnan puheenjohtajan tiedusteluun, voidaanko SAK:n hallituksen varsinaiset ja varajäsenet nimetä tähän valtuustoon näitä nimiä erikseen täällä lukematta, sillä kaikillahan lienee tiedossa hallitukseen valittujen jäsenten ja varajäsenten nimet. Voitaneen todeta, että hallituksen jäsenet ja varajäsenet luettelon mukaan merkitään myös valtuuston jäseniksi?

Todettiin ja merkittiin pöytäkirjaan.

Esityslistan 14. kohta oli loppuun käsitelty.

16 §:n ja 19 §:n jatkoa

Rationalisointiasiaain valiokunnan lausunto esityksistä no:t 25 ja 26.

Puheenjohtaja : Siirrymme käsittelemään valiokunnista tulleita asioita. Meille on tänne tullut ilmoitus siitä, että ainakin rationalisointivaliokunta on saanut työskentelynsä valmiiksi ja esittelee täällä esitykset numero 25 ja 26 ja mahdollisesti muitakin rationalisointitoimikunnalle käsiteltäväksi erääntyneitä asioita.

Rationalisointitoimikunnan puheenjohtaja tai joku muu henkilö, joka on esittelijäksi valittu, tulkoon esittämään nämä rationalisointitoimikunnan kannanotot.

Muisto Tarvainen (Kemian Työntekijään Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Valiokunta on käsitellyt kokouksissaan rationalisointiin liittyvät esitykset sekä SAK:n hallituksen asiasta antaman lausunnon ja esittää edustajakokouksen päätettäväksi laaditun ay-liike- ja rationalisointiperiaateohjelman hyväksymistä sekä yhtymistä SAK:n hallituksen asiasta antamaan lausuntoon.

Valiokunnan esitykseen on jäsen Mauno Rautiainen pyytänyt seuraavan erivän mielipiteen:

Esitän erivän mielipiteeni rationalisointiasiaain valiokunnan päätöksen siltä osin, mikä koskee SAK:n hallituksen lausuntoa liittojen esityksiin 25—26. Samalla ilmoitan kannattavani Kumi- ja Nahkatyöläisten Liiton esitystä 25.

Puheenjohtaja : Esitys voitaneen hyväksyä?

Rationalisointiasiaain valiokunnan lausunto esityksistä 25—26 hyväksyttiin yksimielisesti.

Asia oli loppuun käsitelty.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja : Ilmoitetaan, että järjestömuotovaliokunta kokoontuu välittömästi huoneessa 19.

Periaateohjelmavalioikunta kokoontuu kello 11.30 huoneessa 14.

Edelleen on pyydetty ilmoittamaan, että kongressisalin aulassa on myytävänä levyjä Taistojen tiellä, Työväenlauluja 1—2, Kisällilauluja, Kallisen levyjä ja Kallisen kirjoja siellä lähemmin ilmaistavilla hinnoilla.

Niin ikään vielä toistamiseen tiedotetaan huoneiden luovuttamisesta siten, että klo 12:een mennessä pitäisi olla huoneet vapaina. Vaatteet, matkalaukut ja muut voi tuoda tänne kongressisalin aulassa olevan vahvistimien huostaan.

Merkittiin pöytäkirjaan.

[Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvostolle lähetettävä sähkö]

Puheenjohtaja: Ennen valiokuntatöiden esittelyn jatkamista esitämme julkilausumavaliokunnalta edustajakokoukselle sen päätettäväksi esitetyn sähköisen Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvostolle. Tämä julkilausumavaliokunnan esitys on yksimielinen ja kuuluu seuraavasti: "Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvosto — Moskova — Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön X edustajakokous esittää kauttanne neuvostokansalle surunvalittelunsa avaruuslentäjiänne kohdanneen onnettomuuden johdosta. Tutkimustyö ja tiede on aina vaatinut uranturtaajilta inhimilliset uhrinsa."

Voiko edustajakokous yhtyä kokouksen nimissä lähetettävän sähköisen sanamuotoon?

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti lähetettävän sähköisen sisällön.

Koulutusasiain valiokunnan lausunto esityksestä numero 27.

Puheenjohtaja: Koulutusasiain valiokunnalta on tullut ilmoitus sen työn valmistumisesta. Valiokunnan puheenjohtaja esittää esityksen numero 27.

Kaarlo Toivonen (Virkamiesten ja Työntekijäin yhteisjärjestö r.y.): Toveri puheenjohtaja. Koulutusasiain valiokunta on käsitellyt esityksen numero 27 ja esittää yksimielisenä lausuntonaan, että SAK:n hallituksen lausunto esitykseen numero 27 hyväksyttäisiin.

Puheenjohtaja: Voitaneen hyväksyä koulutusasiain valiokunnan esittämä lausunto, joka oli saman sisältöinen kuin SAK:n edustajakokoukselle jo aikaisemmin esitelty lausunto. Edustajakokous on yksimielinen tästä!

Koulutusasiain valiokunnan lausunto esityksestä numero 27 hyväksyttiin yksimielisesti.

Asia oli loppuun käsitelty.

Eräiden paikallisjärjestöjen sääntöjen muutoksen vahvistaminen (lisäys työjärjestykseen)

Puheenjohtaja: Onko valiokuntia, joilla olisi työ jo siinä vaiheessa, että se voitaisiin kokoukselle esitellä? Ellei, niin me pyytäisimme esittää edustajakokoukselle, että voisimme ylimääräisenä asiana, työjärjestykseen merkitsemättömänä kysymyksenä ottaa käsiteltäväksi erään teknillisluontoisen asian, joka liittyy eräiden ammatillisten paikallisjärjestöjen sääntöjen muutokseen, jolle on rekisteritoimistoa varten saatava teknillisesti edustajakokouksen suostumus. Voiko edustajakokous olla yksimielinen siitä, että tämä asia otetaan käsiteltäväksi ja päätettäväksi?

Muutos työjärjestykseen hyväksyttiin ja asia päätettiin ottaa käsiteltäväksi.

Simo Elomaa (SAK): Hyvät toverit. Kysymys on vain siitä, että Inkeröisten ja lähiseudun sekä Mäntän ja Äänekosken paikallisjärjestöillä on niin vanhat säännöt, että kun ne muuttavat niitä, niille pitää saada SAK:n edustajakokouksen vahvistus. Edellämainitut paikallisjärjestöt ovat muuttaneet järjestösääntönsä SAK:n antamien uusien malliohjesääntöjen mukaisiksi ja nyt ehdotetaan, että edustajakokous vahvistaisi tämän muutoksen.

Puheenjohtaja: Voiko edustajakokous vahvistaa nämä muutokset?

Kokouksesta kyliä-huutoja.

Puheenjohtaja : Hyvä, kiitoksia! Hyväksytään.
Edustajakokous vahvisti yksimielisesti edellä mainittujen paikallisjärjestöjen sääntöjen muutoksen.

Sosiaalipoliittisen ohjelmavaliokunnan lausunto

Puheenjohtaja: Sosiaalivaliokunta on ilmoittanut, että työ on ainakin osittain valmis. Esittelijää pyydetään forumille.

Matti Savola (SAK): Hyvät toverit. Sosiaalivaliokunta sai noin minuutti sitten valmiiksi työnsä ja oli monien ongelmien edessä. Lähtökohdiana meillä oli se, että sosiaalipoliittinen tavoiteohjelma on pakko rajata joidenkin rajojen sisään. Jos sitä kovasti laajennetaan ja ruvetaan muuttamaan, niin se pitäisi kirjoittaa kokonaan uudelleen. Siitä huolimatta otimme huomioon kokouksellista esitettyjä ajatuksia ja teimme pieniä muutoksia useampaankin kolitaan.

Ensimmäinen muutos oli/sivulla 68 koskien naisten eläkeikää ja tämä kappale poistettiin. Katsottiin, ettei naisten eläkeikää käsitellä erikseen, koska se sisältää liikaa rooliajattelua. Naiset asetetaan samaan asemaan kuin miehetkin eli heilläkin on mahdollisuus päästä alempaan eläkeikään porrastetun eläkeiän, avulla.

Sivulla 69 työeläkevakuutuksen kohdalla "Työeläketurvan hallinto" eläkevakuutusyhtiöiden kohdalta lyhennettiin ja selvitettiin kappaletta siten; että se tulee kuulumaan:

"Nykyisiä toimiluvan saaneita eläkevakuutusyhtiöitä tulee yhdistää ja eläkevakuutusyhtiöiden hallinto tulee saattaa pariteettiperiaatteelle työmarkkinajärjestöjen kesken."

Sivulla 70 työeläkelakien korjauksen loppuun laitettiin lause, joka kuuluu:

"Julkisella sektorilla eläkkeiden koskemattomuusperiaate on ulotettava koko ansaittuun eläkkeeseen työntekijöiden siirtyessä yksityisen työnantajan palvelukseen."

Nykyisinhän käy siten, että jos julkiselta sektorilta siirtyä yksityiselle sektorille, saa ainoastaan peruseläkkeen vietyä mukanaan. Se lisäeläke jää valtiolle ja yleensä eläkkeissä on koskemattomuusperiaate eli se eläke, mikä on ansaittu säilyy ihmisellä. Tässä sitä loukataan ja siinä mielessä valiokunta esittää, että myös näihin eläkkeisiin sisällytettäisiin koskemattomuusperiaate, joka on yleismaailmallinen.

Sivulla 72 kohtaa "Vakuutusturvan kehittäminen" täsmennettiin, koska oli tullut epäselvyyttä siitä, mitä tämä vakuutusturvan kehittäminen koskee, siten, että vakuutusturvan kehittäminen, pakolliset tapaturma- ja liikennevakuutukset on saatava yhteiskunnan hallintaan ja yhteiskunnan omistamien vakuutuslaitosten toimintapiiriin. Tässä tarkoitetut pakolliset vakuutukset ovat siis tapaturma- ja liikennevakuutukset.

Työaikalain valvontaa hätätöiden osalta on tehostettava.

Syynä on se, että usein saatetaan käyttää työaikalakia väärin hätätöiden nimikkeellä siten, että teetetään töitä jotka eivät ole hätätöitä hätätöinä.

Sivulta 86 oli pudonnut otsikko pois ja se lisättiin sinne: "Kansainvälinen solidaarisuus."

Sen lisäksi tuli muutos sivulle 79 kappaleessa työsuojeluvalvonta, kohdassa työturvallisuus ja työterveystyön keskittäminen todetaan:

"Maahamme on perustettava työsuojeluhallitus, jonka ohjauksessa ja valvonnassa maassamme suoritettavan työturvallisuus- ja työterveystyön tulee tapahtua."

Tämä laadittiin siis väljempään muotoon, koska alkuperäisessä teks-

lissä oli "Tapaturmatorjunta ry ja Työterveyslaitos", mutta sen lisäksi on myös vakuutuslaitoksia, jotka harjoittavat työterveys- ja työturvalisuuksitoimintaa. Kuitenkin alkuperäisen lauseen ajatus jäi ja tätä voidaan täysin tulkita siten kuin alkuperäisessä tekstissä on sanottu.

Sen lisäksi päätettiin lähettää SAK:n sosiaalivaliokunnalle kohta, jossa todetaan, että työnantajilta perittävät vakuutusmaksut eivät saa olla eritasoisia niin että ne asettavat työntekijät eriarvoiseen asemaan esim. työnsaantiin nähden. On nimittäin siten, että työeläkkeissä työnantajan vakuutusmaksut yli 50 henkilöä käsittävissä työpaikoissa vaihtelevat riskin mukaan, eli nuorista työntekijöistä maksetaan pienempi vakuutusmaksu ja vanhemmista työntekijöistä suurempi vakuutusmaksu. Tämä saattaa diskriminoida vanhempia työntekijöitä, mutta katsottiin että asia tulee vielä tarkemmin selvittää SAK:n sosiaalivaliokunnassa ja lähetettiin se sinne edelleen selvitettäväksi.

Tässä olivat sosiaalivaliokunnan muutokset. Muuten teksti säilyi ensisellään.

Puheenjohtaja: Kiitoksia esittelystä. Haluaako edustajakokous keskustella valiokunnan esityksen johdosta?

Aarre Happonen (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Valiokunnan lausunnossa kiinnitettiin huomio työttömyysturvan edistämiseen. Mutta siinä ei mainittu sanallakaan työttömyyskassajärjestelmästä. Näin ollen ehdottaisin, että lausuntoa täydennettäisiin siten, että työttömyysturvaa tulee edistää kehittämällä vapaaehtoista työttömyyskassajärjestelmää ja lakisääteistä työttömyyskorvausjärjestelmää.

Sulo Kivinen (Toimittajaliitto r.y.): Hyvät toverit. Illalla liitin kirjallisen lausuntoni pöytäkirjaan. Siinä oli eräitä kohtia, jotka on otettu huomioon. Mielestäni sivulla 70 kohdassa Kansaneläkevakuutus toinen kappale "Kelan piiritoimistot ja sairausvakuutustoimistot tulisi yhdistää sosiaaliturvatoimistoiksi, joiden tulee antaa aktiivista apua ja ohjausta eläkeasioissa", on kylläkin aivan oikein, mutta ehdottaisin, että tähäri lisättäisiin, että niillä tulisi olla sama päätösvalta kuin sairausvakuutus-toimistoilla nykyisin. Jos päätösvaltaa ei delegoida alaspäin, niin eläkkeen saaminen viipyy edelleen yhtä kauan kuin nytkin eli puoli vuotta. Paikalliset toimistot tuntevat asiat ja ihmiset, ja jos ne saavat päätös-vallan myöntää eläkkeitä heti, niin käsittely nopeutuu ja sairaat ja vanhukset saavat eläkkeensä puoli vuotta aikaisemmin eikä tule sellaista jonotusta mikä on nykyisin. Ehdottaisin, että tämä puoli virkettä otet-taisiin tällä tavalla.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Ehdotan, että sosiaalivaliokunnan esitys sosiaalipoliittiseksi ohjelmaksi, joka on työjärjestyksen kohdassa 19 b, voitai-siin hyväksyä siinä muodossa kuin valiokunta on sen täällä tarkistuk-sen jälkeen esittänyt, kuitenkin niin että tässä voitaisiin ottaa huomioon Happonen ja Kivisen puheenvuoroissaan esittämät ajatukset. Edustaja-kokous uskonee sanamuodon muotoilun vielä sosiaalivaliokunnan tehtä-väksi. Rohkenen esittää tämän sitä silmällä pitäen, että nämä muutok-set eivät olleet luonteeltaan periaatteellisia, vaan teknisiä lisäyksiä näi-hin kysymyksiin.

Edustajakokous voinee olla yksimielinen siitä, että sosiaalipoliittinen ohjelma hyväksytään näillä muutoksilla ja lisäyksillä, jotka täällä esi-teltiin.

Hyväksyttiin.

Naisasiainvaliokunnan lausunto

Puheenjohtaja : Naisasiainvaliokunta on saanut mietintönsä valmiiksi ja sen esittelee Saimi Ovaskainen.

Saimi Ovaskainen : (Suomen Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat. Naisasiainvaliokunta on käsitellyt tämän ammattiyhdistysnaisten lähiajan tavoiteohjelman ja yksimielisesti seuraavin pienin korjauksin ja muutoksin hyväksynyt sen.

Sivulla 103 viimeinen ja sitä seuraava kappale tulevat kuulumaan:

"Kansainvälisen työjärjestön sopimuksen 111 ratifioinnin jälkeen naiset jatkuvasti kokevat työpaikoilla itseensä kohdistuvan työnantajien harjoittaman syrjinnän. Vuoden 1971 alusta lukien voimaan astuneen työsopimuslain noudattamisen valvonta on asetettu ammattiyhdistysliikkeelle. Tässä yhteydessä on erityistä huomiota kiinnitettävä sanotun lain 3 mom. soveltamiseen niin, että tasavertainen kohtelu toteutuu työntekijän palkan ja yrityksen puitteissa etenemisen suhteen. Tämä laki tulee säilyä voimassa ja sitä on edelleen kehitettävä.

Ammattiyhdistysliikkeen tulee kiinnittää huomiota ko. lainkohdan valvontaan. Sen on ryhdyttävä toimenpiteisiin kaikkinaisen syrjinnän lopettamiseksi työelämässä. Tässä valvonnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota niihin säännöksiin, jotka koskevat työntekijäin työhön ottamista, siirtämistä toiseen tehtävään, paremmin palkatun työn saamista. Erityisesti on valvonta kohdistettava työntekijöitten erottamiseen tai erotamisuhan alaiseksi joutumiseen. Tasa-arvoisuuden saavuttamiseksi työelämässä on myös naistyöntekijöille taattava yhdenvertainen kohtelu samanaikaisessa työssä sekä samat mahdollisuudet ylenemiseen ammatissaan ilman avioliittoon tai muihin syihin perustuvaa syrjintää. Se edellyttää myös sellaisen valistus- ja kasvatustyön suorittamista, joka voi vaikuttaa vakiintuneitten asenteitten muuttumiseen".

Ja sitten jatkuu: Sivulla 107, viimeinen kappale, toinen rivi tulisi kuulumaan (kun siinä on ollut vain "turvallisuuslain"): "työturvallisuuslain sisällön selvittely".

Kohtaan "työterveys ja turvallisuus" lisätään:

"Ay-naiset pitävät välttämättömänä työpaikkojen naisille välttämättömien saniteettitilojen kehittämistä".

Tähän samaan kohtaan koskien naisten terveyttä esitetään lisäyksenä: "Nykyinen äitiysloma on kansainvälisen kehityksen huomioon ottaen maassamme lyhyin. Siksi tavoitteena on pidettävä nykyisen maksullisen äitiysloman pidentämistä."

Sivulla 108 ensimmäinen kappale:

"Tämän vuoksi työturvallisuuslaitosten työtä on tehostettava: keskusjärjestöjen SAK ja STK tulisi solmia sellainen sopimus, joka takaisi naistyöntekijöitten edustuksen työturvallisuuslaitosten huomioon ottaen kunkin työpaikan naistyöntekijöitten määrän."

Viimeinen kappale samalla sivulla kohdassa "lasten päivähoito" tulee kuulumaan seuraavasti:

"Nykyisissä palveluksissa ja niiden kehittämisessä on otettava huomioon myös ne työntekijäryhmät, jotka suorittavat työtään normaalista poikkeavina aikoina."

Virke joka kuuluu: "myös työnantajien tulee osallistua päivähoidosta aiheutuvien kustannusten suorittamiseen" otetaan pois ja tilalle tulee "valtion ja kuntien taloudellista apua on lisättävä nykyisestään lasten päivähoidon kehittämiseksi sen eri muodoissa".

Sivulla 109 kohdassa "kunnalliset pesulat" lause "Pesuloissa tulisi noudattaa myös alan työehtosopimuksia niin, ettei kierretä esim. osake-

yhtiö- tai säätiöperustein ao. palkkaratkaisuja", poistetaan.

Sivulla 111 kolmannen ponnien sijasta seuraava korjaus:

"SAK:n naisvaliokunnan tulee yhdessä liittojen, liittojen naisjaostojen ja paikallisjärjestöjen kanssa suorittaa toimintansa suunnittelua ja toteuttamista naisten aktivoimiseksi tehokkaaseen toimintaan."

Näillä lisäyksillä esitämme tämän hyväksyttäväksi.

Irja Virta (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Ammattiyhdistysliikkeessä ja työväenliikkeessä puhutaan paljon tasa-arvoisuudesta, jopa SDP:n vaaliohjelmakin käytiin tasa-arvon merkeissä. Tästä puhutaan paljon, mutta valitettavasti käytäntö osoittaa toisin. Kuitenkin nainen, niin palkoissa kuin työpaikalla, ei ole päässyt tasa-arvoisuuteen miehen rinnalla, samapalkkaisuus on vain paperilla eikä käytännössä.

Tähän ovat valitettavasti naiset itsekkin syypäitä. On paljon naisvaltaisia työpaikkoja, joissa esim. pääluottamusmies on mies eikä nainen, naisten valitsemana. Ehkäpä mies on pitkäjännitteisempi neuvotteluissa, ehkäpä naisten luontainen kateus toista naista kohtaan aiheuttaa sen, että näin on. Siitäkin huolimatta tulisi naisten vetää varsinkin työpaikoilla yhtä köyttä, ei miestovereita vastaan vaan tasa-arvoisuutta tavoitellen.

Niin työelämässä kuin kunnallisessa elämässä, on paljon asioita, joita nainen voi katsoa eri tavalla kuin mies. On paljon asioita, minkä nainen voi nostaa esiin ja yhdessä pohtimalla saadaan tyydyttävät ratkaisut. Sosiaalisella puolella on paljon asioita, joita nainen joutuu käytännössä hoitamaan ja huolehtimaan. Tähän kuuluvat lastenhoitoa, sairaanhoitoa, kodinhoitoa ja paljon muuta kotia koskevaa toimintaa, jotka voisivat auttaa työssä käyvien äitien raskaita, usein 14-tuntisia työpäiviä. Näistä asioista tulisi etupäässä kuntien huolehtia. Näiden asioiden jouduttamiseksi voivat ammattiosastot paljon vaikuttaa tekemällä kirjallisia aloitteita ko. asioista.

Kunnat voivat vaikuttaa suuresti myös valtionavustuksella järjestettävään kurssitoimintaan myös keski-ikäisille naisille, kun he lasten vartuttua voivat olla vielä monia vuosia ansiotyössä. Tämä ammattiyhdistysnaisten tavoiteohjelma käsittää laajan sektorin, joskin siinä on jo nyt lakisääteisesti järjestettyjä asioita, mutta on vielä paljon hyviä asioita mitkä pitäisi toteuttaa. Näitä asioita eivät naiset voi yksin toteuttaa, vaan niihin tarvitaan myös miestovereiden vilpittöntä apua ja arvostusta naisten pyrkimyksille. Käsi sydämelle miehet: kuinka moni on työpaikallaan vilpittömästi tehnyt työtä naisten samapalkkaisuuden ja tasa-arvoisuuden parantamiseksi.

Valitun SAK:n hallituksen tehtävänä on valita naisvaliokunta. Puheenjohtaja Hämäläisen myötämielinen suhtautuminen myös laajaan naisjärjestöjoukkoon on tiedossamme. Rohkenemme, me kentän naiset, toivoa, että tässä valiokunnassa nähtäisiin mahdollisimman monta ammattiyhdistyskentän naista.

Puheenjohtaja: Kiitoksia esittelystä. Haluaako edustajakokous keskustella naisasiavaliokunnan esityksen johdosta?

Keskustelua ei syntynyt.

Puheenjohtaja: Ne muutokset, jotka valiokunta esitti, merkitään täydennykseksi ja korjauksiksi siihen ohjelmaan, joka tässä yhteydessä on ollut käsitellyn alaisena.

Hyväksyttiin.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Pöytäkirjaan merkittäväksi ilmoitetaan, että tämän päivän istunnon alkaessa ilmoittautui kokousedustajiksi 437 henkilöä, minkä lisäksi hallituksen jäseniä 21.

Jo tässä yhteydessä ilmoitetaan, että tämän kokouksen päättyessä, ja arvelaan sen päättyvän ainakin ennen klo 16.30, lähtee ainakin yksi bussi lentoasemalle tämän kongressirakennuksen edestä.

Onko valiokunnissa muita asioita? Koska valiokunnista ei ole valmistunut esitettäviä asioita, niin kokous keskeytetään. Puhemiehistö esittää, että edustajat olisivat kuuloyhteyden päässä ja valmiit saapumaan kongressisaliin välittömästi kutsun saatuaan.

Kokous keskeytettiin klo 11.02 ja sitä jatkettiin klo 11.34.

Englannista saapunut kutsuvieras

Puheenjohtaja: Kokous jatkuu. Kokoukseemme on saapunut Englannin ammatillisen keskusjärjestön pääsihteeri Victor Featreh. Pyydämme lausua hänet sydämellisesti tervetulleeksi seuraamaan kokouksetamme. (Voimakkaita suosionosoituksia).

Koulutusasiainvaliokunnan lausunto

Puheenjohtaja: Koulutusasiainvaliokunta esittää lausuntonsa.

Kaarlo Toivonen (VTY, valiokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Koulutusasiainvaliokunta on käsitellyt koulutuspoliittisen ohjelman sekä täällä kokouksessa tehdyt esitykset. Valiokunta ehdottaa yksimielisesti, että **SAK:n hallituksen esitys** ammattiyhdistysliikkeen aikuiskoulutuksesta hyväksyttäisiin, kuitenkin sellaisella lisäyksellä, että sivulla 98 olevan jäsenten välistä eriarvoisuutta koskevan kohdan toinen lause kirjoitettaisiin seuraavasti: "Nimenomaan on pystyttävä välttämään se, ettei omalla koulutustoiminnalla luoda pysyvää eriarvoisuutta ja koulutuskuiluja jäsenten, ammattialojen ja ammattiliittojen välille". Koulutusasiainvaliokunnan lisäys oli siis nämä kolme sanaa "ammattialojen ja ammattiliittojen".

Koulutusasiainvaliokunta on käsitellyt myös toveri Vepsäläisen esityksen erityisen koulutusrahaston aikaansaamiseksi, ja vaikka esitykseen on periaatteessa suhtauduttava myönteisesti, valiokunta oli yksimielinen siitä, että näin laajakantoinen asia pitää tulla käsiteltäväksi SAK:n jäsenliittojen tai SAK:n hallituksen esityksenä, minkä vuoksi koulutusasiainvaliokunta viittaa SAK:n hallituksen esityksen sivulla 100 olevaan kohtaan "Opiskelijoiden tukeminen", joka samoin kuin SAK:n hallituksen esitys kokonaisuudessaan ehdotetaan hyväksyttäväksi.

SAK:n opiston kapasiteetti tulee vuonna 1972 ja tulevaisuudessakin olemaan täydessä käytössä ja osallistuspaine niiden kursseille tulee jatkuvasti kasvamaan. Näin ollen SAK:n omien koulutustilojen saaminen tulee olemaan lähivuosina polttava kysymys ammattiyhdistysliikkeen omassa koulutustyössä. Tämän takia edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen seuraamaan tilantietä valppaasti tilakysymyksen myönteiseksi ratkaisemiseksi. Käytännössä asia on ratkaistavissa monella tavalla ja monessa järjestyksessä. On pyrittävä saamaan jäsenliittojen kurssikeskukset nykyistä paremmin koko ay-liikkeen käyttöön ja tutkittava mahdollisuudet saada kaikki työväenliikkeen opistot palvelemaan myös ay-liikkeen koulutusta. Tarvittaessa on ja riittävän ajoissa myös oltava valmius uusien tilojen rakentamiseen joko SAK:n nykyisten opistojen yhteyteen tai uuden opiston muodossa.

Tämä on koulutusvaliokunnan ehdottama ponsi ja ponsi liittyy SAK:n

hallituksen ohjelmaehdotukseen ja toveri Vepsäläisen ym. täällä tekemiin esityksiin.

Puheenjohtaja: Kiitos esittelystä. Halutaanko valiokunnan esityksen johdosta käydä keskustelua?

Keskustelua ei syntynyt.

Ammattiyhdistysliikkeen aikuiskoulutusohjelma hyväksyttiin valiokunnan edustajakokoukselle esittämän tarkistuksen.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Talouspäällikkö Kousalla on ilmoitusasia.

Rauno Kousa (SAK): Arvoiset kokousedustajat! Rahanjako on pääsyt alkuun. On kuitenkin todettava, että teidän täällä täyttämässänne lapuissa on hyvin monessa jätetty veronpidätys laskematta tai tehty väärin, samoin yhteenlaskuissa on erilaisia virheitä. Ne on tarkistettu kahteen kertaan, ja mikäli summa ei täsmää sen kanssa, minkä itse ehkä olette laskeneet, niin todennäköisesti se johtuu jommastakummasta syystä, joko virheellisestä yhteenlaskusta tai veronpidätyksen tekemättä jättämisestä.

Nuorisovaliokunnan lausunto esitykseen n:o 12

Puheenjohtaja: Seuraavana otetaan esille nuorisöasiainvaliokunnan esitys liittojen esityksestä n:o 12. Esittelyn suorittaa Sandelin.

Kyösti Sandelin (VTY, valiokunnan puheenjohtaja): Yleiskeskustelussa lähetettiin Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Hiton esitys n:o 12 nuorisöasiainvaliokunnan käsittelyyn. Nuorisöasiainvaliokunta esittää, että edustajakokouksen päätös tähän esitykseen n:o 12 olisi seuraavan sisältöinen:

"Keskusjärjestön jäsenistöstä muodostavat nuoret ikäluokat etenkin viime vuosina tapahtuneen järjestäytymisen vuoksi merkittävän osan. Tämä on tuonut työmarkkinakenttään ratkaistavaksi uusia vaikeita ongelmia. Tästä syystä on keskusjärjestön asetettava työryhmä tutkimaan voimassa olevissa työehtosopimuksissa esiintyviä palkkauserusteita, jotka asettavat työntekijät eriarvoiseen asemaan, ja ryhdyttävä asian vaatimiin toimenpiteisiin. Edustajakokous viittaa myös edustajakokouksen hyväksymään nuorisopoliittiseen ohjelmaan."

Nuorisöasiainvaliokunta esittää, että päätös hyväksyttäisiin tässä muodossa.

Puheenjohtaja: Kiitoksia esittelystä. Halutaanko keskustella?

Keskustelua ei syntynyt.

Edustajakokous hyväksyi valiokunnan ehdotuksen.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Kokous keskeytetään. Ilmoitetaan, että ne, jotka ovat saaneet tilin, voivat lähteä syömään. Kokoonnutaan tähän samaan saliin klo 13.30. Hautalan ryhmä kokoontuu entiseen paikkaan klo 13.00.

Kokous keskeytettiin klo 12.45 ja sitä jatkettiin klo 13.45.

Puhetta ryhtyi johtamaan Pekka Virtanen.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Julkilausumavaliokunta kokoontuu heti Luolamiehen alapuolella.

Koska pohjoiseen menevät lentokoneet lähtevät klo 17.05 ja 17.15, lähtee yksi bussi klo 15.45 kokouspaikan edestä eikä niin kuin aikaisemmin ilmoitettiin 16.30.

Puheenjohtaja: Jatkamme 18. ja 19. asioiden käsittelyä. Seuraavana asiana on työlistan kohta 19. g) ammattiyhdistysnuorten lähiajan tavoitteet.

Nuorisopoliittisen valiokunnan lausunto

Kyösti Sandelin (nuorisopoliittinen valiokunta): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! Nuorisopoliittinen valiokunta on tehnyt joitakin muutoksia SÄK:n nuorisopoliittiseen ohjelmaluonnokseen. Esitelen ne kaikki yhteen menoon, ja sen jälkeen niistä on mahdollisuus keskustella.

Itse johdanto esitetään hyväksyttäväksi sellaisenaan.

Toinen pääkappale "Nuoret ja työelämä" ehdotetaan hyväksyttäväksi aina kappaleeseen "Työhön tulo" sellaisenaan. "Työhön tulo" -kappaleen perusteluosa ehdotetaan hyväksyttäväksi ohjelmaluonnoksen mukaisesti. Mutta sitten esitetään, että ponnet numeroitaisiin siten, että ensimmäinen ponsi kuuluisi:

"Samapalkkaisuusperiaate on saatava koskemaan nuoria työntekijöitä, jotka omaavat sen palkkaryhmän edellyttämän työtaidon ja ammattikokemuksen, jossa hän vakituisesti työskentelee, ja maksetaan heille täysin työkykyisten työntekijäin palkkaperusteiden nojalla määräytyvä palkka."

Siis tämän "Työhön tulo" -kohdan yleisperustelut, joka alkaa "Riittä-mättömästi" ja päättyy "työpaikka", ehdotetaan hyväksyttäväksi sellaisenaan. Sitten seuraa yleisperusteluissa uusi muotoilu. Tämä on siis korjausta äskeiseen. Tämä uusi muotoilu kuuluisi seuraavasti:

"On luotava kaikki työpaikat kattava vastaanottojärjestelmä, joka takaa ammattiosaston edustajalle oikeuden selvittää työpaikan ja ammattiosaston asiat työntekijälle, ja tähän tarkoitukseen on varattava ensimmäinen työpäivä, ja samassa yhteydessä tulisi antaa mahdollisuus uudelle työntekijälle liittyä ammattiosaston jäseneksi". Siis tämä olisi varsinainen "Työhön tulo" -kohta nuorisopoliittisen jaoston ehdotuksen mukaisesti.

Seuraavan kohdan "Asema työelämässä" ensimmäinen lause ehdotetaan hyväksyttäväksi ohjelmaluonnoksen mukaisesti. Ensimmäinen ponsi kuuluisi:

"Samapalkkaisuusperiaate on saatava koskemaan nuoria työntekijöitä, jotka omaavat sen palkkaryhmän työntekijän työtaidon ja ammattikokemuksen, jossa hän vakituisesti työskentelee, ja maksetaan heille täysin työkykyisten työntekijöiden palkkaperusteiden nojalla määräytyvä palkka."

2. ponsi kuuluisi:

"Oppilaiden ja harjoittelijoiden asema työehtosopimuksissa on selvitettävä näihin ryhmiin työelämässä kohdistuvista väärinkäytöksistä johtuen."

3. ponsi kuuluisi:

"Irtisanomissuojasppimus on muutettava niin, että sopimus koskee kaikkia työsuhteessa olevia työ iteki joitä. Ikäraajat tulee poistaa kokonaan ja kolmen kuukauden tyisuhde tulee riittää irtisanomissuojaan. Myöskin oppi- ja harjoittelu aika tulee huomioida työsuhteeksi."

4. ponsi kuuluisi:

"Nuorten mahdollisuutta työehtosopimusratkaisuisa on lisättävä ja nuorten kannanottoja kuultava."

Kohdan loppu kuuluisi:

"Ammattiyhdistysliikkeen tulee myös vaikuttaa aktiivisesti työlainsäädännön kehittämiseen."

Kohta "Työsuojelu" ehdotetapn hyväksyttäväksi ohjelmaluonnoksen mukaisesti.

Yleisötsikon "III Nuoret ja ay-liike" ensimmäisen alakohdan "Nuorten työntekijäin järjestäytyminen" perusteluosa, joka alkaa "Nuorten työntekijäin ammatillinen järjestäytyminen" ja loppuu "ja järjestäytymisen tehokkaaseen hoitoon työpaikalla" ehdotetaan hyväksyttäväksi ohjelmaluonnoksen mukaisesti. Sitten tulisi ponsiosan kohta 1. Se kuuluisi seuraavasti:

"Ammattiyhdistystiedon ja työmarkkinapolitiikan opetukselle on yhteiskunnan oppiaineiden yhteydessä varattava riittävästi aikaa."

Kohta 2. kuuluisi:

"Ammattiyhdistysliikkeen on vaikutettava yleiseen opettajakoulutukseen sekä ammatissa toimiviin opettajiin mm. säännönmukaisesti järjestetyn selostustilaisuuskin sekä jakamalla ammattiyhdistystietoutta käsittelevää opetusmateriaalia."

Kohta 3. kuuluisi:

"SAK:n tulee¹ laatia esitys säännönmukaisesta ammattiyhdistystietoutta käsittelevästä opetusarjasta radiossa ja televisiossa."

Kohta 4. kuuluisi:

"Ammattiyhdistysliikkeen tulee voida vaikuttaa varsinaisen koulutuksen yhteydessä annettavaan yhteiskunnallisen opetuksensisältöön."

Tällaisena ehdotetaan hyväksyttäväksi kappale "Nuorten työntekijäin järjestäytyminen".

Sitten seuraa alaotsikko "Nuorten vaikutusmahdollisuudet". Tähän ehdotetaan kolmatta pontta, joka kuuluisi:

"SAK:n jäsenliittojen tulee päättäviä elimiä valitessaan huolehtia siitä, että nuorten valinta jäsenliittojen hallinnollisiin elimiin tapahtuu tasapuolisesti siten, että myöskin nuorten edustus niissä tulee huomioitua."

Seuraava kappale "Yhteistoiminta" esitetään hyväksyttäväksi ohjelmaluonnoksen mukaisesti, samoin kappale "Ay-liikkeen koulutustoiminta". Kappaleeseen "Kansainvälinen toiminta" esitetään että ensimmäinen lause kuuluisi:

"Ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön kasvatus kansainvälisyyteen on koulutuksellinen ja aatteellinen tehtävä." Tähän ehdotetaan siis kaksi sanaa lisää.

Nämä muutosehdotukset ovat tulleet lähete keskustelun kuluessa, ja osaksi ne on poimittu liittojen edustajakokoukselle tekemistä ehdotuksista. Kaikki muutosehdotukset ovat valiokunnan yksimielisesti hyväksymiä. Kiitos. (Suosionosoituksia.)

Puheenjohtaja: Kuulimme nuorisopoliittisen valiokunnan ehdotuksen. Asiasta keskusteltaneen?

Keskustelua ei syntynyt.

Nuorisopoliittisen valiokunnan yksimielinen ehdotus muutoksiksi nuorisopoliittiseen ohjelmaan hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Oliko muita valiokuntien esityksiä valmiina?

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Tähän väliin vielä julkilausumavaliokunnan puheenjohtaja on pyytänyt ilmoittamaan, että kaikkien julkilausumavaliokunnan jäsenten on kokoonnuttava heti Luolamiehen alakertaan, "siis heti. Puolet julkilausumavaliokunnasta puuttuu. Meillä loppuu aika, emmekä me voi rajattomasti odottaa valiokuntien ehdotuksia, jotenka valiokuntien jäsenten on pidettävä huoli kokousajoista ja -paikoista.

Ouluun ja Rovaniemelle matkustavat kokousedustajat ovat pyytäneet, että kokouskanslia tarkistaisi lentokoneiden lähtöajat, sillä ensimmäisen koneen, johon on varattu matkaliput Ouluun ja Rovaniemelle, pitäisi lähteä klo 16.15 eikä klo 17.05, jotenka kuljetus on järjestettävä näille aikaisemmin.

18 § (jatkoa)

Periaateohjelmavaliokunnan lausunto

Puheenjohtaja: Seuraavana asiana otetaan uudelleen esille työlistan kohta 18, hallituksen esitys periaateohjelmaksi.

Puheenvuoro on Ahti Fredrikssonilla.

Ahti Fredriksson (SAK, periaateohjelmavaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja! Arvoisa edustajakokous! Periaateohjelmavaliokunta on käsitellyt SAK:n hallituksen perusteellisen esityksen periaateohjelmaksi ja päättänyt yksimielisesti esittää muutamia muutoksia tehtäväksi hallituksen esitykseen.

Periaateohjelman ensimmäisen luvun ensimmäiseen kappaleeseen, jossa sanotaan: "Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö on palkkatyöntekijäin yhteenliittymä", esitetään lisättäväksi: "ja yhteiskunnallinen uudistusliike". Teksti jatkuu edelleen: "jonka tarkoituksena jne."

Edelleen samassa kappaleessa oleva sana "puolustaminen" ehdotetaan muutettavaksi sanaksi "edistäminen", jolloin koko kappale kuuluu: "Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö on palkkatyöntekijäin yhteenliittymä ja yhteiskunnallinen uudistusliike, jonka tarkoituksena ja toiminnan ohjeena on palkansaajain ammatillisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen, oikeuksien ja vapauksien edistäminen ja laajentaminen."

Saman luvun neljäs kappale esitetään muutettavaksi siten, että toinen virke, joka hallituksen esityksessä alkaa sanoilla "sen lisäksi", ehdotetaan kuuluvaksi seuraavasti: "Ammattiyhdistysliike haluaa myös määrätietoisesti vaikuttaa yhteiskunnan kokonaiskehitykseen ja toimia yhteiskunnan muuttamiseksi demokraattiseksi".

Esitysvihon sivulla 59 olevan 2. luvun kolmannen kappaleen, joka alkaa: "Taloudellisen integraation ja elinkeinorakenteen jne.", alussa oleva sana "integraation" ehdotetaan vaihdettavaksi sanaan "yhdentymisen".

Esitysvihon sivulla 60 ylhäältä toisen kappaleen neljännelle riville alhaalta lukien, jossa ovat sanat "suojelee ihmistä myös työssään", esitetään lisättäväksi sanojen "myös työssään" väliin sana "hänen", jolloin virke kuuluisi: "Ammattiyhdistysliike on jäsentensä edun ja inhimillisen onnen nimissä kiinnostunut myös siitä, että ihminen on turvattu elämänsä kaikissa vaiheissa lapsuudesta vanhuuteen saakka, että yhteiskunnan tehokas turva suojelee ihmistä sairauden ja työkyvyttömyyden sattuessa ja että yhteiskunta ennakkoehkäisevin toimin suojelee ihmistä myös hänen työssään jne."

Saman luvun seuraavassa kappaleessa viimeiselle riville sanojen "va-

littujen elinten" väliin esitetään lisättäväksi sanat "ja toimivien", jolloin tämä virke kuuluisi: "Siksi ammattiyhdistysliikkeen välittömänäkin tavoitteena on yhteiskunnan taloudellisten toimintojen ja kehityksen ohjaaminen sekä taloudellisen vallankäytön saattaminen demokraattisesti valittujen ja toimivien elinten valvontaan ja ohjaukseen".

Bsityskirjassa sivulla 61 ensimmäinen kappale ylhäällä oikealla joka alkaa seuraavasti "Yhteisomistukseen perustuvassa tuotantoyrjestyelmäs-sä teknisen edistuksen" jne. Tässä kohdassa esitetään sanan "edistuksen" sijasta sanaa "kehityksen", jolloin teksti kuuluisi: "Yksityisomistukseen perustuvassa tuotantoyrjestyelmässä teknisen kehityksen ja tuotantomene-telmien rationalisoinnin tavoitteena" jne.

Saman sivun seuraavasta kappaleesta viidennellä rivillä olevat sanat "siihen nähden" esitetään vaihdettavaksi sanaan "siitä", jolloin teksti kuuluisi: "Tästä lähtökohdasta katsoen ammattiyhdistysliike ei voi olla välinpitämätön myöskään siitä, mitä tuotetaan ja kenelle tuotetaan." jne.

2. luvun viimeisessä kappaleessa sivulla 61 esitetään sana "imperia-listinen", joka on kappaleen kolmannella rivillä, vaihdettavaksi sanaan "kaiken", jolloin teksti kuuluisi: "Ammattiyhdistysliike tuomitsee kaiken riiston ja sorron sekä vakuuttaa solidaarisuuttaan" jne.

Ohjelmaesityksen 3. luvun, jonka otsikkona on "Ammattiyhdistysliik-keen tehtävien kehitys", ensimmäisen kappaleen ensimmäisellä rivillä olevat sanat "tehtävien kenttä" esitetään vaihdettavaksi sanoihin: "teh-tävät ovat", ja luonnollisesti jatkokin sitten muuttune, joten teksti tuli-si kuulumaan: "Ammattiyhdistysliikkeen tehtävät ovat vuosikymmen-nien kuluessa monella tavalla muuttuneet". Seuraavan virkkeen ensimmäinen sana "Se" ehdotetaan vaihdettavaksi sanaan "Ammattiyhdistys-liike". Edelleen saman kappaleen alhaalta lukien kolmannella rivillä oleva sana "kehittymisen" esitetään korvattavaksi sanalla "keskittymi-sen", jolloin teksti siltä osin kuuluisi: "tuotannon johdon ja hallinnon keskittymisen vastapainoksi muodostuu laajojen joukkojen osallistumi-nen" jne.

Esityskirjajsen sivulla 62 olevaan kappaleeseen "Kasvatus ja koulutus" esitetään lisättäväksi virke: "Koulutuksen on vastattava yksilön ja yhteiskunnan tarpeita".

Sivulla 63 kappaleessa "Työläisten ja opiskelijain yhteistyö" esitetään toisen virkkeen kaksi sanaa "on valmis" vaihdettavaksi sanaan "pyrkii", jolloin teksti kuuluisi: "Ammattiyhdistysliike pyrkii yhteistyöhön am-matti- ja korkeakoululaisten kanssa" jne.

4. luvun ensimmäisen kappaleen toisen osan ensimmäisessä lauseessa, joka kuuluu "Työntutkimusmenetelmiä on tähän saakka kehitetty vain työvauhdin kiihdyttämiseksi ja työntekijän optimaalisen työtehon saavuttamiseksi", esitetään sanan "vain" jälkeen lisättäväksi sana "työntekijän" ja virkkeen lopusta poistettavaksi "ja työntekijän optimaali-sen työtehon saavuttamiseksi", jolloin tämä virke kuuluisi: "Työntutki-musmenetelmiä on tähän saakka kehitetty vain työntekijän työvauhdin kiihdyttämiseksi".

Sivulla 64 kappaleessa "Tiedonvälityksen totuudellisuus ja vapaus" on keskellä virke, joka alkaa "Yhteiskunnan epäkohtiin ja valtainstituutioihin" jne. Tässä virkkeessä ehdotetaan sana "valtainstituutioihin" kor-vattavaksi sanalla "valtarakenteisiin".

Sivulla 65 olevan 5. luvun viimeisen kappaleen otsikointia esitetään muutettavaksi siten, että se kuuluisi: "Ammattiyhdistysliikkeen rauhan-työ ja kansainvälisyys". — Saman kappaleen toisen osan ensimmäinen virke, joka kuuluu: "Keskusjärjestö on VAKL:n jäsen ja turvaa kullekin jäsenliitolleen" jne., esitetään poistettavaksi, jolloin kappaleen tämä osa alkaisi: "Samalla kun keskusliitto määrätietaisesti kantaa vastuuta Suo-

men ammattiyhdistysliikkeen yhteisistä kansainvälisistä suhteista se erityisesti haluaa kehittää yhteistyötään pohjoismaiden ja Neuvostoliiton ammatillisten järjestöjen kanssa ja pyrkii kaikin tavoin edistämään kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen eheyttä". Siis tässä osassa alhaalta lukien kolmannella rivillä oleva sana "keskittää" on muutettu sanaksi "kehittää" ja viimeiset sanat "hajaannuksen voittamista" on korvattu sanalla "eheyttä".

Ohjelmaesityksen 6. luvun viimeisessä kappaleessa sivulla 66 on virke, joka alkaa "Pyrkiessään kohottamaan työntekijäin ja heidän perheittensä elämän henkistä" jne. Tästä virkkeestä esitetään sana "elämän" poistettavaksi, jolloin teksti kuuluisi: "Pyrkiessään kohottamaan työntekijäin ja heidän perheittensä henkistä ja aineellista hyvinvointia" jne.

Hyvät toverit! Näillä muutoksilla periaateohjelmavaliokunta yksimielisesti esittää ohjelman hyväksyttäväksi täysin tietoisena siitä, että se ei ole täydellinen ohjelma. Se ei ole sitä tekstiltänsä, ei sanonnaltansa eikä sisällöltänsä. Me tulimme siihen tulokseen, että me emme tässä kokouksessa ilmeisesti saa niin valmista periaateohjelmaa sovituksi, että se todella olisi valmis ja jotta se olisi periaateohjelma, joka kestäisi ikuisesti. Kaikkine niine puutteinensa, jotka ohjelmatekstissä nyt ovat, me kuitenkin uskomme vakavasti sen olevan erittäin suuresta merkityksestä ammattiyhdistysliikkeen toiminnan ideologisen perustan luojana, sen ideologisen perustan, jonka varassa meillä on mahdollisuudet koota ne henkiset voimavarat, joita me tarvitsemme ammattiyhdistysliikkeen toiminnan tämän yhteiskunnan muuttamiseksi nykyistä turvallisemmaksi olinpaikaksi kaikille tänne syntyville. (Valtavia suosionosoituksia!)

Puheenjohtaja: Kuulimme periaateohjelmavaliokunnan esityksen muutoksista periaateohjelmaan. Halutaanko asian johdosta keskustella?

Keskustelua ei syntynyt.

Puheenjohtaja: Voinemme hyväksyä hallituksen esityksen periaateohjelmaksi periaateohjelmavaliokunnan esittämällä korjauksilla siten, että SAK:n hallitukselle annetaan oikeudet tehdä siihen stilistisiä korjauksia.

Periaateohjelmaesitys hyväksyttiin yksimielisesti periaateohjelmavaliokunnan esittämien muutoksin ja SAK:n hallitukselle annettiin oikeudet tehdä siihen stilistisiä korjauksia.

Työjärjestyksen kohta 18 oli tullut loppuun käsitellyksi.

19 § (jatkoa)

Hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmaksi

Puheenjohtaja: Siirrymme uudelleen käsittelemään työjärjestyksen 19. kohtaa, hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi. Talous- ja työehtosopimuspoliittisen valiokunnan puheenjohtaja Nils Nilsson esittää nyt valiokunnan ehdotuksen asiasta.

Talous- ja työehtosopimuspoliittisen valiokunnan lausunto

Nils Nilsson (SAK): Hyvät toverit! Talouspoliittisen ohjelmavaliokunnan lausunto on seuraavanlainen.

Talouspoliittinen valiokunta toteaa, että talouspoliittisen ohjelman varsinaisessa käsittelyssä sekä puheenjohtaja Hämäläisen tilannekat-
sausta koskevassa keskustelussa on tehty lukuisia ohjelmaa koskevia muutos- ja täydennysesityksiä. Varsinaista hylkäämisesitystä ei ole teh-

ty. Eräät esitykset ovat koskeneet niin päivänkohtaisia talouspoliittisia kysymyksiä, että valiokunta pitää niitä edustajakokouksen julkilausuman aihepiiriin kuuluvina. Toiset esitykset ovat siinä määrin koskeneet itse yhteiskuntajärjestelmän muuttamistarvetta, ettei valiokunnan käsityksen mukaan niitä voida pitää lähivuosien talouspoliittiseen ohjelmaan vaan periaateohjelmaan kuuluvina kysymyksinä.

Varsinaisten SAK:n talouspoliittisten perustavoitteiden, täystyöllisyyden, vakaan hintatason ja oikeudenmukaisemman tulonjaon osalta ei sen sijaan ole esitetty poikkeavia käsityksiä. Sama koskee suurta osaa näihin perustavoitteisiin välittömästi liittyviä toimintaohjeita.

Ottaen huomioon ohjelman laajuuden ja käsittelyn aikana esitettyjen eri täsmennys- ja täydennysvaatimusten lukumäärän valiokunta katsoo, että kaikkien huomautusten ja esitysten sisällyttäminen ohjelmaan ei edustajakokouksen aikana ole mahdollista, vaan ohjelmaluonnos vaatii perusteellisemman kokonaisvaltaisen uudelleenkehittelyn. Kun kuitenkin edustajakokous on suhtautunut ohjelmaluonnoksen pääsisältöön ja tavoitteiden asetteluun hyväksyen, valiokunta esittää, että edustajakokous hyväksyisi hallituksen alustavan ohjelmaluonnoksen SAK:n talouspoliittisen ohjelman uudelleen käsittelyn pohjaksi ja valtuuttaisi SAK:n hallituksen suorittamaan ohjelman viimeistelyn ja täydennyksen ja velvoittaisi ottamaan huomioon edustajakokouksessa tehtyt esitykset ja kannanotot.

Tämän viimeisen päätöslauselman johdosta valiokunta on valtuuttanut allekirjoittaneen sanomaan, että olisimme kernaasti sisällyttäneet lausuntoon ryhmittelyn ja yhdistelmän niistä erilaisista aihepiireistä, joita täällä on esitetty. Mutta kun huomattavan suuri osa aineistosta ei vielä tänä aamuna ollut käytettävissä, tämä ei ollut mahdollista, emmekä halunneet tehdä ratkaisua siitä, keiden esitykset olisivat siihen luetteloon päässeet mukaan, keiden eivät olisi päässeet.

Valiokunta ehdottaa, että edustajakokous hyväksyisi tämän lausunnon.

Puheenjohtaja: On kuultu talouspoliittisen valiokunnan ehdotus SAK:n talouspoliittiseksi tavoiteohjelmaksi.

Halutaanko keskustelua?

Puheenvuoroja ei pyydetty.

Päätös

Talouspoliittisen valiokunnan ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti valiokunnan esittämässä muodossa edustajakokouksen päätöksen siten, että SAK:n hallitukselle ja sen talouspoliittiselle jaostolle annetaan lausunnon edellyttämät valtuudet ohjelman saattamiseksi lopulliseen muotoon ja sen hyväksymiseksi.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Valiokunnilta ei ole vielä saapunut valmiita ehdotuksia, mutta työehtosopimuspoliittisen valiokunnan puheenjohtaja ilmoitti valiokunnan esityksen valmistuvan muutaman minuutin kuluttua, joten odottelemme nyt 5–6 minuuttia, minkä jälkeen saamme esityksen käsiteltäväksi.

Silti on toivottavaa, etteivät kokousedustajat poistu kokoussalista, koska meillä on tiukka aikataulu ja menee aikaa hukkaan, jos joudumme odottelemaan edustajain palaamista kokoussaliin.

Ulkomaisten kutsuvieraiden jäähyväisterevhdyt

Puheenjohtaja: Ulkomaisten vieraiden puolesta esittää kokoukselle kiitokset Unkarin ammattiyhdistysliittojen keskusneuvoston pääsihteeri Gáspár.

Sandor G ä s p ä r : Kunnioitetut ystävämme, työläistoverimme, kunnioitettu puhemiehistö.

Hyvin suurella lämmöllä ja kiitollisuudella haluaisin kiittää Teitä meille suodusta tilaisuudesta saada olla läsnä SAK:n edustajakokouksessa.

On ollut suuri elämys meille seurata kokoustanne ja huomata millä ponnella työskentelette kaikkien hyvien tavoitteiden puolesta.

Kun vielä kerran saamme tilaisuuden kiittää Teitä kaikkia osaksemme tulleesta vieraanvaraisuudesta ja tilaisuudesta olla keskuudessanne, haluaisin toivottaa Teille kaikkea hyvää: juuri valituille johtajille ja puhemiehistölle onnea ja menestystä työssään, edustajaystävillenne ja Suomen työväenluokalle kaikkea hyvää tulevaisuudessa.

Toivomme, että pystytte saavuttamaan kaikkein suurimmat toivomuksenne ja pyrkimyksenne. Toivomme, että kaikkein kauneimmat tulevaisuuden unelmatne täyttyisivät. (Suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Kokouksen osanottajien puolesta pyydän saada kiittää lämpimästi sanoistanne ja toivottaa hyvää menestystä ulkomaisille vieraillemme sekä pyydämme Teitä viemään terveiset Suomen Ammattiyhdistysliikkeen jäsenistöltä, että me tulemme edelleen rakentamaan ja kehittämään maittemme välistä ammattiyhdistysliikkeiden kiinteätä yhteistyötä taistelussa rauhan puolesta. "(Suosionosoituksia).

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Ilmoitetaan, että pohjoiseen Ouluun ja Rovaniemelle matkustavien bussi lähtee kello 15.45. Bussissa voivat myös Lappeenrannan suuntaan matkustajat lähteä.

Jotka eivät lähde tällä bussilla, saavat omin neuvoin sen jälkeen mennä lentokentälle.

Merkittiin tiedoksi.

Puheenjohtaja: Otetaan kymmenen minuutin ryhmätauot.

Enemmistöryhmä jää kokoussaliin, vähemmistöryhmä menee teatterisaliin välittömästi.

Merkittiin tiedoksi.

Kokous keskeytettiin kello 14.24 ja jatkettiin 14.35.

Lausuma työehtosopimuspolitiikasta

Puheenjohtaja: Jatketaan kokousta.

Otetaan työlistan 19 a kohdan "Työehtosopimuspolitiikka" käsiteltäväksi. Valiokunnan puheenjohtajalla Penttilällä on puheenvuoro.

Sulo Penttilä (työehtoasiainvaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajat. Valiokunta on rajoittunut työssään tarkastelemaan palkka- ja työehtosopimuspolitiikan lähiajan tavoitteita siitä syystä, että edustajakokous on hyväksynyt sekä laajan periaateohjelman että myös talouspolitiikkaa koskevan pitemmän ajanjakson talouspoliittisen ohjelman. Tämä valiokunnan yksimielinen ehdotus kuuluu seuraavasti:

"Palkka- ja sopimuspolitiikan harjoittamisessa on edelleenkin ensisijaisesti jatkettava keskitettyjen ratkaisujen linjaa. Tämä antaa mahdollisuudet sitoa muut yhteiskunnan etupiirit sellaisiin ratkaisuihin, joilla voidaan turvata palkansaajaväestön reaaliansioiden nopea ja tasainen kasvu, solidaarinen palkkapolitiikka sekä sosiaalinen ja lainsäädännöllinen uudistustyö.

Palkkaratkaisuissa on perustana pidettävä vähintään keskimääräistä tuottavuuden kasvua ja pennimääräistä korotuslinjaa solidaarisen palkkapoliitiikan toteuttamiseksi. Liittokohtaisten erikoisolosuhteiden huomioon ottamiseen ja alakohtaiseen joustoon on kuitenkin varattava riittäviä mahdollisuuksia.

Työehtosopimukset eivät kuitenkaan kata kaikkia palkansaajaryhmiä, vaan on osoitettavissa yrityskohtaista, alueellista ja erityisiä työntekijäryhmiä koskevaa matalapalkkaisuutta, joka ei turvaa vähimmäistoimeentuloa. Näiden työntekijöiden toimeentulon turvaamiseksi on vähimmäispalkkajärjestelmä vallitsevissa olosuhteissa katsottava tarpeelliseksi.

Mikäli reaaliansoitoa ei pystytä turvaamaan tiukalla ja säännöstellyllä hinnanmuodostuksella, on myös harkittava väliaikaisen indeksiturvan soveltamista, jolla työntekijöille turvataan hinnankorotuksista johtuva kompensatio pennimääräisenä.

Työntekijöiden toimeentulon turvaamiseksi myös laskusuhdanteen aikana keskusjärjestö pitää välttämättömänä, että käytännön ansioiden ja ohjepalkkojen välistä eroa kavennetaan. Työehtosopimusten palkkarakenne on monilla aloilla perinteisesti urakkapalkkaan perustuva. Tämä palkkausmuoto ei kuitenkaan ole tyydyttävä. Urakkatyö aiheuttaa työntekijöille henkistä ja ruumiillista ylirasitusta sekä eriarvoisuutta. Lisäksi urakkatyövaltaisilla aloilla työpaikkakohtaiset neuvotteluosuudet kärsivät urakkariitaisuuksista. Näiden haittojen välttämiseksi on palkanmuodostusta pyrittävä yksinkertaistamaan ja siirtymään aika- tai kausipalkkaukseen ansioita alentamatta.

Keskusjärjestön jäsenkuntaan kuuluu yli 140 000 julkisen sektorin palkansaajaa. Koska julkinen sopimustoiminta jää työmarkkinoiden keskusjärjestöjen sopimusmenettelyn ulkopuolelle, on tarpeellista vastaisuudessa jo sopimusten valmisteluvaiheessa ottaa huomioon näiden alojen tarpeet ja riittävä edustus.

Valtion työntekijäin osalta on tarpeellista päästä keskitettyyn neuvottelu- ja sopimusjärjestelmään. Riittävällä valmistelulla ja keskitetyllä menettelyllä on mahdollista saattaa julkisen sektorin työntekijät osalliseksi yksityisen työmarkkinasektorin yleisten ratkaisujen kehityksestä. Virkaehtolaeissa havaitut epäkohdat ja puutteet on pyrittävä korjaamaan.

Keskusjärjestöjen sopimusjärjestelmä ei tällä hetkellä ole tyydyttävässä kunnossa, sillä lähinnä liikealan jäsenpiiriin kuuluvan teollisen tuotannon osalta keskusjärjestösopimukset eivät Vastaa kaikilta osin teollisuuden piirissä syntyneitä sopimuksia. Tästä syystä on sopimuksia täydennettävä siten, että ne saadaan samansisältöisiksi teollisuutta koskevien keskusliittosopimusten kanssa.

Työehtosopimustoimintaa kehitettäessä on pyrittävä parantamaan menettelytapoja, jotka liittyvät työehtosopimusten soveltamisalaan, rajoihin, sopimusten valmisteluun, solmimiseen ja tulkintaan.

Ammattiyhdistysliike pitää järjestöpäätösten ja sääntöjen mukaista työtaisteluoikeutta vapaan sopimustoiminnan perusedellytyksiin kuuluvana eikä hyväksy tämän oikeutensa osittaistakaan rajoittamista."

P u h e e n j o h t a j a : Kiitos! Kuultiin työehtosopimuspoliittisen valiokunnan ehdotus.

Keskustelua ei syntynyt.

Hyväksyttiin yksimielisesti työehtoasiainvaliokunnan lausunto työehtosopimuspoliittiseksi tavoiteohjelmaksi.

Asia oli loppuun käsitelty.

Järjestömuotovaliokunnan lausunto esityksistä 29—32

Puheenjohtaja: Palataan työjärjestyksen 16. kohtaan: käsitellään liittojen esitykset niiltä osin, mitkä menivät keskustelun jälkeen valiokuntaan.

Ensimmäisenä tulee esille esitykset 29—32. Hallituksen esitykseen tehtiin muutosesityksiä. Kuka käyttää puheenvuoron? Onko Riikonen paikalla?

Jaakko Riikonen (Suomen Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, arvoisat kokousedustajat. Järjestömuotovaliokunta on perehtynyt jäsenliittojen tekemiin esityksiin sekä hallituksen niihin antamaan vastaukseen ja samoin on otettu huomioon niitä ajatuksia, joita keskustelun kuluessa on esitetty. Valiokunnan neljän kokouksen työn tuloksena on tultu seuraavanlaisiin loppuotetemuksiin.

Järjestömuotovaliokunta ensinnäkin pitää tärkeänä, että SAK:n jäsenliittojen piirissä kiinnitetään entistä suurempi huomio sääntöjen 7 §:ään, jossa nimenomaan korostetaan sitä, että jäsenliitot eivät saa toiminnallaan vahingoittaa keskusliittoa tai sen toista järjestöä. Näin on kuitenkin tapahtunut niissä tapauksissa, jolloin toinen jäsenliitto on erilaiseen periaatteeseensa nojautuen pyrkinyt omiin sopimustavoitteisiinsa aloilla, joissa on jo pääalan sopimus. Aivan samalla tavoin on sattunut rikkomuksia silloin, kun kaksi samaa järjestämisperiaatetta noudattavaa jäsenjärjestöä ei ole päässyt sopimuksiin liittorajoista ja pyrkinyt omiin sopimustavoitteisiinsa samalla alalla. Näiden liittorajakysymysten ja erilaisten järjestämisperiaatteiden heijastuminen jopa avoimina työtaisteluina on ollut eräänä vaikuttavana tekijänä, eräänä perusteluna siihen, miksi työnantajataholta on viime aikoina vedetty esiin lakisäätöiden pakosovintomenettelyn käyttöön ottaminen työmarkkinoilla, ja tällaiset pyrkimykset on erittäin tarmokkaasti torjuttava. Mutta se edellyttää myös sitä, että ammattiyhdistysliike pystyy omin voimin ratkaisemaan ne kysymykset, jotka tulevat ajankohtaisiksi juuri näistä syistä johtuen. Me emme saa enää olla aiheenantajina tällaisille oikeistolaisille vaatimuksille.

Nämä liittorajat ja järjestämisaluekiistat voidaan ryhmitellä suunnilleen kolmeen päätyyppiin. Ensimmäisen ryhmän muodostavat ne tapaukset, joissa kaksi tai useampia teollisuusliittoja kilpailee samasta järjestämisalasta. Toisen ongelmatyypin muodostavat ne tapaukset, joissa omalla pääalallaan teollisuusliittomuotoisesti järjestäytynyt liitto esiintyy joillakin sivualoilla ammattikuntaliittomuotoisena. Kolmannen ongelmaryhmän muodostavat ne tapaukset, joissa ammattikuntaliitto pyrkii eri aloilla, joissa on teollisuusliittomuotoisesti järjestäytynyt pääala, omiin sopimustavoitteisiinsa ja pyrkii siis siten ajamaan rikki alan pääsopimusta.

Mitä tulee ensimmäiseen ongelmaryhmään, siis siihen, että liitot eivät pysty sopimaan järjestörajoista, ne ovat sellaisia, että tämä edustajakokous ei pysty ratkaisemaan niitä. Meillä ei ole mahdollisuuksia ryhtyä tapaus tapaukselta selvittämään mikä ala kuuluu millekin liitolle ja missä raja kulkee. Se on sitä jatkuvaa toimintaa, joka tapahtuu liittokokousten välisenä aikana hallituksen piirissä. Valiokunta esittää, että edelleenkin tällaiset asiat jätettäisiin hallituksen piirissä ratkaistavaksi koeteltuja menetelmiä käyttäen ja käyttäen hyväksi sitä ehdotusta, jonka valiokunta tulee seuraavassa jättämään.

Sitä vastoin toisen ja kolmannen ongelmavyyhdin mukaiset kysymykset ovat sellaisia, että tämän edustajakokouksen tulee luoda perusta tai antaa toimintaohjeet uudelle hallitukselle siitä, miten ne ongelmat tule-

van toimintakauden aikana selvitetään, ja sitä varten me olemme nyt-
kin kokoontuneet.

Järjestömuotovaliokunta tuli pohdiskeluissaan siihen lopputulokseen, että teollisuusliittomuoto on edelleenkin oleva Suomen Ammattiyhdistys-
liikkeen pääasiallinen ja johtava järjestämisperiaate, koska vain sitä
kautta saadaan palkkatyöntekijäin voimat riittävän tehokkaalla tavalla
kootuiksi kamppailuun yhteistä vastustajaa, pääomapiirejä vastaan.

Toisaalta se myös totesi, että meillä on ammattikuntaliittoja, jotka ovat
pystyneet varsin tyydyttävästi hoitamaan oman alansa erikoiskysymyk-
set, joita ei saada olemattomaksi sillä, että ne esim. suljettaisiin keskus-
järjestön ulkopuolelle. Päinvastoin sen jälkeen näillä järjestöillä olisi
täysin vapaa ja esteetön liikkumismahdollisuus. Tästä syystä onkin py-
rittävä löytämään sellainen ratkaisu, joka antaisi keskusliiton hallituk-
selle riittävästi työhaluja pahempien epäkohtien korjaamiseen ja myös
kehityksen ohjaamiseen koko ammattiyhdistysliikettä tyydyttävällä ta-
valla.

Tästä syystä valiokunta on päätnyt seuraavanlaisiin ponsiin:

"Hyvksyn teollisuusmuodon ammattiyhdistysliikkeen johtavaksi jär-
jestäytymisperiaatteeksi ja yhtyen SAK:n hallituksen kantaan järjestö-
muotovaliokunta esittää edustajakokouksen päätettäväksi seuraavaa:

Jäsenliittojen tulee toiminnassaan tarkoin huomioida keskusliiton sään-
töjen 7 §:n määräykset, jonka mukaan jäsenliitto ei saa toiminnallaan
vahingoittaa keskusjärjestöä tai sen muuta jäsenliittoa.

Mikäli liittojen kesken syntyy erimielisyyttä sopimustoiminnan rajois-
ta, SAK:n hallitus tai sen asettama sovitteluelin saa valtuudet ratkaista
erimielisyydet. Hallituksen tai sen asettaman sovitteluelimen tulee rat-
kaista muutkin järjestämis- tai sopimusalaa koskevat erimielisyydet liit-
tojen välillä. Sovitteluelimeen ei saa kuulua asianomaisen erimielisyy-
den osapuolina olevien liittojen edustajia.

Mikäli jäsenliitto ei noudata sovitteluelimen tai hallituksen tekemiä
päätöksiä, hallituksen tulee harkita sopivaksi katsottujen ja viime kä-
dessä keskusjärjestön sääntöjen 8 §:n mukaisten pakotteiden sovelta-
mista jäsenliittoa vastaan."

Kiitos, puheenjohtaja!

Puheenjohtaja: Kuulimme järjestömuotovaliokunnan ehdotuk-
sen. Asiasta keskusteltaneen?

Keskustelua ei syntynyt.

Järjestömuotovaliokunnan yksimielinen ehdotus hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Veikko Ahtola on pyytänyt puheenvuoron pää-
tökseen.

Veikko Ahtola (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Järjestö-
muotovaliokunnan päätös ei tyydytä Paperiliittoa, vaan se joutuu miet-
timään ja pohtimaan omat menettelytapansa ja keinonsa, kun saamme
asianomaisen liiton hallituksen koolle.

Puheenjohtaja: Ahtolan huomautus päätökseen merkitään pöy-
täkirjaan.

Merkittiin.

Lausunnot eheyttämistä koskevista esityksistä 33—36

Puheenjohtaja: Ovatko eheyttämis- ja yhdistämisesitykset va-
liokunnalla valmiina? Annetaan puheenvuoro Riikoselle.

Jaakko Riikonen (KTV): Toveri puheenjohtaja, arvoisat kokous-
edustajat! Järjestömuotovaliokunnan käsittelyssä olivat esitykset nume-
rot 33, 34, 35 ja 36 ja SAK:n hallituksen niihin antama lausunto.

Jälleen useitten pohdiskelujen jälkeen valiokunta tuli yksimieliseen päätöslauselmaan, joka periaatteessa lähtee SAK:n hallituksen lausunnon pohjalta ja se päätöslauselma kuuluu seuraavasti:

"Hyväksyessään SAK:n hallituksen lausunnon edustajakokous velvoittaa hallitusta tarpeellisia ratkaisuja varten selvittämään kysymyksessä olevien jäsenliittojen jäsenmäärät, nykyiset järjestämisalat sekä mahdollisuudet suurempien järjestökokonaisuuksien muodostamiseen.

Edelleen edustajakokous kehottaa hallitusta kiireellisesti tutkimaan, miten liittotason eheyttämistä ja liittojen yhdistämistä muilta osin edelleen jatketaan."

Puheenjohtaja: On kuultu järjestömuotovaliokunnan esitys esityksiin 33, 34, 35 ja 36. Asiasta keskusteltaneen.

Kukaan ei pyytänyt puheenvuoroa.

Järjestömuotovaliokunnan ehdotus lisättynä ponsiehdotuksilla hyväksyttiin yksimielisesti.

Työjärjestyksen 16. kohta oli loppuun käsitelty.

Puheenjohtaja: Oliko työjärjestyksen 19. kohta Järjestöpoliittiset lähiajan tavoitteet, valiokunnalla jo valmiina? Riikosella on puheenvuoro.

Lausunto järjestöpoliittisesta ohjelmasta

Jaakko Riikonen (KTV): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokous-edustajat! Puheenvuoroni lyhenevät kerta toisensa jälkeen. Alustavassa puheenvuorossani jäi sanomatta, että rinnan näiden muiden esitysten kanssa valiokunta käsittelee myös tätä SAK:n hallituksen järjestöpoliittista tavoiteohjelmaa ja totesi siinä hyväksyvänsä SAK:n hallituksen kannan, siis sen, että myös järjestömuotovaliokunta suosittelee tätä tavoiteohjelmaa hyväksyttäväksi.

Puheenjohtaja: Kuulimme järjestömuotovaliokunnan ehdotuksen järjestöpoliittiseksi lähiajan tavoiteohjelmaksi. Asiasta keskusteltaneen.

Keskustelua ei syntynyt.

Edustajakokous hyväksyi valiokunnan ehdotuksen yksimielisesti.

Työjärjestyksen 19. kohta oli loppuun käsitelty.

Puheenjohtaja: Meillä on enää käsittelemättä julkilausumavaliokunnan ehdotukset. Julkilausumavaliokunta on ilmoittanut, että asia tulee aivan pian esityskuntoon, joten odotamme hetken. Se jaetaan edustajille välittömästi sen jälkeen, kun esitys saadaan monistetuksi. Kokousedustajia pyydetään olemaan kokoussalissa, että pääsemme nopeasti jatkamaan, kun saamme monisteet jaetuiksi.

Kokous keskeytettiin kello 15.25.

Edustajakokouksen julkilausuma

Puheenjohtaja: Jatketaan kokousta ja odotamme julkilausumavaliokunnan esityksien käsittelyä. Puheenvuoro on julkilausumavaliokunnan puheenjohtajalla Sakari Montosella.

Sakari Montonen (julkilausumavaliokunnan puheenjohtaja, SAK): Hyvät toverit. Valitan julkilausumavaliokunnan puolesta, että julkilausuman teksti on vasta jaossa teille kokoussalissa. Se johtuu paitsi siitä, että yritimme viime tinkaakaan asti saada yhteistä paperia, myöskin eri-

naisista teknillisistä vaikeuksista, joita tapahtui monistuksessa.

Julkilausumavaliokunta ei päässyt yksimieliseen lopputulokseen, niin että meillä on tällä hetkellä kaksi paperia. Julkilausumavaliokunta äänesti, ja erimielisyydet koskivat talous-, kauppa- ja veropolitiikkaa. Näistä asioista ei tullut yhteistä esitystä. Teille nyt jaettavana oleva paperi, luonnos julkilausumaksi on valiokunnan enemmistön kanta. Siihen liittyy valiokunnan vähemmistön eriävä mielipide, jonka otsikkona monisteessa on "Muutosehdotus julkilausumaesitykseen". Ajan voittamiseksi on puheenjohtajisto ollut sitä mieltä, että näitä papereita ei lueta täällä, jonka vuoksi jätän näillä eväillä asian kokouksen päätettäväksi.

Puheenjohtaja: On kuultu julkilausumavaliokunnan ehdotus, joka on teille jaettu. Asiasta keskustellaan. Ensimmäinen puheenvuoro on Kalevi Hakalalla. (Kokouksesta: Ei ole jaettu!) — Olisiko sitten paikallaan, että luetaan valiokunnan ehdotus, koska sitä ei ole kaikille vielä jaettu!

Sakari Montonen (SAK): Valiokunnan ehdotus on seuraava:

"Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö on yhteiskunnallinen muutostiliike, jonka toiminnan kohteena on koko yhteiskunta. Sen erityisenä tehtävänä on palkansaajain aineellisten ja henkisten, yhteiskunnallisten, sivistyksellisten sekä oikeudellisten etujen edistäminen ja laajentaminen. Näihin päämääriin se pyrkii lisäämällä eri palkansaajaryhmien yhteenkuuluvaisuutta ja yhteistoimintaa ja laajentamalla toiminta-alueitaan.

Ammattiyhdistysliikkeen toiminta-alueen laajentumisen kanssa on sopusoinnussa se SAK:n pyrkimys, että palkkaratkaisuja tehtäessä niihin riittävässä määrin sidotaan muita keskeisiä talouspoliittisia toimenpiteitä. Vain tällä tavoin voidaan saada takeet siitä, että palkkojen korotuksista koituva hyöty muodostuu todelliseksi.

Viime vuosien kokemukset osoittavat, ettei näissä pyrkimyksissä ole onnistuttu palkansaajaväestöä tyydyttävällä tavalla. Tämä on johtunut ensi kädessä siitä, että ammattiyhdistysliikkeen näkökantoja ei ole riittävässä määrin otettu huomioon kasvu-, tulonjako- ja työllisyyspolitiikassa.

Tapahtunut kehitys on tehnyt työväen entistä tietoisemmaksi siitä, että yksityisen pääoman voitonpyyntiin ja pelkästään liiketaloudellisiin laskelmiin nojaava järjestelmä ei suo riittäviä mahdollisuuksia tasa-arvoa toteuttavalle poliitikalle.

Tästä syystä SAK on entistä valmiimpi esittämään perusteltuja ja täsmällisiä yhteiskuntarakenteeseen kohdistuvia uudistusvaatimuksia ja pitää välttämättömänä, että tulopolitiikan kehittämisessä painopistettä siirretään ratkaisevasti kysymyksiin, jotka liittyvät talouspolitiikan suunnitelmallisuuden lisäämiseen.

Edustajakokous toteaa, että maamme taloudellinen kehitys on hidastunut, työttömyys lisääntynyt sekä inflaatio nopeutunut. Kauppataseen alijäämä on muodostunut niin suureksi, että se uhkaa vaarantaa taloudellisen kasvun ja työllisyyden myös lähitulevaisuudessa. Näin on tapahtunut siitä huolimatta, että elinkeinoelämän edellytyksiä selviytyä kovassa kansainvälisessä kilpailussa on devalvaation, vakauttamisen sekä verotus- ja rahoitusuudistusten muodossa voimakkaasti parannettu. Kehitys antaa masentavan kuvan maamme yrittäjien kyvystä sopeutua kansainväliseen kilpailuun ja käyttää annetut mahdollisuudet talouselämämme kehittämiseksi.

Edustajakokous vastustaa pääomapiirien pyrkimyksiä hintoja korottamalla hyötyä palkansaajien ja varsinkin vähävaraisten kustannuksella. Edustajakokous esittää, että korkotasoa mahdollisimman pian alennetaan. Edustajakokous edellyttää, että syksyn maataloustuloratkaisu toteutetaan

työehtosopimuksia tehtäessä sovitulla tavalla ja torjutaan maatalouspiirien lisäkorotuspyrkimyksen.

Inflaation nopeutuminen vaarantaa palkkatyöntekijöiden reaaliansioiden nousun ja kohottaa erityisesti vähävaraisten elinkustannuksia. Sen vuoksi edustajakokous edellyttää, että hallitus harjoittaa tiukkaa hintasäännöstelyä ja ryhtyy toimiin voimassaolevien työehtosopimusten perustana olleiden hinta- ja työllisyyspoliittisten edellytysten uudelleen luomiseksi mm. korvaamalla vähävaraisille hintojen, erityisesti asumiskustannusten nousun. SAK edellyttää, että tuottavuuden nousua vastaava reaaliansioiden nousu turvataan.

Edustajakokous kiirehtii työllisyyslain uudistusta sekä esittää, että hallitus ryhtyisi toimiin työllisyyden turvaamiseksi lisätöyöohjelmien avulla. Edustajakokous vastustaa välillisen verotuksen lisäämistä ja edellyttää verouudistusten toteuttamista siten, että pienituloisten verorassistusta voidaan alentaa.

SAK:n kanta kauppapoliittisiin ratkaisuihin määräytyy vain sen jäsenistön etujen ja maamme puolueettomuuspolitiikan perusteella. Kokeemukset EFTA-kaudelta osoittavat, että mahdollinen sopimus kaupallisista järjestelyistä EEC:n kanssa täydellisen vapaakaupan pohjalta vaarantaisi eräiden palkansaajaryhmien työllisyyden ja reaaliansioiden nousun sekä tulonjaon tasoitamisen. Kysymys maamme kauppapolitiikan vaikutuksista palkkatyöntekijäin toimeentuloon on niin vakava, että ammattiyhdistysliikkeen on uudelleen arvioitava ulkomaankauppapolitiikan vaihtoehdot sen jälkeen, kun neuvottelujen tulokset ovat käytettävissä ja ratkaisuvaihtoehtojen vaikutukset tutkittu.

Edustajakokous korostaa sosialististen maiden kanssa käytävän kaupan edullisuutta maallemme. Sen lisäämiseksi tarvitaan voimakkaita toimia mm. taloudellis-teknisen yhteistyön edelleen kehittämiseksi sekä uusien yhteistyömuotojen löytämiseksi.

Edustajakokous pitää maamme lähiajan taloudellisia kehitysnäkymiä sangen vakavina ja palkkatyöntekijäin mahdollisuuksia turvata toimeentulonsa jatkuva paraneminen riittämättöminä, ellei ammattiyhdistysliikkeen ja muiden palkansaajien etuja ajavien ryhmien toimesta turvata taloudellista kasvua ja työllisyyttä sekä ryhdytä toimiin maastamuuton vähentämiseksi. Edustajakokous kehoittaa SAK:n hallitusta perusteellisesti valmistautumaan seuraavaan työehtosopimuskierrökseen tavoitteena yhtenäisen ammattiyhdistysliikkeen voimin solidaarisen palkkapolitiikan avulla turvata palkkatyöntekijäin työllisyys ja reaaliansioiden nousu. Edustajakokous painottaa työrauhavelvoitteen merkitystä ja tähdentää ristiriitojen ratkaisemista osapuolten välisin neuvotteluin, mutta vastustaa ns. pakkosovittelua työriitojen sovittelussa.

SAK ei voi sivuuttaa eräitä viime aikoina työväestön kannalta sangen kielteisiä ilmiöitä, joita maassamme on esiintynyt. Nähtävissä on ollut eri yhteiskunta-alueilla sellaisia pyrkimyksiä, jotka ovat tähdänneet demokratiamme kaventamiseen. Nämä pyrkimykset on koko työväenliikkeen yhteisvoimin määrätietoisesti ja täydellisesti torjuttava.

Ammattiyhdistysliikkeen tavoitteena ja pysyvä rauha ja kansojen välinen ystävyys. Sen vuoksi keskusjärjestö haluaa olla yhteistyössä kaikkien rauhaa edistävien voimien kanssa.

Keskusjärjestö kannattaa vaatimuksia amerikkalaisten ja kaikkien vieraiden joukkojen viipymättömästä poistamisesta Vietnamista ja muista Kaakkois-Aasian maista. Se kannattaa Euroopan turvallisuuskokouksen koolle kutsumista ja Euroopan turvallisuuteen liittyvänä molempien Saksan valtioiden tunnustamista.

Näiden ja muidenkin rauhaa ja kansainvälistä yhteistyötä lujittavien toimien edistämiseksi olisi eri kansainvälisiin keskusjärjestöihin kuulu-

vien ammatillisten järjestöjen keskinäistä yhteistoimintaa pyrittävä kaikin tavoin parantamaan.

Yhteyksien lisääntyminen parantaa myös ammattiyhdistysliikkeen kansainvälistä solidaarisuutta ja keskusjärjestö pitää erityisen merkittävänä sitä, että nyt pidetyssä edustajakoukussa on ollut poikkeuksellisen laaja kansainvälinen osanotto."

Puheenjohtaja: Kuultiin julkilausumavaliokunnan ehdotus. Asiasta keskusteltaneen. Ensimmäinen puheenvuoro on Kalevi Hakalalla.

Kalevi Hakala (Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Hyvät toverit. Vähemmistöön jäänyt ryhmä ehdottaa julkilausumaan seuraavia muutoksia:

"SAK:n 10. edustajakokous toteaa, että viime aikaiset taloudelliset ratkaisut ja erityisesti suoritettujen hintojen, maksujen ja koron sekä uhkaamassa olevien vuokrien korotukset ovat vaarantaneet palkkatyöläisten reaaliansioiden nousun.

Tilanteen syntymiseen on myötävaikuttanut UKK-ratkaisu, sen perusteella suoritettujen riittämättömät palkkojen korotukset, sekä hallituksen luopuminen noudattamasta tiukkaa hintasäännöstelyä. Uhkaamassa ovat suunnitelmat jatkaa porvarillista tulonjakopolitiikkaa, hintojen korotuksia ja työllisyyden vaikeuttamista. Siihen liittyvät myös suunnitelmat erityisesti pienituloisia rassittavan arvonlisäverojärjestelmän ja pakko-säästämisen toteuttamisesta.

SAK ei hyväksy palkkatyöläisten toimeentuloa vaarantavaa porvarillista talouspolitiikkaa. SAK pitää tavoitteenaan sellaista talouspolitiikkaa, joka johtaa täystyöllisyyteen, tiukan hintasäännöstelyn noudattamiseen, reaali-palkkojen korottamiseen vähintään työn tuottavuuden nousua vastaavasti ja työväenluokan kansantulo-osuuden kasvuun.

SAK:n edustajakokous vaatii maan hallitusta noudattamaan tiukkaa hintasäännöstelyä ja toimimaan siten, että koron korottamis päätös peruutetaan välittömästi.

SAK:n edustajakokous pitää palkkatyöläisten reaali-palkkatason turvaamisen kannalta välttämättömänä, että viimeistään syyskuun 1. päivänä tapahtuvan palkankorotuksen yhteydessä palkanansaitijoille suoritetaan erillinen, riittävä lisäkorotus hyvityksenä jo nyt tapahtuneesta elinkustannusten noususta.

SAK:n edustajakokous tähdentää, että maan kauppapoliittisten ja palkkatyöläisten etujen suojelemisen kannalta on tärkeää, että Suomea ei kytketä EEC:hen. Työllisyyden turvaamisen ja maksutaseongelmien ratkaisemisen kannalta on välttämättä lisättävä kauppaa sosialististen maiden ja erityisesti Neuvostoliiton kanssa. Edustajakokous pitää välttämättömänä tuontisäännöstelyn aikaansaamista Länsi-Saksaa, Ruotsia ja Japania koskevasti.

SAK:n edustajakokous vastustaa välillisen verotuksen lisäämistä ja arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä ja edellyttää verouudistusten toteuttamista siten, että pienituloisten verorasitusta alennetaan. Edustajakokous vastustaa niin ikään suunnitteilla olevan suhdanneverojärjestelmän ulottamista koskemaan myös palkkatuloja. SAK pitää tärkeänä pysyvää suuryhtiöiltä kannettavaa suhdanneveroa, joka on valtiovallan käytettävissä teollistamiseen ja työllistämiseen.

SAK:n edustajakokous tuomitsee mitä jyrkimmin ammatillisten järjestöjen toimintaoikeuksia rajoittavat esitykset pakkosovittelujärjestelmästä.

SAK:n edustajakokous kehoittaa jäsenjärjestöjään jo nyt ryhtymään huolellisiin valmisteluihin tulevan työehtosopimuskamppailun tavoitteiden ja niiden toteuttamiskeinojen määrittelemiseksi."

Lisäksi julkilausuman lopusta lukien kolmannen kappaleen ensimmäisen virkkeen loppuun ehdotetaan lisättäväksi sanat "sekä lähi-idästä".

Pentti Koski (Suomen Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Hyvät kokousedustajat. Pyydän saada kannattaa Kalevi Hakalan julkilausumaesitykseen tekemää muutosehdotusta.

Keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Koska on kaksi ehdotusta, niin meidän on suoritettava äänestys. Ehdotan, että suoritetaan koeäänestys.

Ne, jotka kannattavat julkilausumavaliokunnan enemmistön ehdotusta, nostavat ensin, ja ne, jotka kannattavat julkilausumaan lisättäväksi vähemmistön muutosehdotukset, nostavat sen jälkeen. Ensin nostavat julkilausumavaliokunnan enemmistön ehdotuksen kannalla olevat punaisen kortin.

Tämä tapahtui.

Puheenjohtaja: Ne, jotka ovat vähemmistön muutosehdotuksien kannalla, nostavat ylös kortin.

Kun tämä oli tapahtunut, lausui

puheenjohtaja: Voimme todeta, että julkilausumavaliokunnan ehdotus on tullut hyväksytyksi edustajakokouksen julkilausumaksi. (Voi-makkaita kättentaputuksia.)

Edustajakokouksen julkilausumaksi hyväksyttiin täten julkilausumavaliokunnan ehdotus.

Julkilausuma-asia tuli täten loppuunkäsittelyksi.

' 20 §

Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja: Käsiteltävänä on työjärjestyksen 20. kohta eli kokouksen päättäminen. Luovutan puheenvuoron toveri Niilo Hämäläiselle.

Niilo Hämäläinen: Hyvät edustajakokousoverit. Työteliäs edustajakokous on nyt päätösvaiheessaan. Meidän edustajakokouksemme on herättänyt, niin kuin olette lehdistä nähneet, valtavaa mielenkiintoa ei ainoastaan kotimaassa, mutta myöskin ulkomailla. Olemme tehneet päätöksiä, jotka linjaavat toimintaamme pitkälle eteenpäin. Me olemme ratkaisseet vaikeita asioita. Olemme selvittelleet niitä ongelmia, joita on eheytymisvaiheen aikana tullut. Me olemme käsitelleet sopimuspolitiikkaa, joka on saanut osakseen arvostelua, mutta se on tullut linjaltaan hyväksytyksi. Te olette tehneet suuren työn, rakentaneet jälleen tämän maan ammattiyhdistysliikettä, ja tästä syystä teille parhain ja vilpittön kiitos. Ja vielä kerran kiitos valitun johdon puolesta. Kiitokset myöskin erittäin arvovaltaiselle ulkomaiselle edustukselle, kaikille teillä yhteisesti ja jokaiselle erikseen. Te olette tehneet täällä Suomessa työtä ahkerasti alyan niinkuin tämä kokous täällä. Samoin myöskin kiitos kotimaisille kutsuvieraille.

Pyydän vielä saada esittää kiitokset tälle talolle sekä kaikille toimitsijoille, jokaisen pöydän ääressä istuvalle tai seisovalle toimitsijalle, ja kaikille, jotka ovat tämän kokouksen kanssa joutuneet tekemisiin ja palveluksiaan tälle kokoukselle tehneet.

Samoin haluan esittää kiitokset ahkerille tiedottajille ja teille, jotka olette tämän kokouksen toiminnasta tiedottaneet Suomen kansalle.

Toivomme, että kun SAK:n edustajakokous viiden vuoden päästä jälleen kokoontuu, niin lähenemme miljoonan jäsenen rajaa. Te tiedätte, että se on valtaisa urakka, mutta SAK:n jäsenistö on hyvää ja se on uskollista. Pyydän vielä, että te kauttanne viette parhaat kiitokset jokaiseen työpaikkaan ja jokaiselle jäsenelle. Onnea ja menestystä teille kaikille. Kiitoksia. (Suosionosoituksia.)

Puheenjohtaja: Arvoiset kutsuvieraat, hyvät edustajatoverit. Me olemme täällä neljän päivän aikana, osittain vielä iltoja hyväksi käyttäen käsitelleet varsin perusteellisesti suuren määrän palkkatyöntekijöitä koskevia taloudellisia, ammatillisia ja yhteiskunnallisia sekä itse ammattiyhdistystoimintaa koskevia kysymyksiä. Mittasuhteiltaan ja osakseen saamansa huomion puolesta tämä edustajakokous on ollut maamme ammatillisen keksusjärjestön historian suurin ja merkittävin. Tavoitteet ja päämäärät ovat meillä kaikilla varmasti samat. Menettelytavoista ja sanonnoista on joskus oltu eri mieltä, ja äänestetty niin kuin viimeksi käsitellystä asiastakin.

Uskon, että täällä tekemämme päätökset joka tapauksessa ovat vieneet meitä lähemmäs seuraavia tavoitteitamme, jotka kuitenkin nekin ovat vain väliasteja tällä kuljettavaksemme ottamallamme ammattiyhdistystoiminnan suunnistusreitillä, jos näin voisi sanoa. Silloin kuten ennenkin, kun tavoitteita lähestymme on seuraava jo aina tiedossamme, joskaan ei vielä näkyvissä. Alati muuttuvan kehityksen myötä on meidän myös osattava tavoitteemme ja pyrkimyksemme asettaa ja niitä tarvittaessa muuttaa.

Uskon, että sen verran olemme kuitenkin näinä päivinä saaneet aikaan, että olisimme osoittautuneet sen luottamuksen arvoisiksi, jota toverimme ovat meille osoittaneet.

Sydämellinen ja toverillinen kiitokseni koko puheenjohtajiston puolesta teille edustajatoverit ja kaikille kokouksen osanottajille ja järjestelyistä vastanneille toimihenkilöille erittäin hyvästä yhteistyöstä kokouksemme kaikinpuoliseksi onnistumiseksi. Parhaat kiitokseni. (Suosionosoituksia.)

Esitän, että kokouksen päätteeksi yhteisesti laulaisimme Kansainvälisen.

Laulettiin Kansainvälinen.

Puheenjohtaja: Julistan Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön 10. edustajakokouksen päättyneeksi.

Neljäs kokouspäivä ja edustajakokous päättyi kello 16.20.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Puheenjohtajat:
Niilo Hämäläinen
Arvo Hautala
Pekka Oivio
Pekka Virtanen
Arvo Elf

Sihteerit:
Ahti Fredriksson
Simo Elomaa
Helvi Raatikainen
Tarja Halonen
Kalervo Hanka

Olemme tarkistaneet SAK:n kymmenennen edustajakokouksen pöytäkirjan ja todenneet sen yhtäpitäväksi kokouksen kulun ja päätösten kanssa.

Helsingissä 9 pnä lokakuuta 1972

Börje Nyström

Erkki Viita